

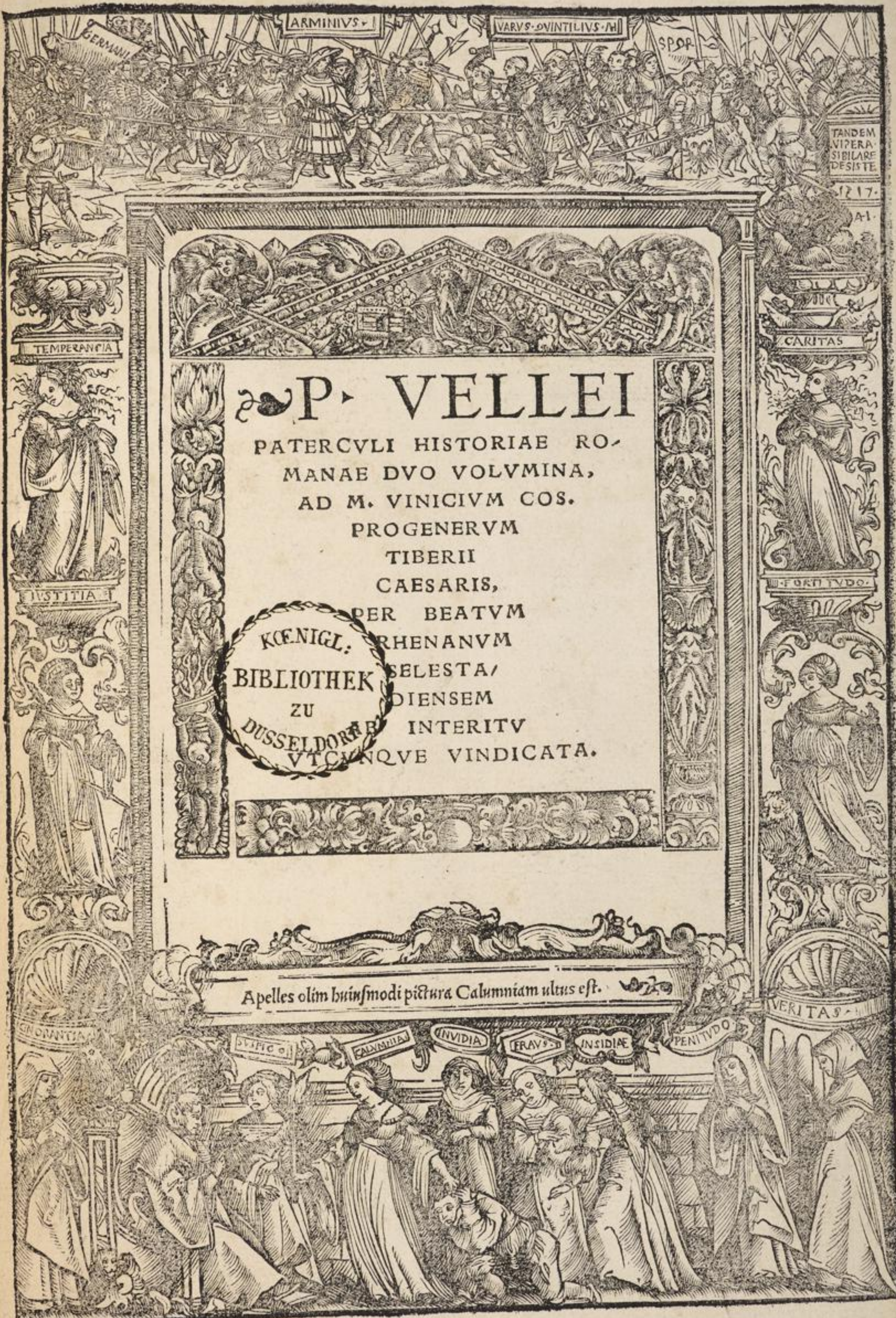

For Lat. N. 299

46

Edictio princeps.

Φ

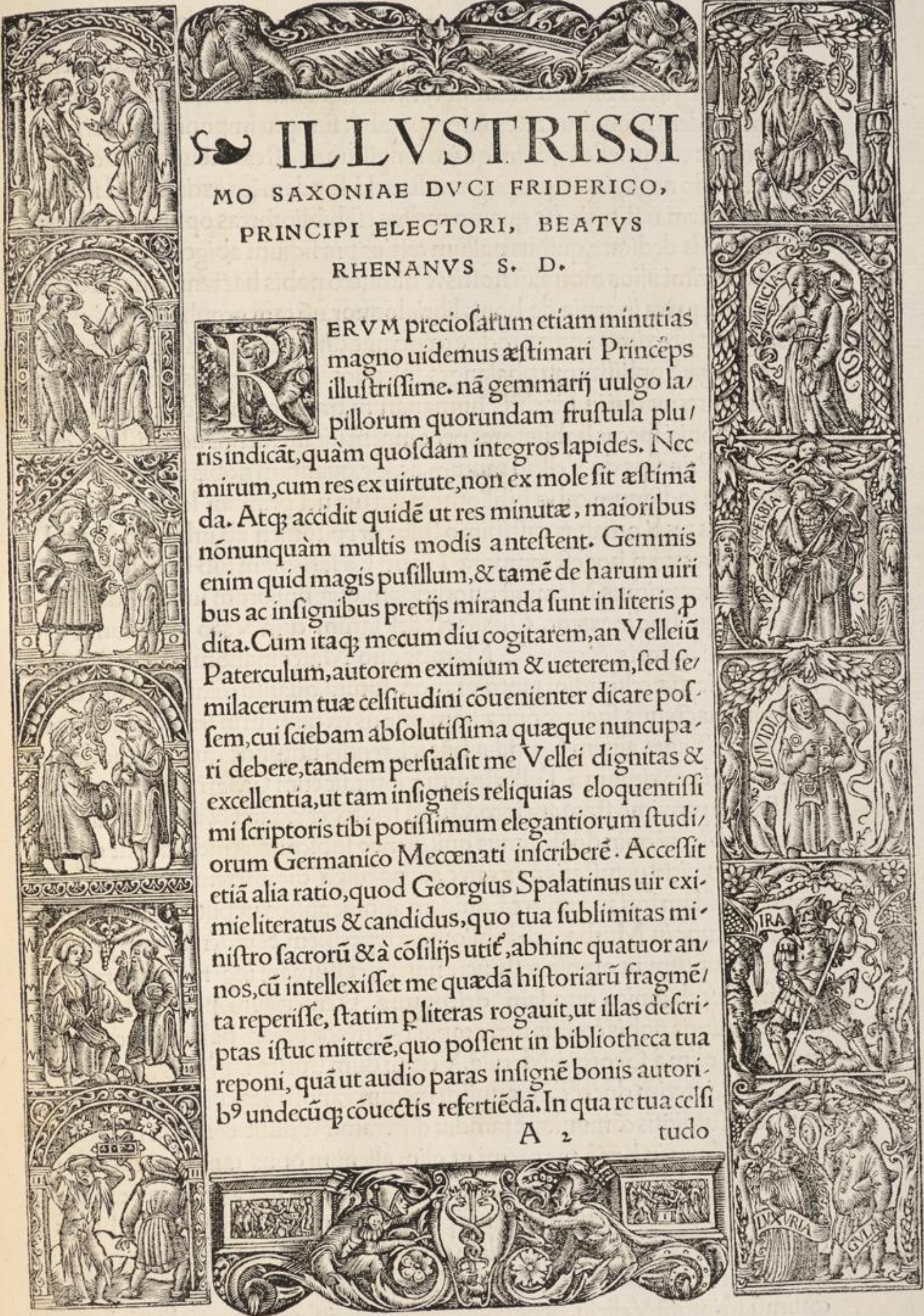
20. Ser. Lat.

299 (2°)

VD16

27

IL LVSTRISSI

MO SAXONIAE DVCI FRIDERICO,
PRINCIPI ELECTORI, BEATVS
RHENANVS S. D.

R

ERVVM preciosarum etiam minutias
magno uidemus aestimari Princeps
illustrissime. nā gemmarū uulgo la-
pillorum quorundam frustula plu-
ris indicāt, quā quosdam integros lapides. Nec
mirum, cum res ex uirtute, non ex mole sit aestimā-
da. Atq; accidit quidē ut res minutæ, maioribus
nōnunquā multis modis antestent. Gemmis
enim quid magis pusillum, & tamē de harum uiri-
bus ac insignibus pretijs miranda sunt in literis p-
dita. Cum itaq; mecum diu cogitarem, an Velleiū
Paterculum, autorem eximium & ueterem, sed se-
milacerum tuæ celsitudini cōuenienter dicare pos-
sem, cui sciebam absolutissima quæque nuncupa-
ri debere, tandem persuasit me Vellei dignitas &
excellētia, ut tam insignē reliquias eloquentissi-
mi scriptoris tibi potissimum elegantiorum studi-
orum Germanico Meccenati inscriberē. Accessit
etiā alia ratio, quod Georgius Spalatinus uir exi-
miū literatus & candidus, quo tua sublimitas mi-
nistro sacrorū & à cōsilijs uti, abhinc quatuor an-
nos, cū intellexisset me quædā historiarū fragmē-
ta reperisse, statim p literas rogauit, ut illas descri-
ptas istuc mitterē, quo possent in bibliotheca tua
reponi, quā ut audio paras insignē bonis autori-
b⁹ undecūq; cōuectis refertiēdā. In qua re tua celsi-

A 2

tudo

tudo ueterum quorundam Principum laudem æmulatur, qui nō minorem gloriam instructis bibliothecis sunt consecuti, quàm alij conditis urbibus. Ac solent quidem montibus arces incomparabili sumptu imponi, quæ toti regi/oni possint esse præsidio, dum quàm longissime hostes arcêtur: id quod nec tua celsitudo negligit tot propugnaculis uel à fundamēto excitatis, uel in me/ liorem faciem restitutis. At quanto melius est bibliothecas optimis impletas libris, Musis dedicare, quibus nullum certius præsidium abigendæ procul in/ scitiæ teterrimæ illius mortaliū hostis. Enimuero nobis hætenus magis defu/ erunt libri quàm ingenia, de bonis libris loquor, nō tam prophanis quàm sa/ cris. Qui ut proximis annis prodire cœperunt, dñj boni quàm statim retroces/ sere lucifugæ Sophistarum phalanges, splendorem emergentis ueritatis ferre non ualentes: ut qui in tenebris humanarum traditionum uelut noui qui/ dam Platonici specus habitatores per omnem uitam fuerint uersati. Itaq; ex/ cellissime Princeps de Velleio tantum accipe, quantum nobis non inuidit ue/ tustas, non indignum cui in bibliotheca illa tua uel primum locum tribuas. Describit is res Romanas castissimo stilo per epitomen ab urbe condita ad suam usq; ætatem, hoc est, tempora Tiberij Cæsaris: nam sub hoc floruit, ut in uita annotauimus. Meminit quorundam, quæ nullorum sunt prodita lite/ ris, saltem qui hodie extent. Qualis est deletarum cum Varo legionum Ar/ minio duce historia, & quæ de Maroboduo Marcomanorum rege scribit, haud dubie tuæ celsitudini tanto gratiora futura, quanto minus etiã doctissi/ mis uiris hætenus fuere cognita. nam prioris rei tantum in transcurso memi/ nit Florus. Tanta autem facundia hñs referendis utitur, ut quemadmodum ipse Cæsari proximum à Tullio locum tribuit, sic eum Cæsari parem faciam, aut saltem proximo statuam loco. Quod si integer extaret & à mēdis purus, haud ambigerē quin doctissimus quisq; meo subscriberet iudicio: nūc quan/ do mendis uitiis uetustatis non caret, aliena culpa dignitatem æstimationis apud quosdam forsan amittet. Equidem abhinc annos ut puto quinq; cum primum hunc in Murbacensi bibliotheca reperissem, & uiderem tam prodigiose corruptum, ut omnia restituere non foret humani ingenij, properanter ac infelicitè ab amico quodam descriptum, premendum planè censebam donec melioris nobis codicis fieret copia, quem acceperam haberi Mediolani inuentum olim à Georgio Merula. Verum dum frustra iam treis annos ex/ pectamus, interim doctissimus quisq; mecum expostulat, cur tam insignem autorem studiosis cōmunicare tamdiu differam. Addunt conuicia quidam, dictitantes illum in hoc à me premi, ut olim alienum opus tanq; ingenij mei fœturam gloriabundus in publicum emittā. Proinde nūc ædidimus omniū eruditorum uotis expetitum & ante promissum, ne studiosos diutius huius desiderio maceremus. Quod nullam sanè ob causam seriùs factū est, quàm ut sincerior exiret. Sed nimiū moror celsitudinē tuā, lege & amplectere candi/ dissimū scriptorē Velleiū. Bene uale Heros illustrissime, & bonis literis faue/ re perge. Seletstadij. Sexto Idus Decembris. An. M. D. XX.

VITA VELLEI PATER

CVLI, PER BEAT. RHENANVM.

DIFFICILE est Vellei uitam describere, cum nullus scripto-
rum quod sciã huius meminerit uno Tacito dempto, qui
in libro tertio P. Vellæum præsidẽ exercitus Philippopo-
lim Thraciæ urbẽ ab obsidione liberaſſe ſcribit, de hoc no-
ſtro haud dubie loquẽs. Cogimur itaq; ſequi coniecturas.
Atq; in primis mihi fit probabile eum Romæ natum, pa-
tre equeſtris ordinis, qui fuerit aliquando præfectus equitum ſub Auguſto.
nam ſcribit ipſe in poſteriori libro ſub finem, ſe miſſum in Germaniam cum
Tiberio protinus ab adoptione, præfectum equitum, ſucceſſorem officiĩ pa-
tris ſui. Quo loco uitæ ſuæ rationem exponens, docet ſe tribunatu caſtrorum
ante functum, militẽ factũ Tib. Cæſ. in Germaniam proficiſcentis, ac per no-
uem continuos annos, aut præfecti, aut legati munere fuiſſe ſemper inſignẽ.
Ipſe propemodum initia ſtipendiorum ſuorum fecit Tribunus militũ in Sy-
ria, hunc militiæ gradum ante P. Vinicio & P. Silio Coſs. auſpicatus. Quam
rem hiſ ipſe uerbis narrat. Quod ſpectaculum ſub initia ſtipendiorum meo-
rum Tribuno militum mihi uiſere contigit, quem militiæ gradum ante ſub
patre tuo M. Vinici & P. Silio auſpicatus in Thracia Macedoniæque, mox
Achaia, Aſiæque, & omnibus ad orientem uiſis prouincijs & ore atq; utroq;
maris Pontici latere, haud iniucunda tot rerum, locorum, gentium, urbiũ re-
cordatione perfruor. Maiores Vellei fuiſſe Campanos quibusdam argumẽ-
tis adducor ut credam. Ipſe meminit C. Vellei aui ſui, qui Pompei Marciq;
Bruti ac Tyronis præfectus fabrũ iam grauis ætate, ſibi uim attulit, cũ abi-
ret Neapoli Tib. Nero. Meminit & Minati Magij atui ſui Aſculanẽſis, qui
nepos fuit Decij Magij, Campanorum principis celeberrimi fideliffimiq; ui-
ri. Nõ præterit Capitonem patruũ ſuum, uirum ordinis ſenatoriũ, qui Agrip-
pæ ſubſcripſit in C. Caſſium. Fratrem habuit Magium Celerem, cuius præci-
pua opera Tiberius eſt uſus in bello Dalmatico, in quo ille legatum egit, am-
pliſſimis deinde honoribus à triumphante Cæſare donatus. Eum, inquit, tri-
umphum (is fuit Dalmaticus) mihi fratriq; meo inter præcipuos præcipuiſq;
donis adornatos uiros comitari contigit. Vbi mēdoſe legitur militi, nec à no-
bis ante fuit animaduerſum alibi tum forte intentis. Cæterum honores ipſe
ſuos quos uirtutibus emeruit, non tacet, cum inquit: Habuit in hoc quoque
bello (de Pannonico loquitur) mediocritas noſtra ſpecioſi miniſtri locum. Fi

A ; nita eque-

VITA VELLEI PATERCVLI

nita equestri militia designatus Quæstor, necdum senator æquatus senatoribus etiam designatis tribunis plebi, partē exercitus ab urbe traditi ab Augusto, perduxit ad filium eius. In quæstura deinde remissa sorte prouinciæ legatus eiusdem ad eundem missus &c. Vtinam autem extaret iustum illud opus, in quod multa dicenda reseruat, hic festinans, & uelut res in trāsitu tantum indicans. Promittit etiam de bello Pannonico iusta uolumina ordine omnia narraturus: sed addit, ut spero. Proinde cōjicimus eum tale quid meditantem morte fuisse sublatum, quæ plerunq; gaudet res præclaras impedire. Alioqui non taciturus erat Fabius, Historicos utriusq; linguæ censens: quem miror huius operis ad M. Viniciū non meminisse. Sed genera tantum ille degustauit, non excussit bibliothecas, id quod ipse ingenue de se testatur. Meo sanè iudicio nulli secundus est Velleius inter Latinos, tam est castus ac nitidus in dicendo, mira stili iucunditate ac clarissimo candore præditus, quas dotes T. Liuius Fabius assignat. Quod si modus huius operis conciones recepisset, clarius haud dubie declarasset eloquentiam suam, cuius tamen hic satis abunde documentum dedit. Nam quid illa digressiuncula qua in M. Antonium Ciceronis iugulatorem exclamat, uel ornatius, uel grauius, uel acutius? Tractandorum affectuum dubio procul egregie peritus fuit. Iam ut cōstet quisnam M. iste Vinicius fuerit, cui suam historiam inscripsit Velleius, adscribam Taciti uerba ex quinto libro historiæ Augustæ. Vinicio oppidanum, inquit, genus. Callibus ortus, patre atq; auo consularibus, cætera equestri familia erat, mitis ingenio & comptæ facundiæ. Huic Iuliam neptem suā Germanico genitam Tib. Cæsar copulauit. Hæc ille. Fuit itaq; progenies Tib. Cæsaris, quos ille quatuor habuit, Hūc & Gn.

Domitium, Cassium Longinum, & Rubellium Plandum. M. Vinicij meminit etiam Seneca. An uero

non est immortalitate donare, semper uictu

rum opus inscribere cuiuspiam? Reuiui-

scit nūc cum Velleio M. Vinicius

cuius nomen ex hominum

memoria nemo dele-

bit, quā diu su-

pererunt Vellei monimē

ta, etiam si illum Tacitus nullus

prædicasset. Paterculorum nomen

apud Romanos antiquum est. Sulpi-

tiæ Paterculi filiæ meminit Liuius. Sele-

stadij, Idibus Decemb. M. D. XX.

INDEX EORVM QVAE IN HIS DVOBVS VELLEI VO
LVMINIBVS CONTINENTVR.

A		mo, Attici Medontidæ dicti.	
Achaïam subegit Mummius, pag.	28	A ^μ νησία.	37
Achæi ex Laconica pulsi, pag.	2	Antiochus Epiphanes Athenis Olym	
Achæi, pag.	29	picum inchoauit.	6
Acerranis data ciuitas, pag.	9	Antonij uanitas.	38
Adduus.	54	Antonij cum Cleopatra fuga.	47
Adulatio magnæ fortunæ comes.	54	Antonij & Cleopatrar exitus	48
Aegyptus stipendiaria facta.	29	Aquileia	9
Aeolijs urbes condiderunt	30	Archontes	2
Aegisthus, pag.	2	Archontes Athenis esse desierunt.	4
Aesernia, pag.	9	Aricini in ciuitatem recepti	9
Aesulum	9	Ariminum.	9
Aetoliam subegit Fuluius Nobilior.	28	Aristodemus dux recup. imp. Pelopon	
Africam Marcellus, Claudius prouin		nesiaci.	2
ciam fecit.	28	Aristonicus regiae stirpis originem mē	
Agamēnon tēpestare in Cretā eijcit.	1	titus, pag.	13
Agamemnon in Creta tres urbes ex		Arimnius Sigimerus.	62
truxit, pagi.	2	Artagera	54
Agamemnon scelere patruelis, & faci		Artuasdes Armeniæ rex	46
nore uxoris occiditur	2	Asiam L. Scipio Antiocho eripit.	28
Agrippa bello Siculo coronam clasticā		Asinius Pollio.	39. & 44
meruit, pag.	46	Asinij Pollionis factum, & dictum me	
Agrippa in. III. consulatum, & collegi		morabile, pag.	48
um tribunitiæ potestatis euehit.	49	Athenæ sub regibus esse desinunt.	2
Agrippa qualis eēt, apparere cœpit.	59	Athenarum rex ultimus Codrus	2
Alba deducta colonia.	9	Athenienses uicerunt	2
Albis Senonum Hermundorumq; fi		Athenien. Erethriā colonis occupant.	3
nes præterfluit.	56	Atreus ludic. Olymp. certamen institu	
Albani,	29	isse fertur.	4
Alcæon Archontum ultimus.	5	AVGVSTVS nascitur.	27
Aletes Hipprotis filius.	3	Attende omnium in Pompeium fauo	
Aletes Corinthū in Isthmo condidit.	3	rem, pag.	25
Alexāder magnus materni generis au		Attica fides.	21
tore Achille, paterni Hercule gliaf.	4	Augusti cognomen	50
Alexandria.	9	Augusti obitus	65
A. Licinius.	62	Aurunca.	9
Alpes.	49. & 58	Auximum.	9
Alsum colonis occupatum, pag.	9	B	
A Medone Codri filio, Archontū pri		Bacieni, pag.	10
		A 4	Belli

INDEX

Bathinus fluuius, pag.	61	Catonis autoritas	27
Batones.	58	Catonis modestia	36
Belli ciuilis initium.	33	Cattuari	56
Bellorum ciuiliū finis	49	C. Curio Trib. Pleb.	33
Bellum Iugurthinum	16	C. CAESAR	29. & 53
Bellum in Campania	43	Cæsar ad Actium uictoria	47
Beneuentum.	9	Cæsar Alexandro confertur	30
Bibulus	31	Cæsar à Piratis captus	30
Bithynia	29	Cæsaris cædes	36
BOIOHEMVVM Boenheim, hoc est, Bo-		Cæsar Ciceroni proximus	27
iorū patria: nūc ab Illyrijs (quos Scla		Cæsaris clementia	36
uos appellant) habitatur.	58	Cæsaris consularatus	40
Bononia deducta colonia	9	Cæsar, Crassi & Pompei societas.	31
Bructeri subacti	56	Cæsar dictum	36
Brundisium	9	Cæsar Flamen Dialis	30
Bruti & Cassij comparatio	42	Cæsar in aduersis constantia.	36
Bruti exitus	42	Cæsaris lex.	31
Buxentum.	9	Cæsar magnanimitas	38
C		Cæsarum numerus.	32
Caldi Cælij facinus	64	Cæsar statua	38
Cales	9	C. Eionius.	63
Calpurnia	23	Censorinus.	54
Caluinus Domitius	45	Censura Fului Flacci & Posthumij Al-	
Campani	9	bini aspera.	7
Caninefates	56	C. Flauius Fimbria	22
Cappadociam P. R. autoritate fecit		Chalcidenses ducib ⁹ Hippode & Me-	
stipendiariam Tib. Cæs.	29	gestene Cumas in Italia cōdiderunt.	3
Capito VELLEI patruus	41	Charops	5
Captiui fides	46	Cicero	37. & 38. & 39
Capua Nolāq; à Tuscis conditæ	4	Ciceronis proscripio	39
Capua q̄ diu steterit ante q̄ à Ro. ca-		Ciceronis deploratio	40
Carnuntū. 58.	(peret. 4	Ciceronis exilium.	31
Carseoli.	9	Cilicia	29
Carthago prima extra Italiā colonia		Cimbri	15
Carthago. 18	(condita est. 10	Cimbri, Germani	16
Carthago quando diruta.	9	Cinnæ cædes	22
C. Cassius	41	Cyprus	28
Cassij cædes	42	Cypri diuitiæ	32
Castrum colonis occupatur	9	C. & L. prænomena.	52
Catilinæ, Lentuli atq; Cethegi cōiura-		Clodij lex	32
Cato repetūdarū dānatus. 15.	(tio. 27	C. Marius.	16. & 67
		C. Marij	

I N V E L L E I V M.

C. Marij mors.	23	Delmatia.	58
CN. Domitius. pa.	42. & 47	Delmatae	29
CN. Domitij lex	17	Dido Carthaginem condidit.	4
CN. Fulvius senatu mouetur	7	Domicius Fabius Allobrogicus	28
CN. Octavius	6	Drusus Claudius. pag.	51. & 52.
CN. POMPEIUS.	24	Drusus Liuius	42
C. Octauij origo	37	Duces celebres.	18
Codrus Melanthi filius	2	E	
Codrus interficitur	2	Electra Orestis soror	2
Codrum aeterna gloria secuta est	2	Elissa Tyria.	4
Codrus his artibus mortem quaesuit,		Eminentium ingeniorum tempora.	27
quibus ignaui uitam.	2	Eporedia	10
Compfa.	41	Erix.	5
Coniurati.	37	Eumenes.	6
Coponius.	47	Euphrates	54
Cordisci.	15	F	
Corinthus.	3	Fabrateria.	10
Cornelius Balbus	34	Falernum.	9
Cornelia.	35	F. Allobrogicus	16
Cornelius Rufinus	19	Fannius Cepio	50
Cossus.	61	Fauor omniu in Pompeium	25
Cossa.	9	Fidelitas Germani in Marium.	20
Cotta.	26	Firmum colonis occupatur	9
Crassus.	32	Flacci filij caedes	15
Cremona.	9	Floralium ludorum initium.	9
Creon.	5	Formiani in ciuitatem recepti.	9
Cresphontes dux recup. imp. Pelopon-		Fregellae.	9
nesiaci.	2	Fulvia Antonij uxor.	43
Creta.	28	Fulvi Flacci triumphus	15
Creta insula i P. R. ptaem redacta.	26	Fundani in ciuitate recepti.	9
C. Sentij praedarum factum.	50	Funesta Rho. dies.	35
C. Trebonius	41	G	
CVelleius	44	Gades Vticam condiderunt	2
Cumae.	3	Gallia.	28
Cumanos Osea mutauit uicinia.	3	Gallogracia.	29
D		Gentius Illyriorum rex.	6
D. Augustus.	61	GERMANI.	62
D. Bruti mors.	39	Gladiatorum numerus	25
Delmacia.	49	Gracchi leges.	18
Delmatiae.	61	Gracia magnis cocutitur motibus.	2
		Gratitudo.	

INDEX

Gratitudo exercitus in Caesarem.	39	Iulia.	56
Grauisca	9	Iulia Agrippæ.	51
H		Iulius Posthumius.	61
Heniochi.	29	Iunius Blefus	66
Hercules Temini, Cresphontis, & Aristodemi ataus.	2	Iunius proconsul	30
Hercules in omni certaminū genere victor extitit.	4	Iuuentius Laterensis	39
Hermunduri.	56	L	
Hesiodus Homero natu minor fuit.	4	Lacedæmonij Athenienses debellarunt.	2
Hesiodus laudatur.	4	L. Antonius	43
Hiberi.	29	L. Apronius	61
Hispania, pag.	28. & 29. & 49	L. Asprenas	64
Homero Ephyre Corinthū appellari.	3	L. Cornelius Sylla	19
HOMERVS laudatur effusissime.	3	L. Aemilius Paulus.	6
Homer⁹ solus poëta appellari meruit.	3	L. Aemylj filij	6
Homerus à bello Troiano, quod cōposuit, longius abfuit q̃ quidā rent.	3	Leges exitiabiles	19
Homerus non fuit cæcus	3	L. Eggius	63
Hortensij annales.	18	Lepidus, pag.	45. & 61
I		Lepidi fortuna	46
Iliaca componentibus non concedatur temporū alicuius regionis cōmemoratio, pag.	3	Lex Pedia.	41
Illyrij.	29	Lycurgus Lacedæmonius	4
Imperium Asiaticū ab Assyrijs ad Medos transfertur	4	Lydus & Tyrrenus	2
Interamna.	9	Lydus & Tyrrenus in Lydia regnarunt, pagi.	2
Iones	3	Lydus & Tyrrenus sortiuntur uter patria decedat	2
Ionia ab Ione Ionum duce nomen accepit, pag.	3	Limyra	54
Iones urbes condunt	3	Liuius.	27
Iones in Aegeo & Icario mari insulas occupant.	3	Liuius, pag.	44. & 51
Iphitus Elius Olympiorum certaminum autor	4	L. Mummius	7
Iphitus Olympicos ludos & mercatū instituit	4	L. Mummius Corinthum diruit	8
Iulius Antonius	53	L. Murena	50
Iulia.	32	Langobardi.	56
Iulia	53	L. Opimius.	14
		L. Piso	52
		Luca	9
		Luceria.	9
		L. Lucullus.	26
		Luculli laus	26
		M	
		Macedonia.	28
		Macedonicus	43
		Magi⁹	

Magi ⁹ Celer frater autoris. 61	Mummius	8	nessi imperium obtinet. 2
M. Agrippa. 45. & 55. & 67	Munici triumphus	15	Pelopis progenies Pelopon-
Manli ⁹ lex 26	N		neso expellitur 2
Marcomani. 57	Narbo	10	Peloponnesi finibus Atticis
Mari ⁹ & P. Sulpiti ⁹ exiliū. 19	Narbo Martius.	15	egrediuntur 2
MAROBODVVS 57	Neapolis.	3	Peloponnesi Megarā condi-
Marullus Epidius 41	Nepe	9	derunt. 2
Massiliae inconsulta fides. 34	Neptunia.	10	Penthelus & Tiffmenus Ore
M. Cato 67	Ninus & Semiramis Babylo		Pergamum ab (stis fili ⁹ . 2
M. Catonis uirtus. 27	Norici. 29 (na cōdiderūt. 4		Agamēnone extructū. 2
M. Cato moritur 8	Numantia	12	Pergamum à uictoria nomē
M. Caelius 41	Numerosus exercitus	60	accepit 2
Meccenas 48	O		Perseus Macedonū rex. 6
Medon Codri filius 21	Ocium	45	Perse ⁹ apud Pydnam Mace-
Medon prim ⁹ Archon Athe-	Octauia	44	doniae urbē iserior discessit. 6
Media. 29 (nis fuit. 2	Odium.	8	Perse ⁹ Samothraciā pfugit. 6
Merula 21	Olympiorū certaminum ini-		Perse ⁹ in custodia Albæ deces-
Messalla Coruinus 42	Oratores clari. 15. (tiū. 4		Perusia expugnata. 43. (sit. 7
Metellus Macedonicus. 7	Orestes Aegisthū obtrūcat. 2		Pharnaces Sardanapalū im-
Metelli felicitas 7	Orestis factū à dijs cōpbat. 2		pe. & uita priuauit. 4
Metellus Numidicus 16	Orestes uixit annis. xc. 2		Philippus Ephyrā occupat. 10
Metellorum triumphus 15	Orestes regnauit ānis. lxx. 2		Philippo & Antiocho Mace-
M. Fuluius 67	Orestes Pyrrhū Achillis filiū		donib ⁹ deuictis, sūma imp-
Mycenae 2	Delphis interfecit. 2		ad P. R. peruenit. 4
Militum mores 46	Orodes. 32		Pyl ⁹ Metapōtū cōdiderūt. 1
Milo Annius 41	Ouidius 27		Pinnetes. 58
Milo damnatus 33	P		Piratarum fuga 26
Minati ⁹ Magi ⁹ Vellei atau ⁹ 18	Pæstum	9	Piratarum supplicium. 30
Mineruium 10	PANNONIA.	58	Pyrrhus Epirū occupat. 1
Myntas 47	Pannonicum bellum.	52	Pisaurum 9
Minturnae 9	Pannoniarum laus 58		Pyth ⁹ responsum 2
Mithridates. 19	Pannonici belli metus 58		Placentia 9
Mytilenæorū perfidia 19	Passienus 61		P. Lænas 22
M. Lepidus. 39. & 48	Patres cētū elegit sibi Romai-		Plancus 39. & 47
M. Liuius Drusus 17	Patricij nois origo. 5. (lus. 5		Pompei triumphus 25
M. Lolius 52	Paulus Perseum max. nobi-		Pompei laudes. 26
M. Lollius 54	lifs. q ³ regē i triūpho ducit. 6		Pompei triumphū 29
M. Marcellus 51	P. Clodius. 31		Pompei exitus 35
M. Perpenna. 25	P. Clodius circa Bouillas iu-		Pōpei & Cæsaris cōpatio. 35
M. Popilius 6	gulatur. 33		Pompeianorum cædes 36
M. T. CICERO 27	Pelasgi Athenas cōmigrāt. 2		Pompei cædes 54
M. Vinicius 55	Pelopis progenies Pelopon-		Pomponius 16
			Pontius

INDEX IN VELLEIVM.

Pontius Telesinus	23	Sacrouir	68	nefiaci dux	2
Pontus	28	Sallyes	10	Teucer à patre Telamonenō	
Potentia	9	Salustius	27	Teucer in Cypro (recipit. 1)	
Præfectus equitū in Germa-		Samnites	9	Salamina cōstituit	1
nia sub Tiberio Vellei ⁹ .	55	Sardanapal ⁹ Medorū rex.	4	Teutoni	15
Prouinciæ quādo factæ.	28	Sardanapal ⁹ tertio & trecēte/		Teutonorum uis	17
P. Rutilius	17	fimo loco à Nino & Semira		Theſſalus Theſſaliam armis	
Pſeudophilippus	7	mide Babylonix cōditorib ⁹		Theſſalia à Theſ (occupat. 2)	
P. Scipio Africanus	13	Sardinia certū ipe (nascit ⁹ . 4)		falo nuncupata	2
P. Scipio Aemilianus	7	Saticula. 9 (rñ iugū recepit. 28)		Theſſalia antea Myrmido/	
P. Scipio Naſica.	13	Scipio	8	nū ciuitas uocitata	2
P. Sulpitius.	19	Scolacium	10	Tiberius Gracchus.	12
Ptolemæus Syriæ rex.	6	Scribonia.	54	Tiberius Nero	53
P. Vinicius	55	Segeſtes	63	Tibullus	27
Puteoli	9	Seianus Aelius	67	Tigranes	28
Q		Senones	56	Tyrñ Gades condiderunt	2
Q. Catuli ſententia.	25	Sentius Saturninus legat ⁹ in		Tyrrhenū ſors decedendi pa-	
Q. Catuli obitus	21	Germania.	56	tria contigit.	2
Q. Hortenſij annales.	18	Setina	9	Tyrrhen ⁹ in Italiā pſciſcit ⁹ . 2	
Q. Metell ⁹ cognomēto Pi ⁹ . 18		Sextus Pompeius	43	Tyrrhenus loco, incolis, mari,	
Rabirius. 27 R		Sicilia	28	nobile ac ppetuū à ſe nomē	
Raudi campi.	17	Sinuessa	9	Triūphus Pauli. 6 (dedit. 2)	
Reſpub. Athenien. annuis cō		Syria	28	Tiſamenus Oreſtis filius.	2
miſſa magiſtratibus.	5	Sifenna	16	V	
Reſ Cæſaris i Gallia geſtæ. 32		Sora	9	Valentia.	9
Rhenus	56	Sparta ſub Lycurgo Lacedæ		Valerij Flacci lex	21
Rhetia.	29	monio floruit.	4	Varus Quintilius	62
Rheti	51	Staius Murcus	43	Vatinius	41
Rhodij	6	Sueſſa	9	Vellei militia	54
Rhodiorum fides.	19	Sūma imp. Macedon. ad P.		Venetia	44
ROMA condita	5	R. puenit.	4	Venuſia	9
Roma poſt Troiam captā		Sutrium 9 T		VERGILIUS	27
annis. cccxxxvij. cōdita.	5	Tarentum	10	Vetus Antiſtius	31
Romulus Martis fili ⁹ Romā		Taronus regnū Macedoniae		Vibillius centurio	45
Romulus adiu/ (cōdidit. 5		Tarracina. 9 (occupat. 4)		Victoria inſignis.	35
tus legiōib ⁹ Latini aui ſui. 5		T. Claudius Nero.	51	Vicus Opimianus	15
Ruffus Egnatius	50	T. Coruncanus	67	Vindelici	29. & 51
Ruffus Saluidienus	44	Tegæa	2	Viriathus dux belli Hiſpani	
S		Tegæa ab Agamēnone cōdi-		Vtica à Gadibus cōdi/ (ci. 12)	
Sabinis ſine ſuffragio data ci		Tegæa à patria Aga/ (ta. 2)		ta, Gades à Tyrijs	2
Sabinis ius ferendi (uitas. 9		memnonis cognominata. 2		Vulſo.	29
ſuffragij datum.	9	Teminus recup. imp. Pelopō/		FINIS.	

BEATVS RHENANVS LECTORI S.

APPARET Velleium ab urbis primordio Romanā historiam omnem admirabili cōpendio duobus uoluminibus fuisse complexum, etiam antiquioribus aliarum nationum gestis, praesertim in huius prioris libri initio finēq; perq; eleganter admixtis. Quorum uoluminū prius hoc acephalon est, adeo non ceteris tantum rebus, uerū etiam bonis autoribus, iniuria uetustatis cuncta absumentis officere solet, ut quēadmodum Ausonius cecinit, Monumenta fatiscunt, Mors etiam saxi nominibusq; uenit, nos dicere possimus, Mors etiam scriptis, carminibusq; uenit. Quāq; puto magis hominū incuriam accusandā, quā ipsam uetustatē. Poterant exemplaria aetatis uitio obsolescentia describi, poterāt uitis instar ob senium iamiam emoriturā per nouas propagines restitui, si fuissent quos huius rei cura tetigisset. Et certe fuerunt, qui tametsi parum docti, praestiterunt tamen quod potuerunt: quibus habendam gratiam censeo, quod horum saltem opera qualicunq; miseras bonorū autorū reliquias licet mendosissime exceptas, conseruatas uideamus, si modo conseruari est, tam deprauate esse descriptū. Vtinā uero quidam autores extarent, quamlibet mendose scripti. Possent in illis multa restitui per uiros eruditos, ac iudicio praeditos. Egregie sudatū est in hac parte à Benedictinis olim, in asseruandis inquam ueterum monimētis. At postq; ptochotyranī isti irreperunt, cōspiratum est in ueteres autores, ut istorum somnia mundo cōmodius obtrudi possent. Sed haec ἀπερὸς δ' ἰόνυσσα uideri queant, cum de Velleio potius sit habendus sermo. Scribit is sub finem huius libri, statuisse se priorē huius uoluminis, posterioremq; partem non inutili rerum noticia in artum contracta distinguere. Proinde quēadmodum illic in fine refert, quā post Rhomam à Gallis captam deducta sint coloniae iussu senatus, & quo tempore, sic in hoc fragmento prioris libri, compendio quodam describit, Primū, quam quisq; ciuitatē ex Heroibus illis qui Troiam obsederant cōfecto iam bello condiderit, quā uie occuparit insulam, Deinde res per illam aetate gestas, De Pelopidis, Heraclidis, Atheniensibus, Pelopōnesijs, Tyrijs, Achais, Pelasgis, Lacedaemonijs, Chalcidensibus, qui nouas urbes uel extruxerint, uel in alias regiones commigrarint multa recensens. Id quod Strabo quoq; solet indicare, nec omittit Liuius, & huius abbreviator Florus. Verū ut intelligas huius fragmenti initium, Loquitur de Pyliorū exercitu, qui cū disiectis tempestate nauibus, ducem suum Nestorē amisissent, Metapontum cōdiderunt. Potes conijcere lector, huic operi praefationē suam deesse, bellam haud dubie & elegantem. Sed iam lege Velleium, & nostris laboribus gratus esto.

C. VELLEI PATERCV

LI HISTORIAE RHOMANAE AD M. VINICIUM COS.

PRIVS VOLVMEN, SED ACEPHALON.

TEMPESTATE distractus à duce suo Nestore, Metapontum condidit. Teucer non receptus à patre Telamone, ob segnitiā non uindicatā fratris iniuriā, Cyprū adpulsus, cognomine patriā suā Salamina constituit. Pyrrhus Achillis filius Epirum occupauit. Philippus Ephyrā in Thesprotia. At rex regum Agamemnon tempestate in Cretā insulam reiectus, tres ibi urbes sta

a ruit,

tuit, duas à patriæ nomine, unam à uictoriæ memoria, Mycenæ, Tegyram, Pergamum. Idem mox scelere patruelis fratris Aegisti hæreditarium exercens in eum odium, & facinore uxoris oppressus, occiditur. Regni potitur Aegistus per annos VII. Hunc Orestes matremq; ^{al's * cū socia.} socia cōsiliorū omniū sorore Electra, uirilis animi fœmina, obtruncat. Factum eius à dijs cōprobatum spacio uitæ & felicitate imperij apparuit: quippe uixit annis XC. Regnavit LXX. qui se etiā à Pyrrho Achillis filio uirtute uindicauit. nam quod pactæ eius Menelai atq; Helenæ filia Hermiones nuptias occupauerat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus & Tyrrhenus fratres, cum regnarent in Lydia, sterilitate frugum compulsi, sortiti sunt uter cum parte multitudinis patria decederet. Sors Tyrrhenum contigit: peruectus in Italiam, & loco & incolis, & mari nobile ac perpetuum à se nomen dedit. Post Orestis interitum, filij eius Penthelus & Tisamenus regnauere triennio. Tum ferè anno octogesimo post Troiam captam, centesimo & uicesimo quàm Hercules ad deos excesserat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore pulsus Heraclidis Peloponnesi imperium obtinuerat ab Herculis progenie expellitur. Duces recuperandi imperij fuere, Teminus, Cresphontes, Aristodemus, quorum atauus fuerat. Eodem fermè tempore Athenæ sub regib. esse desierunt, quarum ultimus rex fuit Codrus Melanthi filius, uir non prætereundus: quippe cum Lacedæmonij graui bello Atticos premerent, respondissetque Pythius, quorum dux ab hoste esset occisus, eos futuros superiores, deposita ueste regia, pastorem cultum induit, immixtusque castris hostium de industria, imprudenter rixanincies interemptus est. ^{puto legēdū, rixā inijciēs.} Codrum cum morte æterna gloria, Athenienses secuta uictoria est. Quis eum non miretur, qui his artibus mortem quæsierit, quibus ab igna uis uita quæri solet. Huius filius Medon primus Archon Athenis fuit. ab hoc posterij apud Atticos dicti Medontidæ: sed hī insequentesq; Archontes usq; ad Charopem dum uiuerent, eum honorem usurpabant. Peloponnesi digredientes finib. Atticis, Megaram mediam Corintho Athenisque urbem condidere. Ea tempestate & Tyria classis plurimum pollens mari in ultimo Hispaniæ tractu, in extremo nostri orbis termino insula circumfusam Oceano, perexiguo à continenti diuisam freto, Gadeis condidit. Ab iisdem post paucos annos in Africa, Vtica condita est. Exdusi ab Heraclidis Orestis liberi, iactatiq; cum uarijs casib. tum sauitia maris quin todecimo anno sedem cepere circa Lesbum insulam. Tum Græcia maximis cōcussa est motib. Achæi ex Laconica pulsi, eas occupauere sedes, quas nunc obtinent. Pelasgi Athenas commigrauerunt. Acerq; belli iuuenis nomine Thessalus, natione Thesprotius, cum magna ciuium manu eam regionem armis occupauit, quæ nunc ab eius nomine Thessalia appellatur, ante Myrmidonum uocata ciuitas. Quo nomine mirari conuenit eos, qui Iliaca cōponentes

ca componentes tempora de ea regione ut Theſſalia commemorant. quod cum alij faciant, Tragici frequentiffime faciunt, quib. minime id concedendum eſt: nihil enim ex perſona poetæ, ſed omnia ſub eorum qui illo tempore uiixerunt, dixerunt. quod ſi quis à Theſſalo Herculis filio eos appellatos Theſſalos dicet, reddenda erit ei ratio, cur nunquã ante hunc inſequentem Theſſalum, ea gens id nominis uſurpauerit. Paulo ante Aletes ſextus ab Hercule Hippotis filius, Corinthum quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit. Neque eſt quod miremur ab Homero nominari Corinthum: nam ex perſona poetæ & hanc urbem & quasdam Ionum colonias, ijs nominib. appellat, quibus uocabantur ætate eius, multo poſt Ilium captum conditæ. Athenienſes in Euboea Chalcida Erethriam colonis occupauere. Lacedæmonij in Aſiam ac *Neſiam. Nec Al's * Maſiã. multo poſt Chalcidenſes orti, ut prædiximus, Atticis, Hippode & Megæſtene ducib. Cumas in Italia condiderunt. Huius claſſis curſum eſſe dire- Cumæ. ctum alij columbæ antecedentis uolatu ferunt, alij nocturno æris ſono, qualis Cerealib. ſacris cieri ſolet. Pars horum Ciuium magno poſt interuallo Neapolim condidit. Vtriuſq; urbis eximia ſemper in Rhomanos fides, fa- Neapolis. cit eas nobilitate, atque amœnitate ſua digniſſimas. Sed alijs diligentior ritus patrij manſit cuſtodia. Cumanos Oſca mutauit uicinia. Vires autẽ ueteres earum urbium, hodiẽque magnitudo oſtentat mœnium. Subſequenti tempore magna uis Græciæ iuuentutis, abundantia uirium, ſedes quæritans, in Aſiam ſe effudit. nam & Iones duce Ione proſecti Athenis, nobiliſ- Iones. ſimam partem regionis maritimæ occupauere, quæ hodiẽque appellatur Ionia, urbeſq; conſtituere Ephelum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam, multasq; in Aegæo atque Icario occupauere inſulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Phærum, Delum, aliasq; ignobiles. Et mox Aeoliẽ eadem proſecti Græcia, longiſſimisq; acti errorib. non minus inluſtres obtinuerunt locos, claraſque urbes cõdiderunt, Smyrnam, Cymen, Lariffam, Myrinam, Mytilenemq;, & alias urbes quæ ſunt in Leſbo inſula. Clariffimum deinde HOMERI HOME/ inluxit ingenium, ſine exemplo maximum, qui magnitudine operis & ful- RVS. gore carminum ſolus appellari poeta meruit, in quo hoc maximum eſt, quod neq; ante illum quem ille imitaretur, neq; poſt illum qui eum imita- “ ri poſſit inuentus eſt. neque quenquam alium cuius operis primus autor “ fuerit in eo perfectiſſimum præter Homerũ & Archilochum reperiemus. “ Hic longius à temporib. belli, quod composuit, Troici, quàm quidam ren- “ tur, abfuit. nã ferme ante annos DCCCCL. floruit. intra mille natus eſt. Quo nomine non eſt mirandum quod ſæpe illud uſurpat. hoc enim ut hominũ, ita ſeculorum notatur differentia. quem ſi quis cæcum genitum putat, omni Homerus nõ fuit cæcus. bus ſenſib. orbus eſt. Inſequenti tempore imperium Aſiaticum ab Aſſyrijs

qui id obtinuerant annis ∞ LXX. translatum est ad Medos, abhinc annos ferme $\overline{\text{DCCCLXX}}$. quippe Sardanapalum eorum regem mollitjs fluentem, & nimium felicem, malo suo, tertio & trecentesimo loco ab Nino & Semiramide, qui Babylona condiderant, natum, ita ut semper successor regni paterni foret filius, Pharnaces Medus imperio uitaeque priuauit. Ea aetate clarissimus Grai nominis Lycurgus Lacedaemonius, uir generis regij, fuit seuerissimarum iustissimarumque legum autor, & disciplinae conuenientissimae uir, cuius quam diu Sparta diligens fuit, excellissime floruit. Hoc tractu temporum ante annos quinque & sexaginta quam urbs Rhomana condideretur, ab Elissa Tyria, quam quidam Didō autumant, Carthago conditur. Circa quod tempus Taronus, uir generis regij sextusdecimus, ab Hercule profectus Argis, regnū Macedoniae occupauit, a quo Magnus Alexander cum fuerit septimusdecimus, iure, materni generis Achille autore, paterni Hercule gloriatus est. Aemylius Sura de annis P. Rhomani. Assyrij principes omniū gentium rerum potiti sunt. Deinde Medi, Postea Persae, deinde Macedones. Exinde duobus regib. Philippo & Antiocho, quia Macedonib. oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam deuictis, summa imperij ad P. Rhomanū peruenit. Inter hoc tempus & initium regis

Lycurgus Lacedaemonius. *Nisi Assyriorū, qui princeps rerū potitus, intersunt anni ∞ D. CCCC. XCV.

Didō. Huius temporis aequalis HESIODVS fuit, circa $\overline{\text{CXX}}$. annos distinctus ab Homeri aetate, uir perelegantis ingenij, & mollissima dulcedine carminū memorabilis: ocij, quietisq; cupidissimus, ut tempore tanto uiro, ita operis autoritate proximus, qui uitauit ne in id quod Homerus inciderat, patriamq; & parentes testatus est: sed patriam (quia multatus ab ea erat) contumeliosissime. Dum in externis moror, incidi in rem domesticam, *maximēque erroris, & multum discrepantem autorum opinionib. nam quidam huius temporis tractu aiunt a Tuscis Capuam Nolaq; conditam ante annos ferē $\overline{\text{DCCCXXX}}$. quibus equidem adsenserim. sed Marcus Cato quantum differt? qui dicat Capuam ab eisdem Tuscis cōditam, ac subinde Nola: Sterisse autē Capuam antequam a Rhomanis caperetur, annis citius $\overline{\text{CCLX}}$. quod si ita est cū sint a Capua capta anni $\overline{\text{CCXL}}$. ut condita est anni sunt ferē $\overline{\text{D}}$. Ego pace diligentiae Catonis dixerim, uix crediderim tam mature tantam urbem creuisse, floruisse, concidisse, resurrexisse. Clarissimum deinde omnium ludicrum certamen & ad excitandam corporis animiq; uirtutem efficacissimum Olympiorū initium, habuit autorem Iphitum Elium. Is eos ludos mercatumque instituit ante annos quam tu M. Vinici consulatum inires $\overline{\text{DCCCXXIII}}$. Hoc sacrum eodem loco instituisse fertur abhinc annos ferme ∞ CCL, Atreus cum Pelopi patris funebres ludos faceret: quo quidem in ludicro, omnisque generis certaminum Hercules uictor extitit. Tum Athenis perpetui Archontes esse desierunt, cum fuisset

*Alas * maxi / miq.*

Ludicrū certamen Olympiorum.

fuiſſet ultimus Alcmaeon, cœperuntq; in denos annos creari: quæ conſuetu-
do in annos LXX. manſit, ac deinde annuis cōmiſſa eſt magiſtratib. Reſp.
Ex ijs qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, ultimus Erix. ex
annuis primus Creon. Sexta Olympiade poſt duo & uiginti annos quàm
prima conſtituta fuerat, Romulus Martis filius ultus iniurias aui, Romam
urbem Parilib. in Palatio condidit. à quo tempore ad uos COSS. anni ſunt
D.CCCC.LXXX.L. Id actum poſt Troiam captam annis CCCCXXXVII.
Id geſſit Romulus, adiutus legionib. Latini aui ſui. Libenter enim hiſ qui
ita prodiderunt acceſſerim, cum aliter firmare urbem nouam tam uicinis
Veientib. alijsque Ethruſcis ac Sabinis cum imbelli & paſtorali manu uix
potuerit, quanquam iam aſylo facto inter duos lucos auxit. Hic centum ho-
mines electos appellatoſque Patres, inſtar habuit conſilij publici. Hanc ori-
ginem nomen Patriciorum habet. Raptus uirginum Sabinarum,

Alcmaeon.

Charops
Erix.RHOMA,
condita.

BEATVS RHENANVS LECTORI S.

HIC Velleio noſtro ruſſum atrox uulnus inſiſxit iniuria temporis, quod neque
Aeſculapius, neque Chiron medici illi poëtici quamlibet à ueteribus egregie lauda-
ti, curare norint. Nam bonam operis partem hoc loco deeſſe nullus dubitabit. Por-
ro omnis medendi ſpes in integro ſita eſt exemplari. Quale repertum iam olim aiūt
à Georgio Merula inter eos libros, de quorum ille inuentione magnopere gloriatur
in epiſtola quadam, quæ inter Politianicas legitur. Sed iſti rumori fidem nō habeo.
Scilicet tantus uir nugæ ædidiſſet, ſic enim quaſdam ueterum grammaticorum
quiſquilias ab illo publicatas non iniuria uocauero, præſertim cum Velleio com-
miſſas, & hoc opus ſuppreſſiſſet nobis, unde plus ad illum gloriæ, & ad ſtudioſos
commodi rediturum erat, quàm ex ſexcentis iſtius generis grāmaticorum ſchedis.
Nos hac æditione noſtra, tametiſi mutila, prouocabimus Italos, ut nobis quod naſti
ſumus in medium conferentibus, iſti quoque ſua candide ſtudioſis impertiant. Sed
de hac re plus ſatis iam loquuti ſumus. Cæterum ut quaſi uiam tibi ſternamus ad ſe-
quentis Velleiani fragmenti intelligentiam, quod in media fermè periodo ſublatis
anterioribus aliquot ternionibus abruptum eſt, In hac ultima prioris libri particula
Velleius decurſis ante cunctis hiſtorijs iam inde ab urbe condita, propemodum ad
initium tertij belli Punici peruenit, quo Carthago fuit exciſa. Ante quod Macedo-
nicum geri cœptum eſt. In quo P. Licinius Craſſus, cui Macedonia decreta erat,
contra Perſeum regem pugnans, inferior diſceſſit. Perſeus uero perpendens incon-
ſtantiam fortunæ, tametiſi uictor, æquam pacis conditionem à Rhomanis accipere
paratus erat. Iniquam Licinius obtulit, ut ſe uidelicet, ſuæque, ſenatui Rhomano de-
deret, quēadmodū refert Eutropius. Forſan igitur hic Velleij ſenſus fuerit, Perſeus
Macedonum rex conditionem pacis quam timuerat hoſtis expetit. Niſi de Gentio
Illyriorum rege loquatur, quem Perſeus ſubegit. Vt ſit ſenſus, Gentius iniquam à

a 3 Perſeo

Perseo conditionem quam timuerat hostis expetit. Neuter tamen mihi magnopere arridet. Sed fuit hic aliquid dicendum. At ridiculum est ibi tam anxie diligentē esse, ubi diligentia locum non habet, uerum sola diuinatio.

Perseus. quā timuerat hostis expetit. Nam biennio adeo uaria fortuna cum COSS. conflixerat, ut plerunque superior fuerit, magnāque partem Græciæ in Rhodij. societatem suam perduceret. Quibus Rhodij quoque fidelissimi ante Romanis, tum dubia fide, speculati fortunā, prouiores regis partibus fuisse uisi sunt. & rex Eumenes in eo bello medius fuit animo, neque fratris iniurijs, neque suæ respondit cōsuetudini. Tum Senatus populusque Rhomanus, L. Aemylus Paulus. lium Paulum, qui & Prætor & COS. triumphauerat, uirum in tantum laudandum, in quantum intelligi uirtus potest, COS. creauit, filium eius Pauli, qui ad Cannas quā tergiuersanter perniciosam Reip. pugnam inierat, *Atas * Perseu* tam fortiter in ea mortem obierat. Is * Persam ingenti prælio apud urbem nomine Pydnam in Macedonia, fusum fugatumque castris exiit, deletisque eius copijs, destitutū omni spe, coëgit e Macedonia profugere, quam ille linquens in insulam Samothraciā profugit, templique se religioni supplicē credidit. Ad eū CN. Octavius PR. qui classi præerat, peruenit, & ratione magis quā uī persuasit, ut se Rhomanorum fidei committeret. Ita Paulus maximum nobilissimumque regem in triumpho duxit: Quo anno & Octavius *Anicius.* PR. naualis, & Anicij, regem Illyriorum Gentium ante currum agentium *Gētius Illy* triumphi fuere celebres. Quā sit assidua eminentis fortunæ comes inuidia, altissimisque adhæreat, etiam hoc colligi potest, quod cum Anicij Octa- *riorū rex.* *Triumphus* uicque triumphum nemo interpellaret, fuere qui Pauli impedire obniterentur, cuius tantum prioreis excessit uel magnitudine regis Persei, uel specie simulacrorum, uel modo pecuniæ, ut bis milies centies S-H ærario contulerit his, & omnium ante actorum comparisonem amplitudine uicerit. *Antiochus* Peridem tempus, cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicum *Epiph.* inchoauit, tum regem Syriæ Ptolemæum puerum Alexandriæ obsideret, *Ptolemæus.* missus est ad eum legatus M. Popilius Laenas, qui iuberet incepto desistere, *M. Popilius.* mandatāque exposuit, & regem deliberaturū se dicentem circūscripsit uirgula, iussitque prius responsum reddere quā egrederetur finito harenæ circulo. sic cogitationem regiam Rhomana disiecit constantia. obeditumque *L. Aemylj* imperio. Lucio autem Paulo magnæ uictoriæ compote, quatuor filij *fi* *lq.* re, ex ijs duos natu maiores, unum P. Scipioni P. Africani filio, nihil ex paterna maiestate præter speciem nominis uigoremque eloquentiæ retinenti in adoptionem dederat, alterum Fabio Maximo. duos minores natu, prætextatos, quo tempore uictoriam adeptus est, habuit. Is cum in concione extra urbem more maiorum ante triumphi diem, ordinem suorum

rum actorum cōmemoraret, deos immortaleis precatus est, ut si quis eorū inuideret operibus ac fortunæ suæ, in ipsum potius sæuīrēt, quā in Rem- pub. quæ uox uelutī oraculo emissā, magna parte eum spoliauit sanguinis sui. Nam alterum ex suis quos in familiā retinuerat liberis, ante paucos tri- umphi, alterum post pauciores amisit dies. Aspera circa hæc tempora Cen- sura Fului Flacci & Posthumij Albini fuit, quippe Fului Censoris frater, & quidem consors, C. N. Fuluius senatu motus est ab ijs Censoribus. Post ui- ctum captumque *Persen, qui quadriennium post in libera custodia Albæ decessit, Pseudophilippus à mendacio simulatæ originis appellatus, qui se Philippum regiæque stirpis ferebat, cum esset ultimæ, armis occupata Ma- cedonia, adsumpti regni insignibus, breui temeritatis pœnas dedit: quippe Q. Metellus P. R. cui ex uirtute Macedonici nomen inditū erat, prædara ui- ctoria ipsum gentēq; superauit, & immani etiā Achæos rebellare incipien- tes fudit acie. Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus quæ fuere circū- datae duabus ædibus sine inscriptione positis, quæ nūc Octauiae porticibus ambiuntur, fecerat: quicq; hanc turmam statuarū equestrium quæ frontem ædium spectant, hodiēque maximum ornamentum eius loci, ex Macedo- nia detulit, cuius turmæ hanc causam referunt. Magnum Alexandrum im- petrasse à Lysippo singulari talium autore operum, ut eorum equitum qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoque ijs interponeret. Hic idem pri- mus omnium Rhomæ ædem ex marmore in ijs ipsis monumentis moli- tus, uel magnificentiæ, uel luxuriæ princeps fuit. Vix ullius gentis, ætatis, ordinis, hominem inueneris, cuius felicitatem fortunæ Metelli compares. Nam præter excellentiis triumphos, honoresq; amplissimos, & principale in Repub. fastigium, extenuatumque uitæ spacium, & acreis innocentiisq; pro Rep. cum inimicis contentiones, quatuor filios sustulit, omnes adultæ ætatis uidit, omnes reliquit superstites, & honoratissimos: mortui eius lectū pro rostris sustulerunt quatuor filij, unus Consularis & Censorius, alter Consularis, tertius Consul, quartus candidatus consulatus, quem honorem adeptus est. Hoc est nimirum magis feliciter de uita migrare, quā mori. Vniuersa deinde (ut prædiximus) instincta in bellum Achaia, cum pars magna eiusdem Metelli Macedonici uirtute armisque tracta erat, maxime Corinthijs in arma cum grauibus etiam in Rhomanos contumelijs insti- gantibus, destinatus ei bello gerendo COS. Mummius. Et sub idem tem- pus magis, quia uolebant Rhomani quicquid de Carthaginēsis diceba- tur credere, quā quia credenda adferebantur, statuit senatus Carthagi- nem excidere. Ita eodem tempore P. Scipio Aemilianus, uir auitis P. Afri- cani, paternisque L. Pauli uirtutibus simillimus, omnibus belli ac togæ do- tibus, ingenijq; ac studiorum eminentissimus seculi sui, qui nihil in uita nisi

Alas *Persen
Pseudophilip-
pus.

Metel. Macedo-
niscus.

Metelli felici-
tas.

L. Mummius.

P. Scipio.

"

"

a 4 laudandum

laudandum aut fecit, aut dixit, ac sensit, quem Paulo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio diximus, Aedilitatem petens COS. creatus est. Bellum Carthagini iam ante biennium à prioribus COSS. inlatum, maiore ui intulit, cum ante in Hispania murali corona, in Africa obsidionali donatus esset: in Hispania uero etiam ex prouocatione, ipse modicus uirum, immanis magnitudinis hostem interemisisset: Eamque urbem magis inuidia imperij, quam ullius eius temporis noxiae inuisam Rhomano nomini, funditus sustulit, fecitque suae uirtutis monumentum, quod fuerat aui eius clementiae. Carthago diruta est cum stetisset annis DCLXVII. abhinc annos CCLXXVII. CN. Cornelio Lentulo, L. Mummius COSS. Hunc finem habuit Rhomani imperij Carthago aemula, cum qua bellare maiores nostri coepere, Claudio & Fulvio COSS. ante annos CCXCVI. quam tu M. Vinici consulatum inires. Ita per annos CXV. aut bellum inter eos populos, aut belli praeparatio, aut infida pax fuit. Neque se Rhoma iam terrarum orbe superato, securam sperauit fore, si nomen usquam stantis maneret Carthaginis: adeo ODIVM certaminibus ortum ultra metum durat, & ne in uictis quidem deponitur: neque ante inuisum esse desinit, quam esse desijt. Ante triennium quam Carthago deleretur, M. Cato perpetuus diruendae eius autor, L. Censorino M. Manlio COSS. mortem obiit. Eodem anno quo Carthago concidit, A. Mummius Corinthum post annos DCCCLII. quam à Belete Hipponis filio erat condita, funditus eruit. Vterque imperator de uictae à se gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus. Nec quisquam ex nouis hominibus prior Mummius cognomen uirtute partum uindicauit. Diuersi imperatoribus mores, diuersa fuere studia: quippe Scipio tam elegans liberalium studiorum omnisque doctrinae & autor & admirator fuit, ut Polybium Panætiumque praecellenteis ingenio uiros domi, militiaeque secum habuerit. Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum ocio dispunxit, semperque aut belli, aut pacis seruijt artibus. Semper inter arma ac studia uersatus, aut corpus periculis, aut animum disciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas, ac statuas in Italiam portandas locaret, iuberet praedici conducentibus, si eas perdidissent, nouas eos reddituros. Non tamen puto dubites Vinici, quin magis pro Repub. fuerit manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quam intantum ea intelligi: & quin hac prudentia, illa imprudentia decori publico fuerit conuenientior. CVM facilius cuiusque rei in unum contracta species, quam diuisa temporibus oculis animisque inhæreat, statui priorem huius uoluminis, posterioremque partem non inutili rerum noticia in artum contracta distinguere, atque huic loco inferere, quae quoque tempore post Rhomam à Gallis captam deducta sit colonia, iussu senatus.

Nam

Carthago, diruta.

M. Cato mortitur.

Alias L. Mummius Corinthum diruit.

Scipio.

Mummius.

Nam militarium & causa, & autores, & ipsarum præfulgent nomina. Huic rei per idem tempus ciuitates propagatas, auctumq; Rhomanum nomen cōmunionē iuris haud intempestiue subtexturū uidemur. Post septem annos quā Gallī urbem ceperunt, Sutrium deducta colonia est, & post annum Setina, nouemque interiectis annis Nepe, deinde interpolitis duobus & triginta Aricini in ciuitatem recepti. Abhinc annos autem CCCL. Sp. Posthumio, Veturio Caluino COSS. Campanis data est ciuitas, partiq; Samnitium sine suffragio. Et eodem anno Cales deducta colonia. Interiecto deinde triennio, Fundani & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipso anno, quo Alexandria condita est. Insequētib; COSS. à Sp. Posthumio, Philone Publio censoribus, Acerranis data ciuitas. Et post triēnium Tarracinam deducta colonia: interpositoque quadriennio Luceria: ac deinde interiecto triennio, Sueffa, Aurunca, & Saticula, Interamnāque post biennium. Decem deinde hoc munere anni uacauerūt, tunc Sora atq; Alba deductæ coloniae, & Carseoli post biennium. *Ad quintū Fabioq; Decio Mure quarto COSS. quo anno Pyrrhus regnare cœpit Sinuessam, Minturnasq; missi coloni, post quadriennium Venusiam. Interiectoque biennio M. Curio & Rufino Cornelio COSS. Sabinis sine suffragio data ciuitas. id actum ante annos fermè CCCXXX. At Cossa & Pæstū abhinc annos fermè trecentos, Fabio Dorsone & Claudio Canina COSS. Interiecto quinquennio, Sempronio Sopho, & Appio Cæci filio COSS. Ariminum, Beneuentum, coloni missi: & suffragij ferendi ius Sabinis datum. At initio primi bellī Punici Firmum & Castrum colonis occupata: Et post annū Aesernia, postq; XXII. annos Aesulum & Alsiū, Fregellæque anno post biennium, proximoque anno Torquato, Sempronioque COSS. Brundisium, & post triennium Spoletium, quo anno Floralium ludorū factum est initium. Postq; biennium ducta Valentia, & sub aduentum in Italiam Hannibalis Cremona atque Placentia. Deinde neque dum Hannibal in Italia moratur, neq; proximis post excessum eius annis, uacauit Rhomanis colonias condere, cum esset in bello conquiendus potius miles, quā dimittendus, & post bellum uires refouendæ magis, quā spargendæ. CN. autem Manlio Volfone, & Fuluio Nobiliore COSS. Bononia deducta colonia abhinc annos fermè CCXVII. Et post quadriennium Pisaurum ac Potentia, interiectoque triennio Aquilia & Grauisca. Et post quadriennium Luca. Eodem temporum tractu quanquam apud quosdam ambigitur, Puteolos Falernūq; & Buxentum missi coloni, Auximum autem in Picenum abhinc annos fermè CLXXXVII. ante triennium quā Cassius censor à Lupercali in palatium uersus theatrum facere instituit, cui in demoliendo eximia ciuitatis seueritas & COS. Cepio restitère, quod ego inter clarissima publicæ uoluntatis argumenta numerauerim. Cassio autē Longino, & Sextio Caluino, qui

Sallyes

Sutrium.
Setina. Nepe.
Aricini.
Campani.
Samnites.
Cales,
Fundani. Formiani. Alexā
dria. Acerrani. Tarracina.
Luceria.
Sueffa. Arunca. Saticula.
Interamna.
Sora. Alba.
Carseoli.
Alas * At Q.
Fabio quintū.
Sinuessā. Minturnæ. Venusia.
Sabinī. Cossa. Pæstum.
Ariminum.
Beneuentum.
Sabinis ius ferendi suffragij datum.
Firmum. Castrum. Aesernia. Aesulum.
Alsiū. Fregellæ. Brundisium.
Floralium initium.
Valentia. Cremona. Placentia.
Bononia.
Pisaurum. Potentia. Aquilia.
Grauisca. Luca. Puteoli.
Falernū. Auximum.

Sallyes. Sallyes apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, deuicit, COSS. Fabra-
Fabrateria. teria deducta est, abhinc annos fermè CLVII. Et post annum, Scolatium,
Scilietium. Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthagóque in Africa prima (ut præ-
Mineruium. diximus) extra Italiam colonia condita est. de Dertona ambigitur. Narbo
Tarentum. autem Martius in Gallia, Portio Marcóque COSS. abhinc annos circiter
Neptunia. CLIII. deducta colonia est: Post tres & uiginti annos in Baciennis Epore-
Carthago. dia sexies, Mario sexies Valerióque Flacco COSS. Neque facile memoriae
Narbo. mādauerim, quæ, nisi militaris, post hoc tempus deducta sit. Cum hæc par-
Bacienni. ticula operis uelut formam propositi exceßerit, quanquam intelligo mihi
Eporedia. in hac tam præcipiti festinatione, quæ me rotæ proniue gurgitis ac uerticis
modo, nusquam patitur consistere, penè magis necessaria prætereunda,
quàm superuacua amplectenda, Nequeo tamen temperare mihi, quin rem
sæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam signem
stilo. Quis enim abunde mirari potest, quod eminentissima cuiusque pro-
fessionis ingenia* in eam formam, & in idem artati temporis congruens spa-
cium, & quemadmodum clausa capsula, alióq; septo diuersi generis animalia,
nihilominus separata alienis, in unū quoq; corpus cōgregantur, ita cuiusq;
clari operis capacia ingenia in similitudinem & temporum & profectuum
semetipsa ab alijs separauerunt. Vna neque multorum annorum spacio di-
uisa ætas, per diuini spiritus uiros, Aeschylum, Sophodem, Euripidem, inlu-
strauit Tragœdias: Vna priscam illam & Veterem sub Cratino, Aristo-
phane & Eupolide Comœdiam: ac nouam Comicam Menandrus, æqua-
lesque eius ætatis magis quàm operis Philemon ac Diphilus, & inuenère
intra paucissimos annos, neque imitanda reliquere. Philosophorum quoq;
ingenia Socratico ore defluentia omniū, quos paulo ante enumerauimus,
quāto post Platonis Aristotelisq; mortem florere spacio? Quid ante Iso-
cratem? quid post eius auditores, eorumq; discipulos clarum in oratoribus
fuit? Adeo quidem artatum angustijs temporū, ut nemo memoria dignus
alter ab altero uideri nequiuerint. Neque hoc in Græcis quàm in Rho-
manis euenit magis. Nam nisi aspera ac rudia repetas, & inuenti laudanda
nomine, in Accio circaque. *eorum Rhomana Tragœdia est. dulcesq; Lati-
ni lepôris facetiæ per Cæcilium, Terentiumque, & Afranium sub pari æta-
te nituerunt. Historicos, & ut Liuium quoque priorum ætati astruas, præ-
ter Catonem & quosdam ueteres & obscuros, minus LXXX. annis circun-
datum æuum tulit: Vt nec poëtarum in antiquius citeriusue processit uber-
tas. At oratio ac uis forensis, perfectumq; prosæ eloquentiæ decus, ut idem
separetur Cato (pace P. Crassi, Scipionisque & Lælij, & Gracchorū, & Fau-
ni, & Serui Galbæ dixerim) ita uniuersa sub principe operis sui erupit TVL-
LIO, ut delectari ante eum paucissimis, mirari uero neminem possis, nisi
aut ab illo uisum, aut qui illum uiderit. Hoc idem euenisse grammaticis, pla-
stis,

Alas in ean-*
dem.

Alas quoru*
Rhomana.

fixit. Vt Tib. Gracchi antea corpus, ita Gaij mira crudelitate uictorum, in Tyberim deiectum est. Hunc C. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, uiua adhuc matre Cornelia Africani filia, uiri optimis ingenijs male uisi, uitae mortisque habuere exitum: qui si ciuilem dignitatis concupissent modum, quicquid tumultuando adipisci gestierunt, quietis obtulisset Resp. Huic atrocitati adiectum scelus unicum. quippe iuuenis specie excellens, necdum duodeuicesimum transgressus annum, immunisque delictorum paternorum, Fului Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miserat, ab Opimio interemptus est. quem cum haruspex Tuscus amicus flentem in uincula duci uidisset, quin tu hoc potius (inquit) facis? protinusque inliso capite in pontem lapideum ianuæ carceris, effusoque cerebro, expirauit. Crudelesque mox quaestiones in amicos clientesque Gracchorum habitae sunt. Sed Opimium uirum alioqui sanctum & grauem, damnatum postea iudicio publico, memoria ipsius saeuitiae, nulla ciuilis persecuta est misericordia. Eadem Rutilium Popiliūque, qui CO SS. asperrime in Tiberij Gracchi amicos saeuierant, postea iudiciorum publicorum merito oppressit inuidia. Rei tantae parum ad noticiam pertinens interponetur. Hic est Opimius, à quo CO S. celeberrimum Opimiani uici nomen, quod iam nullum esse spacio annorum colligi potest, cum ab eo ad te M. Vinici CO S. anni CLI. Factum Opimi, quod inimicitiarum quaesita erat ultio, minor sequuta auctoritas. Et uisa ultio priuato odio magis, quam publicae uindictae data. Subinde Portio Martioque CO SS. deducta colonia, Narbo Martius. Manderur deinde memoriae, seueritas iudiciorum: quippe CO S. Cato consularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus est: cum lis eius IIII. aestimaretur. adeo illi uiri magis uoluntate peccandi intuebantur, quam modum factaque ad consilium dirigebant. & quid, non inquantum admissum foret, aestimabant. Circa eadem tempora M. Metelli fratres uno die triumphauerunt. Non minus clarum exemplum & adhuc unicum Fului Flacci, eius qui Capuam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptione dati. In collegio CO S. fuit adoptiuus, in Acidiani Manli familiam datus. nam census Metellorum, patruelium, non germanorum fratrum fuit, quod solis contigerat Scipionibus. Tum Cimbri & Teutoni transcendere Rhenum, multis mox nostris, suisque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus eius Minici, qui porticus, quae hodieque celebres sunt, molitus est, ex Cordiscis triumphus fuit. Eodem temporum tractu nituerunt oratores, Scipio Aemilianus, Laeliusque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo, Papirius. Nec praetereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes Crassus, & M. Antonius. Quorum aetati ingenisque succedere C. Caesar, Strabo. P. Sulpitius. namque Mutius iuris scientia, quam propriae eloquentiae nomine celebrior fuit. Clara etiam per idem aui spaciū fuere ingenia, in

Flacci filij
caedes.

Memoria se
ptimi casus ē.

Vicus Op
mianus.

Narbo Mart.
Cato repetun
darū. dānat?

Metellorū tri
umphus.
Fului Flacci
triumphus.

Cimbri &
Teutoni.
Munici triu
phus.

Scordisci.
Oratores
clari.

b 2 Togatis

Togatis Afrani, in Tragœdijs Pacuuij, atque Acci usq; in Græcorum ingeniorum comparationem eius ætatis, magnūque inter hos ipsos facientis operi suo locum, adeo quidem, ut in illis limæ, in hoc penè plus uideatur fuisse sanguinis. Celebre & Lucili nomen fuit, qui sub Publico Africano Numantino bello eques militauerat: quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha, ac Marius sub eodem Africano militantes, in iisdē castris didicere, quæ postea in contrarijs facerent. Historiarum autor iam tum Sisenna erat iuuenis: sed opus belli ciuilis, Sullaniq; post aliquot annos ab eo seniore æditum est. Vetustior Sisenna fuit Cælius, æqualis Sisennæ Rutilius, Claudiusq; Quadrigarius, & Valerius Antiās. Sanè non ignoremus eadē ætate fuisse Pomponiū sensibus celebrē, uerbis rudē, & nouitate inuenti à se operis cōmendabilem. Prosequamur notam seueritatem censorum Cassi Longini, Cœpionisque, qui abhinc annos CLVII. Lepidum Aelium augurem, quod sex milibus ædes conduxisset, adesse iusserunt. At nunc si quis tanti habitet, uix ut senator agnoscitur, adeo mature à rectis in uitia, à uitijs in praua, à prauis in præcipitia peruenit. Eodem tractu temporū & Domitijs ex Aruernis, & Fabijs ex Allobrogibus uictoria fuit nobilis. Fabio Pauli nepoti ex uictoria cognomē Allobrogico inditum. Notet Domitiæ familiæ peculiaris quædā, & ut clarissima, ita artata numero felicitas, *uti ante hunc nobilissimæ simplicitatis iuuenem CN. Domitium, fuere singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum sacerdotiāq; ad triumphī aut penè omnes peruenerunt insignia. Bellum deinde Iugurthinum gestum est, perq; Metellum nulli secundū seculi sui. Huius legatus fuit C. Marius, quem prædiximus, natus equestri loco, hirtus atq; horridus, uitāq; sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus: immodicus gloriæ, insatiabilis, impotens, semperq; inquietus. Hic per publicanos, aliosque in Africa negocianteis, criminatus Metelli lentitudinē, trahentis iam in tertiū annum bellum, & naturalē nobilitatis superbiā, *morandiq; in imperijs cupiditatē effecit, ut cū cōmeatu petito Rhomā uenisset, COS. crearet, belliq; penè parati à Metello, qui bis Iugurthā acie fuderat, summa cōmitteret sibi. Metelli tamē & triūphus fuit clarissimus, & meritū: uirtutiq; cognomē Numidici inditū. Vt paulo ante Domitiæ familiæ, ita Ceciliæ notanda claritudo est, quippe intra XII. fermē annos huius tēporis COS. fuere Metelli, aut Censores. aut triūpharunt amplius XII. ut appareat quemadmodū urbium, imperiorūq; ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire. At C. Marius L. Syllam iam tunc ut præcauentibus fati copulatum sibi quæstorem habuit, & per eum missum ad regem Bocchum, Iugurtha rege abhinc annos fermē CXXXVIII. potitus est: designatusq; iterū COS. in urbem reuersus, secundi consulatus initio Calēd. Ian. eum in triumpho duxit. Effusa, ut prædiximus, immanis uis Germanorū gentiū, quibus nomē Cimbris

Sisenna.

Pomponius.

F. Allobrogicus.

*Id uti, numera-
le nomen
esse debet,
meo iudicio,
nam hoc ex-
poscit sensus.
Bellum Iugur-
thinum.

C. Marius.

Alas * immo-
randiq;.

Metellus Numidicus.

Cimbri, Germani.

bris ac Teutonís erat, cum Cepionem Manliumque COS. & ante Carbo *Teutonorum uis.*
 nem, Syllanumque fudissent fugassentque in Gallijs, & exuissent exercitu,
 Scaurumque Aurelium COS. & alios celeberrimi nominis uiros trucidaf-
 sent, P. R. non alium repellendis tantis hostibus magis idoneũ imperatorẽ
 quàm Marium est ratus. Tum multiplicati cõsulatus eius. Tertius in appa-
 ratu belli consumptus: quo anno CN. Domitius Trib. Pleb. legem tulit, ut *CN. Domitij lex.*
 sacerdotes quos antea conlegæ sufficiebant, populus crearet. Quarto trans
 alpeis circa Aquas Sextias cum Teutonís conflíxit, amplius *CL.* hostiũ pri-
 ore ac postero die ab eo trucidatis: gensq; excisa Teutonum quínto citra al-
 peis, in campis quibus nomen erat Raudis. Ipse COS. & PROCOS. Q. Lu *Raudi campi.*
 tatiús Catulus, fortunatissimo decertauere prælio cæsa aut capta amplius *C.*
 hominum. Hac uictoria uidetur meruisse Marius, ne eius nati Remp. pœni-
 teret, ac bona malis repensasse. Sextus consulatus ueluti præmium ei meri-
 torum datus. Non tamen huius consulatus fraudetur gloria, quo Seruili
 Glauciæ, Saturniniq; Apulei furorem continuatis honoribus Remp. lace-
 rantium, & gladijs quoq; & cæde comitia discutientium, COS. armis com-
 pescuit, hominesque exitiabileis in Hostilia curia morte multauit. Deinde
 interiectis paucis annis, Tribunatum inijt M. Liuius Drusus, uir nobilissi *M. Liuius Drusus.*
 mus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoque,
 quàm fortuna usus, qui cum senatui priscum restituere cuperet decus, & iu-
 diciá ab equitibus ad eum transferre ordinem (quippe eam potestatem na-
 cti equites Gracchanis legibus cum in multos clarissimos atq; innocentissi-
 mos uiros sæuissent, tum P. Rutilium uirum non seculi sui, sed omnis æui *P. Rutilius.*
 optimum, interrogatum lege repetundarum maximo cum gemitu ciuitatis
 damnauerant) in ijs ipsis, quæ pro senatu moliebatur, senatum habuit ad-
 uersarium non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur,
 ueluti inescandæ, inlicendæq; multitudinis causa fieri, ut minoribus perce-
 ptis, maiora permetteret. Deniq; ea fortuna Drusi fuit, ut malefacta colle-
 garum, quàm eius optime ab ipso cogitata senatus probaret magis, & ho-
 norem qui ab eo deferabatur, sperneret: iniurias, quæ ab alijs intendebãtur,
 æquo animo reciperet: & huius summæ gloriæ inuideret, illorum modicam
 ferret. Tum conuersus Drusi animus, quando bene cœpta male cedebant,
 ad dandam ciuitatem Italiæ. quod cum moliens reuertisset è foro, immensa
 illa & incognita (quæ eũ semper comitabatur) cinctus multitudine in atrio
 domus suæ cultello percussus, qui adfixus lateri eius relictus est, intra paucas
 horas decessit. Sed cum ultimum redderet spiritum, intuens circũstantium
 merentiumq; frequentiam, effudit uocem conuenientissimam conscientiæ
 suæ. Ecquandó ne (inquit) propinqui amiciq; similem mei ciuem habebit
 Resp? Hunc finem clarissimus iuuenis uitæ habuit: cuius morum minime
 omittatur argumentum. Cum ædificaret templum in palatio in eo loco, ubi
 b 3 est

est, quæ quondam Ciceronis, mox Censorini fuit, nunc Statili Sifennæ est, promitteretq; ei architectus, ita se eam ædificaturum, ut libera à conspectu, immunisq; ab omnibus hominibus esset, neq; quisquam in eam despicere possit. Tu uero, inquit, si quid in te artis est, ita cõpone domũ meã, ut quic-
Gracchi leges. quid agã, ab omnibus perspicì possit. In legibus Gracchi inter perniciosissi-
Carthago. ma numerauerim, quod extra Italiam colonias posuit. Id maiores (cum ui-
derent tanto potentiorẽ Tyro Carthaginẽ, Massiliam Phocæa, Syracusas
Corinthe, Cyzicũ ac Byzantiũ Mileto genitili solo) diligenter uitauerant,
ut C. R. ad censendũ ex prouincijs in Italiam reuocauerint. Prima autẽ ex-
tra Italiam colonia Carthago condita est. Mors Drusi, iam pridem tume-
scens bellũ excitauit Italicũ: quippe L. Cæsare, & Pompeio Rutilio COSS.
abhinc annos CXX. cum id malum in uniuersa Italia ab Asculanis ortum
esset (quippe Seruium prætorem, Fonteiumq; legatum occiderant) ac de-
inde à Maris exceptũ, in omneis penetrasset regiones, arma aduersus Rho-
manos cepit: quorum ut fortuna atrox, ita causa fuit iustissima. Petebant
enim eam ciuitatem, cuius imperiũ armis tuebantur per omneis annos, atq;
omnia bell: aduplici numero se militum equitumq; fungi, neq; in eius ciui-
tatis ius recipi, quæ per eos in idipsum peruenisset fastigium, per quod ho-
mines eiusdem & gentis, & sanguinis, ut externos alienosq; fastidire posset.
Id bellum amplius CCC. iuuentutis Italicæ abstulit. Clarissimi autem impe-
ratores fuerũt Rhomani eo bello, CN. Pompeius, CN. Pompeij Magni pa-
ter, C. Marius, de quo prædiximus, L. Sulla anno ante prætura functus, Q.
*Q. Metellus cognom-
ento Pius.* Metellus Numidici filius, qui meritũ cognomẽ Pij consecutus erat, quippe
expulsum ciuitate L. Saturnino Trib. Pleb. quod solus in leges eius iurare
noluerat, pietate sua, autoritate senatus, cõsensu Reip. restituit patrem. Nec
triumphis honoribusq; quàm aut causa exilij, aut exilio, aut reditu clarior
Duces celebres. fuit Numidicus. Italicorum aut fuerunt celeberrimi duces, Silo Popædij,
Herius Asinius, Insteius Cato, C. Pontidius Telesinus, Pontius Marius,
Egnatius, Papius, Mutilus, neq; ego uerecundia, domestici sanguinis glo-
riæ quicq;, dum uerum refero, subtraham, quippe multum Minatij Magij
*Minatius Magius
Vellei atauus.* atauĩ mei Asculanensis tribuendum est memoria, qui nepos Decij Magij
Campanorũ principis celeberrimi & fidelissimi uiri, tantam hoc bello Rho-
manis fidem præstitit, ut cũ legione, quã ipse in Hirpinis conscripserat, Her-
culaneũ simul cum T. Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret,
Cosamq; occuparet: cuius de uirtutibus cũ alijs, tum maxime dilucideq; Q.
Hortensij annales. Hortensius in annalibus suis retulit. Cuius ille pietati plenam P. R. gratiam
rettulit ipsum uiritim ciuitate donando, duos filios eius creando præto-
res, cum senĩ adhuc crearentur. Tam uaria atque atrox fortuna Italici bel-
li fuit, ut per biennium continuo duo Rhomani COSS. Rutilius ac de-
inde Cato Portius ab hostibus occiderentur: exercitus P. R. multis in lo-
cis funderentur: utque ad saga iretur, diũque in eo habitu maneretur. Ca

put imperij sui Corfiniū legerantq; *Italici. Paulatim deinde recipiendo in ciuitatē, qui arma aut nō ceperant, aut deposuerāt, maturius, uires resectae sunt, Pompeio Sullaq; & Mario fluentē procumbētēq; Remp. restituentibus, Finito ex maxima parte, nisi quae Nolani belli manebāt reliquiae Italico bello (quo quidē Rhomani uictis adflictisq; ipsi exarmati q̄ integris uniuerſis ciuitatē dare maluerunt) consulatū inierunt CN. Pompeius, & L. Cornelius Sulla, uir qui neq; ad finē uictoriae satis laudari, neq; post uictoriam abunde uituperari potest. Hic natus familia nobili sextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cū familiae eius claritudo intermissa esset, diu ita se gessit, ut nullam petendi cōsulatum cogitationem habere uideretur, deinde post praeturam inlustratus bello Italico, & ante in Gallia legatione sub Mario, quae eminentissimos duces hostium fuderat, ex successu animū sumpsit: petensq; consulatum, penē omniū ciuium suffragijs factus est: sed eū honorē undeqnagesimo aetatis suae anno adsecutus est. Per ea tempora Mithridates Pōticus rex, uir neq; silendus, neq; dicendus sine cura, bello acerrimus, uirtute eximius, aliquādo fortuna, semper animo maximus, consilijs dux, miles manu, odio in Rhomanos Hannibal, occupata Asia, necatisq; in ea omnibus ciuib; R. quos quidem eadē die atq; hora redditis ciuitatibus literis, ingenti cum pollicitatione praemiorum interim iusserat (quo tempore neq; fortitudine aduersus Mithridatē, neq; fide in Rhomanos quisq; Rhodijs par fuit. Horum fidem Mytilenaeorum perfidia inluminauit, qui M. Aquiliū, aliosq; Mithridati uinctos tradiderunt, quibus libertas in unius Theophanis gratiā postea à Pompeio restituta est) cū terribilis Italiae quoq; uideretur imminere, sorte obuenit Sullae Asia puincia. Is egressus urbe cū circa Nolā moraret (quippe ea urbs pertinacissime arma retinebat, exercituq; R. obsidebatur, uelut poeniteret eius fidei, quā omniū sanctissimā bello praestiterat Punico) P. Sulpiti⁹ Trib. Pleb. disertus, acer opibus, gratia, amicitijs, uigore ingenij atq; animi celeberrim⁹, cū antea rectissima uoluntate apud populum maximā quāsisset dignitatē, quasi pigeret eum uirtutum suarū, & bene consulta ei male cederent, subito prauus & praiceps, C. Mario post LXX. annum omnia imperia, & omneis prouincias cōcupiscenti, addixit, legemq; ad populum tulit, qua Sullae imperium abrogaretur, C. Mario bellū decerneretur Mithridaticū, aliasq; leges perniciosas & exitiabiles, neq; tolerandas liberae ciuitati, tulit: quin etiā Q. Pompeij COS. filiū, eundemq; Sullae generū per emissarios factionis suae interfecit. Tum Sylla cōtracto exercitu ad urbē redijt, eamq; armis occupauit, XII. autores nouarū pessimarūq; rerū, inter quos Mariū cū filio & P. Sulpitio urbe exturbauit, ac lege lata exules fecit: Sulpitiū etiā adsecuti equites, in Laurentinis paludibus iugulauere, caputq; eius erectū & ostētātū, prostris uelut omē imminētis proscriptiōis fuit. Marius post sextū consulatū

L. Cornelius Sylla.

Cornelius Rufinus.

Mithridates.

Rhodiorum fides.
Mytilenaeorū pfidia

P. Sulpitius.

Leges exitiabiles.

Marij & P. Sulpitij exilium.

b 4 annoq;

Quem hic Germanum uocat, alij Galum fuisse scribunt. Sed huius diuersitatis haec est causa. Quod uulgus inter pretum nescit, Celta rum uocabulum, apud Graecos scriptores, & Gallis, & Germanis accommodari. Verisimile est Germanum fuisse, qui sit Cimbrico Teutonicoque bello captus. Sed & insigne Germanicae pbitatis specimen addidit, ei par cens, a quo uita donatus erat. Nec memouerit uel Plinius uel Florus, qui Galum fuisse scribunt: quod constat Romanos olim, Gallorum uocabulo Germanos etiam intellexisse, non Gallos tantum. Modo ueterum annales uterque istorum secutus est. Sed haec satis sint in Vellei defensionem.

annosque LXX. nudus ac limo obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus extractus arundineti, circa paludem Maricæ in quam se fugiens confectantes Syllæ equites, abdiderat, iniecto in collum loro, in carcerem Minturnensium, iussu II. uiri perductus est. ad quem interficiendum missus cum gladio seruus publicus natione Germanus, qui forte ab imperatore eo bello Cimbrico captus erat: ut agnouit Marium, cum magno eiulatu expromenti indignatione casus tanti uiri, abiecto gladio profugit e carcere. Tum ciues ab hoste, misereri paulo ante principis uiri, docti, instructum eum uia tico, conlataque ueste, in nauem imposuerunt. at ille adsecutus circa Tænariam filium, cursum in Africam direxit, inopemque uitam in tugurio ruinarum Carthaginiensium tolerauit: cum Marius aspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solatio. Hoc primum anno, sanguine COS. Rhomani, militis imbutæ manus: quippe Pompeius collega Syllæ ad exercitum CN. Pompeij proconsulis seditione, sed quam dux creauerat, interfectus est. Non erat Mario* Sulpitio Cinna temperatior. Itaque cum ita ciuitas Italiae data esset, ut in octo Tribus contribuerentur noui ciues, ne potentia eorum, & multitudine ueterum ciuium dignitatem frangeret, plusque possent recepti in beneficium, quam autores beneficij, Cinna in omnibus tribubus eos se distributurum pollicitus est. quo nomine ingentem totius Italiae frequentiam in urbem acciuerat: e qua pulsus collega, optimatumque uiribus, cum in Campaniam tenderet, ex auctoritate senatus, consulatus ei abrogatus est, suffectusque in eius locum L. Cornelius Merula Flamen Dialis. Haec iniuria homine quam exemplo dignior fuit. Tum Cinna corruptis primo centurionibus ac Tribunis, mox etiam spe largitionis militibus, ab eo exercitu, qui circa Nola erat, receptus est. Is cum* uniuersos in uerba eius iurasset, tetinens insignia consulatus, patriam bellum intulit, fretus ingenti numero nouorum ciuium, e quorum delectu CCC. amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum instar impleuerat. Opus erat partibus auctoritate, gratia cuius augenda, C. Marium cum filio de exilio reuocauit, quique cum ijs pulsi erant. Dum bellum autem infert patriae Cinna, CN. Pompeius Magni pater (cuius praecleara opera bello Marisco praecipue circa Picensium agrum (ut praescripsimus) usa erat Resp. quique Asculum ceperat: circa quam urbem cum in multis alijs regionibus exercitus dispersi forent, quinque & LXX. ciuium Romanorum amplius LX. Italicorum una die conflixerant) frustratus spe continuandi consulatus, ita se dubium mediumque partibus praestitit, ut omnia ex proprio usu ageret, temporibusque insidiari uideretur, & huc atque illuc, unde spes maior adfuisset potentiae, se exercitumque deflecteret, sed ad ultimum magno atrocique praelio cum Cinna conflixit. Cuius commissi patratique sub ipsis moenibus, sociisque urbis Romanae pugnantibus spectantibusque, quod fuerit euentus exitiabilis, uix uerbis exprimi potest. Post hoc cum utrumque exercitum uelut parum bello exhaustum laceraret pestilentia, CN. Pompeius

Fidelitas
Germani

Als* Sul
pitioq.

*Vniuer
sos, p uni
uersus.

CN. Pópeius decessit, cuius interitus uoluptas, amissorū aut gladio aut morbo ciuū penè damno repensata est: populusq; Rho. quam uiuo iracūdiā debuerat, in corpus mortui contulit. Seu duæ, seu tres Pompeiorum fuere familiæ. Primus eius nominis ante annos ferè CLXVIII. quā Pompeius cum CN. Seruilio COS. fuit. Cinna & Marius haud incruentis utrinq; certaminibus æditis urbem occupauerunt, sed prior ingressus Cinna de recipiendo Mario legem tulit. mox CN. Marius pestifero ciuibus suis reditu intrauit mœnia. nihil illa uictoria fuisset crudelius, nisi mox Sullana esset secuta. neque licentia gladiatorum in mediocreis sæuitum, sed excelsissimæ quoq; atq; eminentissimæ ciuitatis uiri uarijs suppliciorum generibus adfecti. In ijs COS. Octauius, uir lenissimi animi, iussu Cinnae interfectus est. Merula *Merula.* autem, qui se sub aduentum Cinnae COS. abdicauerat, incisis uenis, super fòque altaribus sanguine, quos sæpe pro salute Reip. flamen dialis precatus erat deos, eos in execrationem Cinnae, partiumque eius tum precatus, optime de Rep. meritum spiritum reddidit. M. Antonius princeps ciuitatis atq; eloquentiæ, gladijs militum, quos ipsos facundia sua moratus erat, iussu Marii Cinnaeque confossus est. Q. Catulus, & aliarum uirtutum & bel *Q. Catuli obitus.* li Cimbrici gloria, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus: quū ad mortem conquireretur, conclusit se loco nuper calce harenāq; perpolito, inlatoque igni, qui uim odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul induso suo, mortem magis uoto, quā arbitrio inimicorum obiit. Omnia erant præcipitia in Repub. nec tamē adhuc quisquam inueniebatur, qui bona ciuis Rhomani, aut donare auderet, aut petere sustineret. Postea id quoque accessit, ut sæuitiæ causam auaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo constitueretur: & qui fuisset locuples: fieret innocens, sui quisq; periculi merces foret, nec quicquam uideretur turpe, quod esset quæstuosum. Secundum deinde consulatum Cinna, & septimum Marius in priorum dedecus iniit, cuius initio morbo oppressus decessit, uir in bello hostibus, in ocio ciuibus infestissimus, quietisq; impatientissimus. In huius locum suffectus Valerius Flaccus, turpissimæ legis autor, qua creditoribus *Val. Flacci lex.* quadrantem solui iusserat: cuius facti merita eum pœna intra biennium consecuta est. Dominante in Italia Cinna, maior pars nobilitatis ad Syllam in Achaïam, ac deinde post in Asiam perfugit. Sylla interim cum Mithridatis præfectis circa Athenas, Bœotiāque, & Macedoniam ita dimicauit, ut & Athenas reciperet, & plurimo circa multipliceis Pirei portus munitiones labore expleto, amplius CC. hostium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatae à Sylla sunt, imputat Atheniensibus, nimirum ueri uetustatisq; ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Rhomanos fides fuit, ut semper & in omni re, quicquid syncera fide gereretur, id Rhomani Attica fieri

ca fieri prædicarent. Cæterum cum oppressi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis, cum ab inimicis teneretur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora necessitati seruiantes intra muros habebant. Transgressus deinde in Asia, Sylla parentem ante omnia, supplicemque Mithridatem inuenit, quæ multa tum pecunia ac parte nauium, Asia, omnibusque alijs prouincijs, quas armis occupauerat, decedere coëgit: captiuos recepit. in perfugam noxiosque animaduertit. paternis, id est Ponticis finibus contentum esse iussit. C. Flavius Fimbria, qui præfectus equitum ante aduentum Syllæ, Valerium Flaccum consularem uirum interfecerat, exercitumque occupato imperator appellatus* fonte Mithridaten pepulerat prælio, sub aduentu Syllæ se ipse interemit, adulescens, quæ pessime ausus erat, fortiter executus. Eodem anno P. Lænas Trib. Pleb. Sext. Lucilium, qui in priore anno Trib. Pleb. fuerat, saxo Tarpeio deiecit: & cum collegæ eius quibus diem dixerat motu ad Syllam profugissent, aqua ignique ijs interdixit. Tum Sylla compositis transmarinis rebus, cum ad eum primum omnium Rhomanorum legati Parthorum uenissent, & in ijs quidam magi, ex notis corporis respondissent cœlestem eius uitam & memoriam futuram, reuectus in Italiam haud plura quàm $\overline{\text{XXX}}$. armatorum milia aduersum $\overline{\text{CC}}$. amplius hostium exposuit Brundisij. Vix quicquam in Syllæ operibus darius duxerim, quàm quod cum per triennium Cinnanæ Marianæque partes Italiam obsiderent, neque inlaturum se bellum ijs dissimulauit, nec quod erat in manibus omisit, existimauitque ante frangendum hostem, quàm ulciscendum ciuem: repulsoque externo metu, ubi quod alienum esset, uicisset, superaret quod erat domesticum. Ante aduentum L. Syllæ Cinna seditione orta, ab exercitu interemptus est, uir dignior qui arbitrio uictorum moreretur quàm iracundia militum. de quo uere dici potest, ausum eum quæ nemo auderet bonus, perfecisse quæ à nullo nisi fortissimo perfici possent: & fuisse eum in consultando temerarium, in exequendo uirum. Carbo nullo suffecto collega, solus toto anno COS. fuit. Putares Syllam uenisse in Italiam, non belli uindicem, sed pacis autorem tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamque cum singulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniam, tentauitque iustis legibus & æquis conditionibus bellum componere: sed ijs quibus & pessima, & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Crescebat interim indies Syllæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque

*Al's *sanctissimo.* *sanissimo. Felici denique circa Capuam euentu Scipionem, Narbonumque COS. superat. quorum Narbonus acie uictus, Scipio ab exercitu suo desertus ac proditus, inuiolatus à Sylla dimissus est. Adeo enim Sylla dissimilis fuit bellator ac uictor, ut dum* uincit, ac iustissimo lenior, post uictoriam audito fuerit crudelior. nam ut COS. (ut prædiximus) exarmatumque Sertorium prohi quati mox belli facere: & multos alios, potitus eorum, dimisit incolumeis

*Alas *mitissimo.* *mo. ac iustissimo.* *mo. Pro uincit, ac, lege uinceret.* (credo

(credo ut in eodē homine duplicis ac diuersissimi animi conspiceretur exem-
plum) posuit uictoriam. qua demendē montem * ti fata cum C. Norbano
concurrerat Sylla, gratus Dianæ, cuius numini regio illa sacrata est, soluit
aqua, salubritate medendisq; corporibus nobiles, agrosq; omneis
adduxit, deæ huius gratæ religionis memoria, & inscriptio templi adfixa
posti. hodiēque tabula testatur ærea intra ædem. COSS. Carbo. III. & C.
Marius septies COS. filius annos natus XXVI. uir animi magis quàm æui
paterni, multa fortiterque molitus, neque usquam inferior nomine Consu-
lis apud Sacriportum pulsus à Sylla acie, Prænestē quod ante natura mu-
nitum præsidij firmauerat, se exercitumq; cōtulit. Ne quid unquam malis
publicis deesset, in qua ciuitate semper uirtutibus certatum erat, certabatur
sceleribus: optimusque sibi uidebatur, qui fuerat pessimus. quippe dum ad
Sacriportum dimicatur, Damasippus prætor Domitium Scæuolam etiam
Pontificem Maximum, & diuini humaniq; iuris autorem celeberrimum, &
C. Carbonem prætorium COS. fratrem, & Antistium Aedilitium, uelut fa-
uenteis Syllæ partibus, in curia Hostilia trucidauit. Non perdat nobilissimi
facti gloriam Calpurnia Bestiæ filia, uxor Antisti, quæ iugulato (ut prædi-
ximus) uiro, gladio seipsam transfixit. quantum huius gloriæ famæque ac-
cessit: nunc uirtute eminet, patria latet. At Pontius Telesinus dux Samni-
tium, uir * animi belliq; fortissimus, penitusque Rhomano nomini infestissi-
mus, contractis circiter XL. fortissimæ pertinacissimæq; in retinendis armis
iuuentutis, Carbone ac Mario COSS. abhinc annos XL. Calend. Nouem-
bris, ita ad portam Collinam cum Sylla dimicauit, ut ad summum discri-
men, & eum, & Remp. perduceret: quæ non maius periculum adiit, Hanni-
balis intra tertium miliarium castra conspicata, quàm eodem die, quo circū-
uolans ordines exercitus sui Telesinus, dictitansq; adesse Rhomanis ulti-
mum diem. uociferabatur eruendam delendamq; urbem, adiiciens nunq;
defuturos raptos Italicæ libertatis lupos, nisi sylua, in quam refugere so-
lent, esset excisa. Post primam demum horam noctis & Rhomana acies
respirauit, & hostium cessit. Telesinus postera die semianimis repertus est,
uictoris magis quàm morientis cultū præferens, cuius abscissum caput fer-
ri gestariq; circa Prænestē Sylla iussit. Tum demū desperatis rebus suis, C.
Marius adulescens per cuniculos, qui miro opere fabricati, in diuersas agro-
rum parteis fuerunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emerisset, à
dispositis in idipsum interemptus est. sunt qui sua manu, sunt qui cōcurren-
tem mutuis ictibus, cum minore fratre Telesino unà obfesso & erumpente,
occubuisse prodiderint. utcunq; cecidit, hodiēq; tanta patris imagine non
obscurat eius memoria. de quo iuene quid existimauerit Sylla, in prōptu
est. occiso enim demū eo, Felicis nomen adsumpsit, quod quidē usurpasset
iustissime, si eundē & uincendi, & uiuendi finem habuisset. Oppugnationis
autem

Calpurnia.

Pontius Tele-
sinus.

Alas * domi.

C. Marij
mors.

autem Prænestis, ac Mari præfuerat Asella Lucretius: qui cum ante Marianarum fuisset partium Prætor, ad Syllam trāsfugerat. Felicitatem diei quo Samnitiūm Telefinicū pulsus est exercitus, Sylla perpetua ludorum Circensium honorauit memoria, * quibus eius nomine Syllanæ uictoriæ celebratur. Paulo ante quàm Sylla ad Sacriportū dimicaret, magnificis prælijs partiū eius uiri hostium exercitū fuderant, duo Seruili apud Plusium, Metellus Pius apud Fauentiam, M. Lucullus circa Fidentia. Videbantur finita belli ciuilis mala, cum Sullæ crudelitate aucta sunt. quippe Dictator creatus (cuius honoris usurpatio per annos CXX. intermissa. Nam proximus post annū quàm Hānibal Italia excesserat: uti adpareat populū Rhō. usum Dictatoris* aut metu desideras Tulio Co timuisse potestatem imperio, proh res ad uindicandū maximi periculi, spolia misieranteo) immodicæ crudelitatis licetia usus est. Primus ille, & utinā ultimus, exemplū proscriptiōis inuenit, ut in qua ciuitate petulantis cōuici iudiciū historiariū ex alto redditur, in ea iugulati ciuis Reip. constitueretur autoramentum, plurimūque haberet, qui plurimos interemisset: neque occisi hostis quàm ciuis uberius foret præmium, fieretq; quisq; merces mortis suæ. Nec tamen in eos, qui contra arma tulerāt, sed in multos infonteis sæuitū. adiectum etiam, ut bona proscriptorum uenirent: exclusiq; paternis opibus liberi, etiam petendorū honorum iure prohiberentur: simulq; quod indignissimum est, senatorum filij, & onera ordinis sustinerent, & iura perderent. Sub aduentum in Italiā L. Syllæ, CN. Pompeius eius CN. Pompeij filius, quem magnificentissimas res in senatu gessisse bello Marfico prædiximus) XXII. annos natus, abhinc annos CXIII. priuatis ut opibus, ita consilijs magna ausus, magnificēque conata executus, ad uindicandam restituēdamq; dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, cōtraxit exercitum. Cuius uiri magnitudo multorum uoluminum instar exigit: sed operis modus paucis eum narrari iubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, stirpis senatoriæ, forma excellens, non ea qua flos commendatur ætatis, sed ex dignitate, constantiaque in illam conueniens amplitudinem, fortunamque eius, ad ultimam uitæ comitata est diem, innocentia eximius, sanctitate præcipuus, eloquentia medius: potentia, quæ honoris causa ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur, cupidissimus: dux bello peritissimus, ciuis in toga (nisi ubi ueretur ne quem haberet parem) modestissimus: amicitiarum tenax, in offensis exorabilis, in reconcilianda gratia fidelissimus, in accipiēda satisfactione facilimus: potentia sua nunquam, aut raro ad impotentiam usus, penè omnium uotorum expers, nisi numeraretur inter maxima, ciuitate libera, domināque gentium, indignari, cum omnes ciues iure haberet pares, quenq; æquale dignitate cōspicere. Hicce toga uirili aduetus cōmilitio prudentissimi ducis parentis sui, bonū & capax recta discendi ingenium singulari

Cōijcio legendum, haud de fide metu à S. Tullio, contuuisse, potestatem imperio, (proh res ad uindicandū maximi piculi) spoliante. nā multi abusi erant eo.

CN.
POM
P
E
I
V
S

gulari rerum militarium prudentiā* celeriora, & à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompeius timeretur ualidius: tum M. Perpenna prætorius, è *M. Perpenna.* proscriptis, gentis clarioris quàm animi, Sertorium inter cœnam Etosca interemit, Rhomanisque certam uictoriam, partibus suis excidium, sibi turpissimam mortem, pessimo autorauit facinore. Metellus & Pompeius ex Hispanis triumpharunt, sed Pompeius hoc quoque triumpho adhuc eques *Pompei triumphus.* Rho. ante diem quàm consulatum iniret, curru urbem inuectus est. Quem uirū quis non miretur per tot extraordinaria imperia in summū fastigium uectum, iniquo tulisse animo, C. Cæsaris, in altero consulatu petendo, senatum populumque Rho. rationem habere. adeo familiare est hominibus omnia sibi ignoscere, nihil alijs remittere: & inuidiam rerum nō ad causam, sed ad uoluntatem personasque dirigere. Hoc consulatu Pompeius Tribunitiam P. restituit, cuius Sylla imaginem in iure reliquerat. Dum Sertorianum bellum in Hispania geritur, *LXIII.* fugitiui è ludo gladiatorio Capua profugiētes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladijs, primo Vesuuium montem petiere, mox crescente indies multitudine, grauibz uarijsque casibus adfecere Italiam: quorum numerus intantum aduleuit, ut qua ultimo dimicauere acie, *XL a CCC.* hominum se Rhomano exercitui opposuerint. Huius patrati gloria penes M. Crassum fuit, mox Reip. omnium principem. Conuerterat CN. Pompei persona totum in se terrarum orbem, & per *Attende omnium in Pompeiū fauorem.* omnia maiore ui habebatur: qui cum COS. perquam laudabiliter iurasset, se in nullam prouinciam ex eo magistratu iturum, idque seruasset, post biennium A. Gabinius Tribunus legem tulit, ut cum belli more non latrociniorum, orbē classibus, iam non furtiuis expeditionibus Piratæ terrerent, quasdamque etiam Italiæ urbeis diripuissent: CN. Pompeius ad eos opprimendos mitteretur, essetque ei imperium æquū in omnibus prouincijs cum Proconsulibus usque ad quinquagesimū miliarium à mari. quo senatus COS. penè totius terrarum orbis imperium uni uiro deferabatur: sed tamē idem hoc ante biennium in M. Antoni prætura decretum erat. Sed interdum persona ut exemplo nocet, ita inuidiam auget, aut leuat. In Antonio homines æquo animo passi erant. Raro enim inuidetur eorum honoribus, quorum uis non timetur. Contra in ijs homines extraordinaria reformidant, qui ea suo arbitrio aut deposituri, aut retenturi uidentur. & modum in uoluntate habent. Dissuadebant optimates, sed consilia impetu uicta sunt. Digna est memoria Q. Catuli cum autoritas tum uerecundia: qui cum dissuadens legem, in concione dixisset esse quidem præclarū uirum CN. Pompeium, *sed *Q. Catuli sententia.* nimium iam liber ære Reip. neque omnia in uno reponenda, Adiecissetque, *Al's * sed nimium iam liberæ Reip.* si quid huic acciderit, quem in eius locum substituitis? subclamauit uniuersa concio: te Q. Catule. Tum ille uictus consensu omnium, & tam honorifico ciuitatis testimonio, è concione discessit. Hic hominis uerecundiam populi

puli iusticiam mirari libet. Huius quod non ultra contendit, plebis, quod dissuadentem & aduersarium uoluntatis suae, uero testimonio fraudare non
Cotta. luit. Per idem tempus Cotta iudicandi munus quod C. Gracchus ereptum
 senatui, ad equites, Sylla ab illis ad senatum transtulerant, aequaliter inter
 utrunq; ordinem partitus est, ut Horoscus lege sua equitibus in theatro
 loca restituit. At CN. Pompeius multis & praclaris uiris in id bellum adsum-
 ptis, descriptoque in omneis recessus maris praesidio nauium, breui, inexu-
 perabili manu terrarum orbem liberauit, praedonesque per multa, à mul-
Piratarum fuga. tis locis uictos, circa Ciliciam classe adgressus fudit ac fugauit. Et quo matu-
 rius bellum tam late diffusum conficeret, reliquias eorum contractas, in ur-
 bibus, remotoque mari loco in certa sede constituit. Sunt qui hoc carpant,
 sed quanquam in autore satis rationis est, tum ratio quemlibet, magnum
 autorem faceret. data enim facultate sine rapto uiuendi, rapinis arcuit. Cum
L. Lucullus. esset in fine bellum Piraticum, cum & L. Lucullus (qui ante septem annos
 ex COS. sortitus Asiam, Mithridati oppositus erat, magnasque ac memora-
Luculli laus. biles res ibi gesserat, Mithridaten saepe multis locis fuderat, egregia Cyzicum
 liberarat uictoria, Tigranen regum maximam in Armenia uicerat, ultimamque
 bello manum penè magis noluerat imponere, quam non potuerat, qui
 alioqui per omnia laudabilis, & bello penè inuictus, pecuniae expellebatur
 cupidine) idem bellum adhuc administraret. Manilius Trib. Pleb. semper
Manilij lex. uenalis, & alienae minister potentiae, legem tulit ut bellum Mithridaticum
 per CN. Pompeium administraretur. Accepta ea. magnisque certatum in-
 ter imperatores iurgijs, cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniae, Lucul-
**melius si leg. nec* lus Pompeio interminatam cupiditatem obijceret imperij, * ne uterque ab
 eo quod arguebatur, mentitus argui posset. Nam neque Pompeius ut pri-
 mum Rempub. adgressus est, quenquam animo parem tulit. Et in quibus
 rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. neque eo uiro quisquam
 aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupiscit. In adpetendis honori-
 bus inmodicus, in gerendis uerecundissimus, ut qui eos ut libentissime ini-
Pompei laudes. ret, ita finiret aequo animo: Et quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno de-
 poneret. Et Lucullus summus alioqui uir, profusae huius in aedificijs, conui-
 tijsque & apparatibus luxuriae primus autor fuit, quem ob iniectas mo-
**puto le. infacete* les mari, & receptum suffossis montibus in terras mare, haud * infectae Ma-
uel infestiae. gnus Pompeius Xersem togatum uocare assueuerat. Per id tempus à Qu.
Creta insula. Metello Creta insula in P. R. potestatem redacta est, quae ducibus Panare
 & Laethene XXIII. milibus iuuenum coactis, uelocitate pernicipibus, armo-
 rum, laborumque patientissimis, sagittarum usu celeberrimis, per triennium
 Rhomanos exercitus fatigauerat. * Ab huius quidem usura gloria tempe-
**Fort. ab huius qui* rauit animum CN. Pompeius, qui uictoriae partem conaretur uindicare. Sed
de usura gloria uix & Luculli & Metelli triumphum, cum ipsorum singularis uirtus, tum etiam in-
temperauit uidia

uidia Pompei apud optimū quēq; fecit fauorabilem. Per hæc tempora M. M. T. Cicero.
 CICERO, qui omnia incremēta sua sibi debuit, uir nouitatis nobilissimæ,
 & ut uita clarus, ita ingenio maximus, qui effecit ne quorum arma uicera-
 mus, eorum ingenio uinceremur: COS. Sergi Catilinæ, Lentulicq; & Cethe- Catilinæ, Lētuli atq;
Cethegi coniuratio.
 gi, & aliorum utriusq; ordinis uirorum cōiurationem singulari uirtute, con-
 stantia, uigilia, curāq; eripuit. Catilina metu imperi, urbe pulsus est. Lentu-
 lus Consularis & Prætor iterum, Cethegusque, & alij dari nominis uiri, au-
 tore senatu, iussu COS. in carcere necati sunt. Ille senatus dies quo hæc acta
 sunt, uirtutem M. Catonis iam multis in rebus conspicuam atq; prænitentē M. Catonis uirtus.
 in altissimo luminauit. Hic genitus proauo M. Catone principe illo fami- Al's altissime inlu-
minauit.
 liæ Portiæ, homo uirtuti simillimus, & per omnia ingenio dijs quàm ho-
 minibus propior, qui nunquam recte fecit, ut facere uideretur, sed quia ali-
 ter facere non potuerat: cuiq; id solum uisum est rationem habere, quod
 haberet iusticiæ: omnibus humanis uitijis immunis, semper fortunam
 in sua potestate habuit. Hic Trib. Pleb. designatus, adhuc admodum
 adulescens, cum alij suaderent, ut per municipia Lentulus coniuraticq; custo-
 direntur, penè inter ultimos interrogatus sententiam, tanta ui animi atque
 ingenij inuectus est in coniurationē, & ardore oris orationē omniū lenitatē
 suadentiū, societate cōsiliij suspectā fecit, sic impendētia ex ruinis incendijsq;
 urbis, & commutatione status publici pericula exposuit, ita cōsiliij uirtutem Catonis autoritas.
 amplificauit, ut uniuersus senatus in eius sententiam transiret, animaduer-
 tendumq; in eos, quos prædiximus censeret, maiorq; pars ordinis eius, Ca-
 tonem prosequerentur domum. At Catilina non segnius uota obiit, quàm
 sceleris conandi consilia inierat: quippe fortissime dimicans, quem spiritum
 supplicio debuerat, supplicio reddidit. Consulatu Ciceronis non mediocre Augustus nascitur*
 adiecit decus, natus eo anno diuus AVGVSTVS abhinc annos LXXXII.
 omnibus omnium gentium uiris magnitudine sua inducturus caliginem.
 Iam penè superuacaneum uideri potest, eminentium ingeniorum notare Eminentium inge-
niorum tempora.
 tempora. Quis enim ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tem-
 pore Ciceronem, Hortensium, sanèque Crassum, Catonem, Sulpitium,
 moxq; Brutum, Calidium, Cælium, Caluum, & proximum Ciceroni Cæsa Cæsar Ciceroni
proximus.
 rem, eorumque uelut alumnos Coruini ac Pollionem Asinium, æmu-
 lumque Thucydidis Salustium, autoresque carminum Varronem ac Lu-
 cretium, neque ullo in suspecti operis sui carmine minorem Catulum. Penè
 stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumeratio, inter quæ maxime
 nostri æui eminēt, principes carminum VERGILIUS, Rabiriusque, & con- Vergilius.
Rabirius.
Salustius.
Liuius.
Tibullus.
Ouidius.
 secutus Salustium Liuius, Tibullusque, & Naso perfectissime in forma
 *operis sui. nam uiuorū ut magna admiratio, ita censura difficilis est. Dum
 hæc in urbe, Italiæque geruntur, CN. Pompeius memorabile aduersus Mi-
 thridaten, qui post Luculli profectionem magnas noui exercitus uireis re-
 parauerat,

parauerat, bellum gessit. Ac rex fusus, fugatusque, & omnibus exutus copiis, *Tigranes.* Armeniam Tigranemque socerum petit, regem eius temporis, nisi quia Luculli armis erat infractus, potentissimum. Simul itaque duos persecutus Pompeius, intrauit Armeniam. prior filius Tigranis, sed discors patri, peruenit ad Pompeium, mox ipse supplex & praesens, se, regnumque ditioni eius permisit, praefatus neminem alium, neque Rhomanum, neque ullius gentis uirum futurum fuisse, cuius se societati commissurus foret, quam CN. Pompeium. Proinde omnem sibi uel aduersam, uel secundam, cuius autor ille esset, fortunam tolerabilem futuram, non esse turpe ab eo uinci, quem *Al's* neq; ei.* uincere esset nefas: *neque inhoneste aliquem summitti, quem fortuna super omneis extulisset. Seruatus regi honos imperi, sed multato ingenti pecunia, quae omnis, sicuti Pompeio moris erat, redacta in Quaestoris potestate, *Syria.* ac publicis descripta literis. Syria, aliaeque quas occupauerant prouinciae, ereptae, & aliae restitutae P. R. aliae tum primum in eius potestatem redactae *Prouinciae quando factae.* ut Syria, quae tum primum facta est stipendiaria. Finis imperi regi terminatus Armenia. Haud absurdum uidetur propositi operis regulae, paucis percurrere, quae cuiusque ductu gens ac natio redacta in formulam prouinciae, stipendia pacta sit, *notauimus facilius, ut quae partibus simul uniuersa conspici possint. Primus in Siciliam traiecit exercitum CO S. Claudius, & *Sicilia.* prouinciā eam post annos ferme LII. captis Syraculis fecit. Marcellus Claudius primus Africam, Regulus nono ferme anno primi Punici belli. Sed *Africa.* post CCIII. annos, P. Scipio Aemilianus eruta Carthagine abhinc annos CLXXXII. Africam in formulā redegit prouinciae. Sardinia inter primum *Sardinia.* & secundum bellum Punicum, ductu T. Manli CO S. certum recepit imperii iugum. Immane bellicae ciuitatis argumentum, quod semel sub regibus, iterum hoc T. Manlio CO S. III. Augusto principe, certae pacis argumentum *Hispania.* Ianus geminus clausus dedit. In Hispanias primi omnium duxere exercitus, CN. & P. Scipiones initio secundi belli Punici, abhinc annos CCL. inde uarie possessa, & saepe amissa partibus, uniuersa ductu Augusti facta stipendiaria est. Macedonia Paulus, Mummius Achaia, Fuluius Nobilior *Macedonia.* subegit Aetoliam, Asiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho, sed *Achaia.* *Aetolia.* *Asia.* neficio Senatus Populiq; R. mox habitata. Possessam regibus M. Perperna capto Aristonico fecit tributariam. Cypro deuicta, nullis adsignanda *Cyprus.* gloria est, quippe Senatusconsulto ministerio Catonis, regis morte, quam *Creta.* ille conscientia acciuerat, facta prouincia est. Creta Metelli ductu longissimae libertatis fine multata. Et Syria Pontusque CN. Pompei uirtutis monumenta sunt. Gallias primum Domitio Fabio nepote Pauli, qui Allobrogicus uocatus est, intratas cum exercitu, magna mox clade nostra, saepe & *Domitius Fabius* *Allobrogicus.* *Gallia.* adfectauimus, & amissimus. sed fulgentissimum C. Caesaris opus in ijs conspicitur, quippe eius ductu auspiciisque infracta, penè idem quod totus terrarum

Al's * Et
post bellū
Antio.
Vulso.

rarum orbis ignauum conferunt stipendium. Ab eodem * facta Numidicus
Ciliciam perdomuit, * uisa uicisset post bellum Antiochinum. Vulso Man-
lius Gallogræciam. Bithynia, ut prædiximus, testamento Nicomedis re-
licta hæreditaria. Diuus Augustus præter Hispanias, aliasque genteis, qua-
rum titulis forū eius prænitet, penè idem, facta Aegypto stipendiaria, quan-
tum pater eius Galli in ærariū reditus contulit. At T. Cæsar, quàm certā Hi-
spanis parendi cōfessionē extorserat: parē Illyrijs Delmatisq;. Rhetiā autē
& Vindelicos ac Noricos, Pānoniamq; & Cordiscos nouas imperio nostro
subiunxit prouincias. Vt has armis, ita autoritate Cappadociam P. R. fe-
cit stipendiariam. Sed reuertamur ad ordinem. Secuta deinde CN. Pom-
peij militiæ, gloriæ laborisne maioris incertum est. Penetratæ cum uictoria
Media, Albani, Hiberi: ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quæ de-
extra atque intima Ponti incolunt, Colchos Heniochosq; & Achæos. & op-
pressus auspicijs Pompei, insidijs filii Pharnaces, Mithridates ultimus
omnium iuris sui regum, præter Parthicos. Tum uictor omnium quas adie-
rat gentium Pompeius, suoque & ciuium uoto maior, & per omnia fortu-
nam hominis egressus, reuertit in Italiā, cuius reditum fauorabilem opi-
nio fecerat. quippe plerique non sine exercitu uenturum in urbem adfir-
mabant, & libertati publicæ statuturum arbitrio suo modum. Quo magis
hoc homines timuerāt, eo gratior ciuili tātī imperatoris reditus fuit. omni
quippe Brundisij dimisso exercitu, nihil præter nomen imperatoris reti-
nens, cum priuato comitatu, quem semper * illa fatare moris fuit in urbem
rediit, magnificentissimūq; de tot regibus per bīduum egit triumphum,
longēque maiorem omni ante se. Inlata pecunia in ærarium præter quam
à Paulo ex manubijs intulit. absente CN. Pompeio T. Ampius & T. Labe-
nius Trib. Pleb. legem tulerunt, ut * si ludis Circensibus corona aurea &
omni cultu triumphantiū uteretur, scenicis autem prætexta, coronāq; aurea.
Id ille non plus quàm semel, & hoc sanè nimium fuit, usurpare sustinuit.
Huius uiri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primus ex Africa,
iterum ex Europa, tertio ex Asia triumpharet: & quot partes terrarum or-
bis sunt, totidem faceret monumenta uictoriæ suæ. NVNQVAM eminen-
tia inuidia carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Me-
tellus Creticus non iniuste querens (quippe ornamentum triumphī eius,
captiuos * ducus Pompeius subduxerat) & cum ijs pars optimatum refra-
gabatur, ne aut promissa ciuitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia
ad arbitriū eius persoluerentur. Secutus deinde est consulatus C. CÆ-
SARIS, qui scribenti manum inijcit, & quemlibet festinantem in se
morari cogit. hic nobilissima Iuliorum genitus familia, & quod inter omnis
antiquissimos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma
omnium ciuium excellentissimus, uigore animi acerrimus, munificentia
effusissimus,

Cilicia.

Gallogræcia.

Bithynia.

Hispania.

Aegyptus.

Illyrij. Delmate.

Rhetia. Vindelici.

Norici.

Cappadocia.

Media. Albani.

Hiberi.

Colchi.

Heniochi. Achæi.

Al's * illi uacare.

Pompei triumphī.

Al's * scilicet.

Al's * duces.

C. Cæsar.

*Cesar Alexandro
confertur.*

*Cesar à Piratis
captus.*

*Iunius proconsul.
*Puto leg. per pa-
rentesim (tū idem
enim Asiam eam
obtinebat.)*

Piratarū suppliciū.

Cesar Flamē Dialis

effusissimus, animo super humanam & naturam & fidē euectus, magnitu-
dine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi
Alexandro, sed sobrio, neque iracundo simillimus: qui deniq; semper & so-
mno, & cibo in uitam, nō in uoluptatem uteretur, cum fuisset C. Mario san-
guine coniunctissimus, atque idem Cinnæ gener, cuius filiam ut repudia-
ret, nullo metu compelli potuit, cum M. Piso Consularis Annia quæ Cinnæ
uxor fuerat, in Sullæ dimisisset gratiam, habuissetque ferè XVIII. annos, eo
tempore, quo Sylla rerum potitus est, magis ministris Syllæ, adiutoribusq;
partium, quàm ipso, conquirentibus eum ad necem, mutata ueste, dissimi-
lemque fortunæ suæ indutus habitum, nocte urbe elapsus est. Idem postea
admodum iuuenis, cum à Piratis captus esset, ita semper omne spacium,
quo ab his retentus est apud eos gessit, ut pariter his terrori uenerationiq;
esset, neque unquam aut nocte aut die (cur enim quod uel maximum est,
si narrari uerbis speciosis non potest omittatur?) aut excalcearetur, aut di-
scingeretur, in hoc scilicet, ne si quando aliquid ex solito uariaret, suspectus
his, qui oculis tantummodo eum custodiebant, foret. Longum est narrare,
quid & quoties ausus sit, quanto opere conata eius, qui obtinebat Asiam,
magistratus, P. R. motu suo destituere. Illud referatur documentum, tanti
mox euasuri uiri: quæ nox eam diem secuta est, qua publica ciuitatum pe-
cunia redemptus, ita tamen ut cogeret ante obsides à Piratis ciuitatibus da-
ri, cōtracta classe & priuatus & tumultuaria, inuectus in eum locum, in quo
ipsi prædones erant, partem classis fugauit, partem merisit, aliquot nauis,
multosque mortales cepit, lætusque nocturnæ expeditionis triumpho ad
suos reuersus est: mandatisque custodiæ quos ceperat, in Bithyniam perre-
xit ad Procōsulem Iunium. *cum idem enim Asiam eam quam obtinebat,
petens, ut autor fieret sumēdi de captiuis supplicij: quod cum ille se facturū
negasset, uenditurumque captiuos dixisset, quippe sequebatur inuidia iner-
tiam, incredibili celeritate reuectus ad mare prius quàm de ea re ulli, Procō-
sulis redderetur epistola, omnes quos ceperat, suffixit cruci. Idem mox ad sa-
cerdotium ineundum (quippe absens Pontifex factus erat) in Cottæ con-
sularis locum penè puer à Mario Cinnæque, Flamen Dialis creatus, uictō-
ria Syllæ, qui omnia ab ijs acta fecerat inrita amisisset, ad sacerdotium festi-
nans in Italiam, ne conspiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus
maria: & merito tam infestis sibi, quatuor Scalmorū nauem, unā cum duo-
bus amicis, decemque seruis ingressus, effusissimum Adriatici maris traiecit
sinum. Quo quidem in cursu conspectis, ut putabat, Piratarum nauibus,
cum exuisset uestem, alligassetque pugionem ad femur, alterutri se fortunæ
parans, mox intellexit frustratum esse uisum suum, arborumque ex longin-
quo ordinem antemnarum præbuisse imaginem. Reliqua eius acta in ur-
be, nobilissimāq; Dolobellæ accusatio: & maior ciuitatis in ea fauor, quàm
reis

reis præstari solet: cōtentionesq; ciuiles cum Q. Catulo, atq; alijs eminētissi-
 mis uiris, celeberrimæ: & ante præturā uictus maximi pōtificatus petitione
 Q. Catulus omniū cōfessione senatus princeps: & restituta in ædilitate, ad-
 uersante qdē nobilitate monumēta C. Marij: simulq; reuocati ad ius digni-
 tatis pscriptorū liberi: & prætura quæsturāq; mirabili uirtute atq; industria
 obita in Hispania, cū esset Quæstor sub Vetere Antistio auo huius Veteris *Vetus Antistius.*
 Consularis, atq; Pōtificis duorū Consularium, & sacerdotum patris, uiri in
 tantum boni, in quantum humana simplicitas intelligi potest, quo notiora
 sunt, minus egent stilo. Hoc igitur COS. inter eum & CN. Pompeiū, & M.
 Crassum inita potentia societas, quæ urbi, orbicq; terrarum, nec minus di-
 uerso quoque tempore ipsis exitiabilis fuit. Hoc consilium sequendi, Pom-
 peius causam habuerat, ut tandem acta in transmarinis prouincijs, quibus
 (ut prædiximus) multi obtrectabant, per Cæsarem confirmarentur COS.
 Cæsar autem quod animaduertebat se cedendo Pompei gloriæ, aucturum
 suam, & inuidia cōmunis potentia in illum relegata, confirmaturum uires *Cæsaris Crassi &
 Pompei societas.*
 suas: Crassus, ut qui principatum solus adsequi nō poterat, autoritate Pom-
 pei, uiribus teneret Cæsaris. Adfinitas etiam inter Cæsarem Pompeiūq;
 contracta nuptijs, quippe filiam C. Cæsaris, CN. Magnus duxit uxorem.
 In hoc consulatu Cæsar legem tulit, ut ager Campanus* plebei diuideretur, *Cæsaris lex.
 *Plebei, datiuus
 antiquus.*
 suafore legis Pompeio. Ita circiter XX. ciuium eò deducta, & ius ab his re-
 stitutum post annos circiter CLII. quàm bello Punico ab Rhomanis Ca-
 pua in formam præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæsaris, cum *Bibulus.*
 actiones eius magis uellet impedire, quàm posset, maiore parte anni domi-
 se tenuit. quo facto dum augere uult inuidiam collegæ, auxit potentiam.
 Tum Cæsari decretæ in quinquennium Galliæ. Per idem tempus P. Clo- *P. Clodius.*
 dius, homo nobilis, disertus, audax, quique dicendi, neque faciendi
 ullum, nisi quem uellet, nosset modum: malorum propositorum execu-
 tor acerrimus, infamis etiam sororis stupro, & actus incesti reus ob ini-
 tum inter religiosissima P. R. sacra adulterium: cum graues inimicitias,
 cum M. Cicerone exerceret (quid enim inter tam dissimiles amicum
 esse poterat?) & à patribus ad plebem transisset, legem in Tribunatu
 tulit, qui ciuem Rho. damnatum interemisset, & aqua & igni interdi-
 ceretur. cuius uerbis & si non nominabatur Cicero, tamen solus peteba-
 tur. Ita uir optime meritis de Repub. conseruatæ patriæ præcium cala-
 mitate exilij tulit. Non caruerunt suspicione oppressi Ciceronis Cæsar & *Ciceronis exilium.*
 Pompeius. Hoc sibi contraxisse uidebatur Cicero, quod inter XX. ui-
 ros diuidendo agro Campano esse noluiisset. Idem intra biennium se-
 ra CN. Pompei cura, uerum & *cupit interita, uotisque Italiæ ac decretis *for. *cupito iteritu*
 senatus, uirtute atque actione Anni Milonis Trib. Pleb. dignitati patriæq;
 restitutus est. Neque post Numidici exilium aut reditum, quisquam aut
 c 4 expulsus

expulsus inuidiosius, aut receptus est latius. cuius domus quam infeste à Clodio disiecta erat, tam speciose à senatu restituta est. Idem P. Clodius in senatu sub honorificentissimo ministerij titulo, M. Catonem à Rep. relegauit. quippe legem tulit, ut is quaestor cum iure praetotio adiecto, etiam quaestor emitteretur in insulam Cyprum, ad spoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum uitijis eam contumeliā meritum. sed ille sub aduentū Catonis uitæ suæ uim intulit: unde pecuniā longe sperata maiore Cato Rhomā retulit: cuius integritatē laudari nefas est. insolentia penē argui potest, quod unā cum COSS. ac Senatu effusa ciuitate obuiam, cum per Tyberim subiret nauibus, non ante is egressus est, quam ad eū locū peruenit, ubi erat exponenda pecunia. Cum deinde immaneis res uix multis uoluminibus explicandas, C. Caesar in Gallia ageret: nec contentus plurimis ac felicissimis uictorijs, innumerabilibusque caesis ac captis hostium milibus, etiam in Britāniam traiecisset exercitum, alterū penē imperio nostro ac suo quaerens orbem, *uictus pars consulum CN. Pompeius & M. Crassus, alterum iniere consulatum, qui neque petitus honeste ab his, neque probabiliter gestus est. Caesari, legē quam Pōpeius ad populū tulit, prorogata in idem spacium temporis prouinciā: Crasso bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. qui uir cetera sanctissimus, immuniq; uoluptatibus, neq; in pecunia, neq; in gloria concupiscenda aut modū norat, aut capiebat terminū. hunc proficiscentem in Syriam diris cum omnibus Trib. Pleb. frustra retinere conati. quorum execrationes si in ipsum tantummodo ualuisent, utile imperatoris damnū saluo exercitu fuisset Reip. Transgressum Euphraten Crassum, petentemq; Seleuciam, circumfusus immanibus copijs equitum, Oroses, rex Oroses unā cum parte maiore Rhomani exercitus interemit. reliquias legionū C. Cassius atrocissimi mox autor facinoris, tum quaestor conseruauit, Syriamq; adeo in P. R. potestate retinuit, ut transgressos in eam Parthos, felici rerum euentu fugaret ac funderet. Per hæc, insequentiaq;, & quæ prædiximus tēpora, amplius cccc. hostium à C. Caesare caesa sunt, plura capta. pugnatum sæpe directā acie, sæpe in agminibus, sæpe eruptionibus. Bis penetrata Britannia. nouem deniq; æstatibus uix ulla non iustissimus triumphus emeritus. Circa Alesiam uero tantæ res, quantas audere uix hominis, perficere penē nullius nisi dei fuerit. Septimo fermē anno Caesar morabatur in Gallijs, cum mediū iam *ex inuidia Ponti ac Camiliæ cohæretis inter CN. Pompeiū & C. Caesare concordia pignus Iulia uxor Magni decessit: atq; omnia inter destinatos tanto discrimini duces, dirimēte fortuna, Iulia. filius quoq; paruus Pōpei, Iulia natus intra breue spacium obiit. Tum in gladios cædesq; ciuium furente ambitu, cuius neq; finis reperiēbatur nec modus, tertius cōsularus soli CN. Pōpeio, etiā aduersantiū antea dignitati ei⁹ iudicio delatus est: cuius ille honoris gloria, ueluti recōciliatis sibi optimatibus

Clodij lex.
Cypri diuitie.

Res Cesaris in Gal/
lia geste.

Als *inuietū par.

Crassus.

Oroses.

Cesarum numerus.

*fort. leg. ex. inuidia
Ponti, male cohæren
tis.

Iulia.

tibus maxime à C. Cæsare alienatus est. Sed eius consulatus omnē uim in
coërtionem ambitus exercuit. quo tempore Publius Clodius à Milone can
didato consulatus, exemplo inutiliter factō, salutarī Reip. circa Bouillas, con
tracta ex occurſu rixa, iugulatus est. Milonem reum non magis inuidia fa
cti quàm Pompei dānauit uoluntas. quem quidē M. Cato palām lata ab
soluit sententia, qui si maturius tulisset, nō defuissent qui sequerentur exem
plum, probarentque eum ciuem occisum, quo nemo perniciosior Reipub.
neque bonis inimiciōr uixerat. Intra breue deinde spaciū bellis ciuilibus exarse
runt initia, cum iustissimus quisq; & à Cæsare & à Pompeio uellet dimitti
exercitus. quippe Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi decerni
uoluerat, easq; per triennium absens ipse ac præsiciens urbi, per Afrannium
& Petreium consularem, ac prætōrium legatos suos administrabat, & ijs
qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant adſentabatur, ijs qui di
mittendos ab ipsoque aduersabatur. qui si ante biennium quàm ad arma
itum est, perfectis muneribus theatri, & aliorum operum, quæ ei circunde
dit, grauissima tentatus uale tudine decessisset in Campania (quo quidem
tempore uniuersa Italia uota pro salute eius primo omnium ciuium susce
pit) defuisset fortunæ destruendi eius locus: Et quam apud superos habue
rat magnitudinem inlibatam, detulisset ad inferos. Bello autem ciuili & tot
quæ deinde per continuos XX. annos consecuta sunt malis, non alius maio
rem flagrantiorēque quàm C. Curio Trib. Pleb. subiecit facem, uir nobi
lis, eloquens, audax, suæ alienæque & fortunæ, & pudicitiae prodigus, ho
mo ingeniosissime nequam & facundus malo publico. Huius animo uolu
ptatibus uel libidinibus, neque opes ullæ, neque cupiditates sufficere pos
sent. Hic primo pro Pompei partibus id est, ut tunc habebatur pro Rep.
mox simulatione contra Pompeium & Cæsarem, sed animo pro Cæsare
restitit. Id gratis an accepto centies S-H fecerit, ut accepimus, in medio relin
quemus. Ad ultimum saluberrimas & coalescentis conditiones pacis, quas
& Cæsar iustissimo animo postulabat, & Pompeius æquo recipiebat, di
scussit ac rupit, unice cauente Cicerone concordiae publicæ. Harum præteri
rumque rerum ordo cum iustius aliorum uoluminibus promatur, tum uti
spero, nostris explicabitur. Nunc proposito operi sua forma reddatur, si
prius gratulatus ero Qu. Catulo, duob. Lucullis, Metellōq; & Hortensio,
qui cum sine inuidia in Rep. floruiſſent, eminuiſſentq; sine periculo, quieta,
aut certe non præcipitata fatali ante initium bellorū ciuiliū morte functi
sunt. Lētulo & Marcello COSS. post urbē cōditā annis ACCIII. & LXXVIII.
quàm tu M. Vinici cōsulatum inires, bellū ciuile exarsit. Alterius ducis cau
sa melior uidebatur, alterius erat firmior. Hic omnia speciosa, illic ualentia,
Pompeium senatus autoritas, Cæsarem militum armauit fiducia. Consules
senatusq; causæ, nō Pōpeio, summā imperij detulerunt. Nihil relictū à Cæ
sare,

P. Clodius.

Milo damnatus.

C. Curio.

Belli ciuilis initium.

fare, quod seruandæ pacis causa tentari posset. Nihil receptum à Pompeianis. Cum altero COS. iustò esset ferocior, Lentulus uero salua Rep. saluus esse nō posset, M. autem Cato moriendum ante, quàm ullam conditionem ciuis accipiendam Reip. contenderet: uir antiquus & grauis Pōpei parteis laudaret magis, prudens sequeretur Cæsaris: & illa gloriosa, hæc terribiliora duceret: Vt deinde spretis omnibus quæ Cæsar postulauerat, tantummodo contentus cum una legione titulum retinere prouinciæ, priuatusque in urbem uenire, & se in petitione consulatus, suffragiis P. R. committere* decreuere. Ratus bellandum Cæsar cum exercitu Rubiconē transijt: CN. Pompeius, Consulesq;, & maior pars senatus relicta urbe, ac deinde Italia transmisere Dyrrachium. At Cæsar Domitio legionibusque Corfini, quæ unâ cum eo fuerant potitus, duce, alijsq; qui uenerant abire ad Pompeium sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita ut appareret malle integris rebus & conditionibus finire bellū, q̃ opprimere fugienteis cū transgressos reperisset COS. in urbem reuertit, redditâq; ratione cōsiliorum suorum in senatu & in concione ac miserrimæ necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset, Hispanias petere decreuit. Festinationem itineris eius aliquandiu morata Massilia est, fide melior quàm consilio prudentior, in-
Massiliæ icōsulta fides. tempestiue principalium armorum arbitria captans, quibus hi se debent interponere, qui non parentem coërcere possunt. Exercitus deinde qui sub Africano consulari ac Petreio Prætorio fuerat ipsius aduentu uigore ac fulgore occupatus, se Cæsari tradidit uterq; legatorum, & quisquis cuiusq; ordinis sequi eos uoluerat, remisit ad Pompeium. Proximo anno cum Dyrrachium ac uicina ei urbi regio castris Pompeio retinetur (qui accitis ex omnibus transmarinis prouincijs legionibus, equitum ac peditum auxilijs, regumque Tetrarcharum, simulq; Dynastarum copijs, immanem exercitum confecerat, & mare præsidijs classium* uirebatur sepserat, quo minus Cæsar legiones posset transmittere) sua & celeritate & fortuna C. Cæsar usus, nihil in mora habuit, quo minus & cum uellet ipse, exercitusq; classibus perueniret, & primo penè castris Pompei sua iungeret, mox etiam obsidione munimentisq; eum complecteretur. Sed inopia obsidentibus quàm obsessis erat grauior. Tum Balbus Cornelius excedente humanam fidem temeritate, ingressus castra hostium, sæpiusque cū Lentulo conlocutus, COS. dubitante quanti se uenderet, illis incrementis fecit uiam, quibus non Hispaniæ
Alis ut rebatur.* *Cornelius Balbus.* *Alis* Asiæ.* *Asiæ natus, sed Hispanus in triumphū & pontificatum adsurgeret, fieretq; ex priuato consularis. Variatum deinde prælijs, sed uno longe magis Pompeianis prospero, quo grauius impulsus sunt Cæsaris milites. Tum Cæsar cū exercitu fatalē uictoriæ suæ Thessaliā petijt. Pompeius longe diuersa alijs suadentibus (quorū pleriq; hortabantur, ut in Italiā transmitteret, neq; hercules quicq; partibus illis salubrius fuit, alijs ut bellū traheret, qd' dignationi partium

partium indies ipsis magis prosperum fieret)usus impetu suo,hostem secu-
tus est,aciem Pharsalicam & illum cruentissimū Rhomano nomini diem,
tantumque utriusque exercitus profusum sanguinis,&*consilio inter se duo
Reip.capita,effossumque alterum Rhomani imperij lumen.Tot, talesque
Pompeianarum partium cæsos uiros non recipit enarranda hic scripturæ
modus. Illud notandum est, ut primum C. Cæsar inclinatam uidit Pom-
peianorum aciem neque prius, neque antiquius quicquam habuit, quàm
in omneis partes (ut militari & uerbo,& consuetudine utar)dimitteret.Prò
diij immortales, quod huius uoluntatis erga Brutum suæ *post eam uir
tam mitis precium tulit? Nihil illa uictoria mirabilius,magnificentius,cla-
rius fuit,quando neminem nisi acie consumptum ciuem patria desiderauit,
sed munus misericordiæ*corrupit pertinacia,cum libentius uitam*uicto-
riam dare,quàm uicti acciperent.Pompeius profugiens cum duobus Len-
tulis consularibus,sextoque filio, & Fauonio prætorio,quos*comites ei for-
tuna adgregauerat,alijs ut Parthos,alijs ut Africam peteret(in quo fidelissi-
mum partium suarum haberet regem Iubam)suadentibus,Aegyptum pe-
tere proposuit,memor beneficiorū quæ in patrem eius Ptolomæi,qui tum
puero quàm iuueni propior regnabat,Alexandriæ contulerat. Sed quis in
aduersis beneficiorum seruat memoriam?aut quis ulla calamitosis debe-
ri putat gratiam,aut quando fortuna non mutat fidem? Missi itaq; ab re-
ge,qui uenientem CN.Pompeium(is iam à Mytilenis Corneliam uxorem
receptam in nauem, fugæ comitem habere ceperat) consilio Theodoti &
Achillæ exciperent,hortarēturq; ut ex oneraria in eam nauē,quæ obuiam
processerat,transcenderet.quod cum fecisset princeps Rhomani nominis,
imperio arbitrioque Aegyptij mancipij,C.Cæfare,Publico Seruilio COS
iugulatus est.Hic post tres consulatus,& totidem triumphos,domitumque
terrarum orbem,sanctissimi ac præstantissimi uiri in id euecti,super quod
ascendi non potest, duodesexagesimum annum agentis, pridie natalem
ipsius, uitæ fuit exitus:in tantum in illo uiro à se discordante fortuna,ut cui
modo ad uictoriam terra defuerat,deesset ad sepulturā. Quid aliud quàm
nimium occupatos dixerim, quos *in ætatem & tanti,& penè nostri seculi
uiri fefellit quinquennium,cum à C.Attilio,& Qu.Seruilio COS.tam fe-
lix esset annorum digestio.quod adieci, non ut arguerem, sed ne argue-
rer. Non fuit maior in Cæsarem, quàm in Pompeium fuerat, regis eo-
rumque, quorum is autoritate regebatur, fides. quippe cum uenientem
eum tentassent insidijs,ac deinde bello laceffere auderent,utrique summo
imperatorum alteri superstiti meritas pœnas luere supplicijs. Nusquam
erat Pompeius corpore,adhuc ubique Iubæ nomine:quippe ingens par-
tium eius fauor bellum excitauerat *Africum.quod ciebat rex Iuba,& Sci-
pio uir consularis ante biennium quàm extingueretur Pompeius, lectus
ab eo

Funesta Rho.dies.

Fortass,leg.cõmissa

Als *postea.

Victoria insignis.

Als *corrupit.

Als *uictores darēt

Cornelia.

Pompei exitus.

Als *etate.

Pompei & Cæsaris
comparatio.

ANAE
Pompeia
Rep. saluus
inditionem
rei parteis
terribilio-
ummo
isque in
terre de-
CN. Pom
alia transf-
que una
quum line
que uigris
fuerat
is armis
in uicinis
rudentior, in
thi se debent
inde qui sub
vigore ac ful
cuiusq; or-
cum Dyma
nis ex omni
amplis, re-
m exercitum
minus Cæsar
fur alas, ni-
llibus perue
olidione mu
am obfessis
dem temeri-
s. COS. dubi
on Hispaniæ
geret, fieretq;
re magis Pom
tum Cæsar cū
ge diuersa alijs
tueret, neq; her
quid dignationi
partium

Catonis modestia. ab eo sacer. Eorumque copias auxerat M. Cato, ingēti cum difficultate itinerum, locorumque inopia, perductis ad eos legionibus: qui uir cum summum ei ambitus deferretur imperiū, honoratiori parare maluit. Admonet promissae breuitatis fides, quanto omnia transcurso dicenda sint. Sequens fortunam suam Cæsar, peruectus in Africam, quam occiso Curione Iulianarum duce partium Pompeiani obtinebant exercitus. Ibi primo uaria fortunam expugnauit uia, inclinataeque hostium copiae. Nec dissimilis ibi aduersus uictos, quam in priores clementia Cæsaris fuit. Victorem Africani belli C. Cæsarem grauius excepit Hispaniense (nam uictus ab eo Pharnaces, uix quicquam gloriae eius adstruxit) quod CN. Pompeius Magni filius adulescens, impetus ad bella maximi, ingens ac terribile conflauerat, undique ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem sequentium, ex toto orbe terrarum auxilijs confluentibus. Sua Cæsarem in Hispaniam comitata fortuna est, sed nullum unquam atrocius periculosiusque ab eo initum praelium, adeo ut plus quam dubio Marte descenderet equo, consistensque ante recedentem suorum aciem, increpita prius fortuna, quod se in eum seruasset exitum, denunciaret militibus, uestigio se non recessurum: proinde uiderent, quem & quo loco imperatorem deserturi forent. uerecūdia magis quam uirtute acies restitutae sunt à duce quam à milite fortius. CN. Pompeius grauis uulnere inuentus, inter solitudines auias interemptus est. Labienum Varumque acies abstulit. Cæsar omnium uictor, regressus in urbem, quod humanam excedat fidem, omnibus qui contra se arma tulerant, ignouit: magnificentissimis gladiatorij muneris, Naumachiae, & equitum pedumque, simul elephantorum certaminis spectaculis, epulique per multos dies dati celebratione, repleuit eam. Quinque egit triumphos. Gallici apparatus ex Citro, Pontici ex Acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore, Hispaniensis argento rasili constitit. Pecunia ex manubijs lata, paulo amplius sexies milies S-H. Neque illi tanto uiro, & tam clementer omnibus uso, plus quinque mensium principalis quies contigit: quippe cum mense Octobri in urbem reuertisset, idibus Martijs, coniurationis autoribus Bruto & Cassio, quorum alterum promittendo consulatum non obligauerat, contra differendo, Cassium offenderat: adiectis etiam consiliarijs caedis familiarissimis omnium, & fortuna partium eius in summum reuectis fastigium, D. Bruto, & C. Tribonio, alijsque clari nominis uiris, interemptus est: cui magnam inuidiam conciliarat M. Antonius, omnibus audendis paratissimus, consulatus collega, imponendo capiti eius Lupercalibus sedentis pro rostris insigne regiū, quod ab eo id repulsum erat, ut non offensum uideretur. Laudandum experientia consilium est Panfæ atque Hirtij, qui semper praedixerant Cæsari, ut principatū armis quæsitum, armis teneret: ille dictitans mori se, quam timeri malle, dum clementiam quam praestiterat expectat,

*Al's *ita rep. ut non offensus.*

Cæsar dictum.

stat, incautus, ab ingratis occupatus est, cū quidem plurima præsagia atq;
indicia, dii immortales, futuri obtulissent periculi: nam & haruspices præmo-
nuerant, ut diligentissime Iduum Martiarum caueret diem, & uxor Calpur-
nia territa nocturno uisu, ut ea die domi subsisteret orabat, & libelli coniura-
tionē nunciantes dati, ab eo neq; protinus lecti erant. sed profecto inelucta-
bilis fatorum uis, cuius quom fortunam mutare constituit, consilia corrup-
pit. Quo anno id patrauere facinus, Brutus, & C. Cassius, prætores erant,
D. Brutus COS. designatus. Hi unā cum coniurationis globo stipati gla-
diatorum D. Bruti manu, capitolium occupauere, cum COS. Antonius (quē
cum simul interimendum censuisset Cassius, testamentumque Cæsaris
abolendum, Brutus repugnauerat) dictitans, nihil amplius ciuibz præter
tyranni (ita enim appellari Cæsarem facto eius expediebat) petendum esse
sanguinem, cōuocato senatu, cum iam Dolabella, quem substituturus sibi
Cæsar, designauerat COS. fasces atque insignia corripuisset, COS. uelut pa-
cis autor liberos suos obsides in capitolium misit, fidemq; descendendi tuto
interfecto-ribus Cæsaris dedit. Et illud decreti Atheniensium celeberrimi
exemplum relatum à Cicerone obliuionis præteritarum rerum, decreto pa-
trum comprobatum est. Cæsaris deinde testamentum apertum est, quo
C. Octauīū nepotem sororis suæ Iuliæ adoptabat, de cuius origine etiam
si præuenit &, pauca dicenda sunt. Fuit C. Octauius, ut non patricia, ita ad-
modum speciosa equestri genitus familia, grauis, sanctus, innocens, diues.
Hic prætor inter nobilissimos uiros creatus, primo loco, cum ei dignatio Iu-
lia genitam Acciam conciliaffet uxorem, ex eo honore sortitus Macedo-
niam, appellatusque in eam imperator, decedens ad petitionem consulatus
obijt, prætextato relicto filio, quem C. Cæsar maior eius auunculus educa-
tum apud Philippum uitricum, dilexit ut suum, natumque annos XVIII.
Hispaniensis militiæ adsecutum se postea comitem habuit, nunquam aut
alio usum hospitio quā suo, aut alio uectum uehiculo: pontificatusque sa-
cerdotio puerum honorauit. Et paratis bellis ciuilibz, ad erudiendum li-
beralibus disciplinis singularis indolem iuuenis, Apolloniam eum in stu-
dia miserat, mox belli Gethici ac deinde Parthici habiturus cōmilitonem:
Cui ut est nunciatum de cæde auunculi, cum protinus ex uicinīs legionibus
Centuriones suas, suorumq; militum operam ei pollicerentur, neque eam
spernendam Saluidienus & Agrippa dicerent, ille festinans peruenire in
urbem, omnem ordinationem & necis, & testamenti Brundusij comperit.
Cui aduentanti Rhomam, immanis amicorum occurrit frequentia, & cum
intraret urbem solis orbis super caput eius curuatus æqualiter, rotunda-
tusque in colorem arcus, uelut coronam tanti mox uiri capiti imponens,
conspēctus est. Non placebat Acciæ matri, Philippoq; uitrico adiri nomen
inuidiosæ fortunæ Cæsaris: sed adserebant salutaria Reip. terrarumque or-
bis

Coniurati.

αμνησία.
Cicero.

C. Octauij origo.
als præuentis pau.

d bis

bis fata conditorem, conseruatoremque Rhomani nominis. Spreuit itaque celestis animus humana consilia, & cum periculo potius summa, quam tuto humilia proposuit sequi: maluitque auunculo & Cæsari de se, quam uित्रico cedere, dictitans nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset uisus, semetipsum uideri indignum. Hunc protinus Antonius COS. superbe excipit. neque is erat contemptus, sed metus. uixque admissio in Pompeianos hortos loquendi secum tempus dedit, mox etiam uelut insidijs eius petitus scelestis insimulare cepit: in quo turpiter deprehensa eius uanitas est. *Antonij uanitas.* Aper-te deinde Antonij ac Dolabellæ Consulum ad nefandam dominationem erupit furor. S-H septies milies depositum à C. Cæsare ad ædem Opis occupatum ab Antonio, actorum eiusdem insertis falsis, ciuitatibusque corruptis, commentarijs. Atque omnia precio temperata, uendente Remp. COS. Idem prouinciam D. Bruto designato COS. decretam Galliam occupare statuit. Dolabella transmarinas decreuit sibi. Interque naturaliter dissimillimos, ac diuersa uolentis, crescebat odium. Eoque C. Cæsar iuuenis cotidianis Antonij petebatur insidijs. Torpebat oppressa dominatione Antonij, ciuitas. indignatio & dolor omnibus, uis ad resistendum nulli aderat, cum C. Cæsar XVIIII. annum ingressus, mira ausus, ac summa consecutus, priuato consilio, maiorem senatu pro Rep. animum habuit. primumque à Galatia, mox à Casilino ueteranos exciuit paternos. quorum exemplum secuti alij, in breui in formam iusti coiere exercitus. mox cum Antonius occurrisset exercitui, quem ex transmarinis prouincijs Brundisium uenire iusserat, legio Martia & Quarta, cognita & senatus uoluntate, & tanti iuuenis indole, sublati signis ad Cæsarem se contulerunt. Eum senatus honoratum equestri statua, quæ hodièque in rostris posita, ætatem eius scriptura *Cæsaris magnanimitas.* indicat (qui honor non alij per CCC. annos quam L. Syllæ, & CN. Pompeio, & C. Cæsari contigerat) pro P. R. unà cum COS. designatis, Hirtio & Pansa bellum cum Antonio gerere iussit. Ab eo annum agente uicesimum, fortissime circa Mutinam administratum est. & D. Brutus obsidione liberatus: Antonius turpi ac nuda fuga coactus deferere Italiam: Consul autem alter in acie, alter post paucos dies ex uolnere mortem obiit. *Cæsaris statua.* Omnia ante quàm fugaretur Antonius, honorifice à Senatu in Cæsarem exercitumque eius decreta sunt, maxime autore Cicerone, sed ut recessit metus, erupit uoluntas, protinusque Pompeianis partibus rediit animus. Bruto Cassioque prouinciæ, quas iam ipsi sine ullo senatus consulto occupauerant, decreta. Laudati quicumque his se exercitus tradidissent. Omnia transmarina imperia eorum comissa arbitrio. quippe M. Brutus, & C. Cassius, nunc metuentes arma Antonij, nunc ad augendam eius inuidiam, simulant se metuere, testati edictis, libenter se uel in perpetuo exilio uicturos, dum Resp. constaret cõcordia, nec ullam belli ciuilibis præbituros materiam, plurimum

Cicero.

plurimum sibi honoris esse in conscientia facti sui, profecti urbe atq; Italia, intento ac pari animo, sine autoritate publica, prouincias, exercitusque occupauerant: & ubicunque ipsi essent, prætexentes esse Remp. pecunias etiam quæ ex transmarinis prouincijs Rhomâ ab Quæstoribus deportabantur à uolentibus acceperât. quæ omnia senatus decretis comprehensa & cōprobata sunt. Et D. Bruto, quod alieno beneficio uiueret decretus triumphus. Pansa atq; Hirti corpora publica sepultura honorata: Cæsaris adeo nulla habitamentio, ut legati, qui ad exercitum eius missi erant, iuberentur summoto eo, milites adloqui. Nō fuit tam ingratus exercitus, quàm fuerat senatus. nam cum eam iniuriam dissimulando Cæsari ferret, negauere milites sine imperatore suo ulla se audituros mandata. Hoc est illud tempus, quo Cicero infesto amore Pompeianarū partium, Cæsarem laudandum, & tollendum censebat: cum aliud diceret, aliud intelligi uellet. Interim Antonius fuga transgressus alpes, primo per cōloquia repulsus à M. Lepido, qui Pōtifex Maximus, in C. Cæsaris locū furto creatus, decreta sibi Hispania adhuc in Gallia morabatur. Mox sæpius in conspectum ueniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius dum erat sobrius, per auersam castrorum proruta uallo militibus receptus est, qui titulo imperij cedebat Lepido, cum summa uirium penes eum foret. Sub Antoni ingressum in castra Iuuentius Laterensis, uir uita ac morte consentaneus, cum acerrime suauisset Lepido, ne se cum Antonio hoste iudicato iungeret, inritus consilij, gladio se ipse transfixit. Plancus deinde dubia, id est sua fide diu, quarum esset partium secum luctatus, ac sibi difficile consentiens, & nunc adiutor D. Bruti designati C O S. collegæ sui, senatuiq; se literis uenditans, mox eiusdem proditor. Asinius autem Pollio firmus proposito, & Iulianis partibus fidus, Pompeianis aduersus: uterque exercitus tradidere Antonio. D. Brutus desertus primo à Planco, post etiam insidijs eiusdem petitus, paulatim relincente eum exercitu fugiens, in hospitis cuiusdam nobilis uiri nomine Cameli domo, ab his, quos miserat Antonius, iugulatus est, iustissimasque optime de se merito uiro C. Cæsari pœnas dedit, cuius cum primis omnium amicorum fuisset, interfecto fuit: & fortunæ ex qua fructum tulerat, inuidiam in autorem relegabat, censebatque æquum, quæ acceperat à Cæsare, retinere: Cæsarem quia illa dederat* peris. Hæc sunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antoni memoriam inussit notas: sed hic fulgentissimo & cœlestiore, at Tribunus Cannutius continua rabie lacerabat Antonium. Vtrique uindicta libertatis, morte stetit. sed Tribuni sanguine commissa, proscripio Ciceronis uel satiatio Antonio pœna finita. Lepidus deinde à Senatu hostis iudicatus est, ut ante fuerat Antonius. Tum inter eum, Cæsaremq; & Antonium, commercia epistolarum & conditionum iacta mentio, cum Antonius & subinde Cæsarem

Gratitudo exercitus in Cæsarem.

Cicero.

M. Lepidus.

Iuuentius Laterensis.

Plancus.

Asinius Pollio.

D. Bruti mors.

Al's *perisse uel perire.

Ciceronis proscripio.

d 2 admoneret,

admoneret, quàm inimicæ ipsi Pompeianæ partes forent, et in quod iam emerfissent fastigium: & quanto Ciceronis studio Brutus Cassiusq; attollerentur: denunciaretque se cum Bruto Cassioq; qui iam decem & septem legionum potentes erant, iuncturum vires suas, si Cæsar eius aspernaretur concordiam: diceretque plus Cæsarem patris, quàm se amici ultione deberetur. *Fort. *igitur.* re* tur inita potentiae societas, & hortantibus, orantibusq; exercitibus, inter Antonium etiam & Cæsarem facta adfinitas, cū esset priuigna Antoni de *Cæsaris consulatus.* sponsa Cæsari: consulatumque inijt Cæsar pridie quàm uiginti annos impleret X. Calend. Octobres, cum collega Q. Pedio, post urbem conditam abhinc annis ACCVIII. ante LXXII. quàm tu M. Vinici consulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captiuos Picentium in triumpho ductus erat, in ea consularem prætextam iungentem prætoriam. Idem hic, postea triumphauit. Furente deinde Antonio, simulq; Lepido, quorum uterq; (ut prædiximus) hostes iudicati erant, quom ambo mallent *Al's* demeruissent.* sibi nunciari quid passi essent, quàm quid* emeruissent, repugnante Cæsare, sed frustra aduersus duos, instauratū Syllani exempli malum, proscriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quàm quod aut Cæsar aliquem proscribere coactus est, aut* bullo Cicero proscriptus est, abscessaq; scelere Antonio uox publica est, cum eius salutem nemo defendisset, qui per tot annos & publicam ciuitatis, & priuatam ciuium defenderat. Nihil tamen egisti M. Antoni, cogit enim excedere propositi formam operis, erumpens animo, ac pectore indignatio, nihil inquam egisti, mercedem cœlestissimi oris, & clarissimi capitis abscessi numerando, auctoramentoque funebri ad conseruatoris quondam Reipub. tantiq; COS. irritando necem. Rapuisti tum Ciceroni lucem sollicitam, & ætatem senilem, & uitam miseriores te princeps, quàm sub te Triumuiro mortem. Famam uero gloriamque factorum atque dictorum adeo non abstulisti, ut auxeris. Viuit uiuetque per omnem seculorum memoriam. Dumque hoc uel forte uel prouidentia, uel utcunque constitutum rerum naturæ corpus, quod ille penè solus Romanorum animo uidit, ingenio complexus est, eloquentia inluminauit, manebit incolume: comitem æui sui laudem Ciceronis trahet: omnisq; posteritas illius in te scripta mirabitur, tuum in eum factum execrabitur: citiusque in mundo genus hominum* quam cedit. Huius totius temporis fortunam nec deflere quidem quisq; satis digne potuit, adeo nemo exprimere uerbis potest. Id tamē notandum est, fuisse in proscriptos uxorū fidem summā, libertorum mediam, seruorum aliquam, filiorum nullam: adeo difficilis est hominibus utcunq; conceptæ spei mora. Ne quid ulli sanctum relinquere-tur, uel in dotem inuitamentumque sceleris, Antonius L. Cæsarem auunculum, Lepidus Paulum fratrem proscripserant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum ut frater eius Plancus Plotius proscriberetur. Eoque inter *iocos*

* Apparet hic ali-
quid deesse, forte le-
gendū est, quàm hu-
ius nomen cadet.

Forte* aut ab illo,
uel ab ullo.

Ciceronis deplora-
tio.

iocos militaris, qui currum Lepidi Planciiq; secuti erant inter execrationem
cuium usurpabant hunc uersum,

» De germanis non de Gallis duo triumphant Consules.

Suo præteritū loco referatur, neq; eī persona umbrā actæ rei capit: Dum
in acie Pharsalica Africâque de summa rerum Cæsar dimicat, M. Cælius,

M. Cælius.

uir eloquio animoque Curioni simillimus, sed in utroq; perfectior, nec mi-
nus ingeniose nequam, cum in modica quidem seruari posset, quippe peior
illī res familiaris quā mens erat, in prætura nouarum tabularū autor exti-

Milo Annius.

tit, nequiq; senatus & autoritate COSS. deterreri, accito etiā Milone An-
nio, qui non impetrato reditu, Iulianis partibus infestus erat, in urbe seditio-

Fort. * aut magis.

nem *haud magis occulte bellicū tumultū mouēs, primo summotus à Rep.
mox Consularibus armis autore senatu circa Turios oppressus est. Ince-

Compst.

pto pari, similis fortuna Milonis fuit. qui Compsam in Irpinis oppugnās,
ictusque lapide, tum P. Clodio, tum patriæ quam armis petebat, pœnas

dedit: uir iniquus & ultra sortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex
omissis peto, notetur immodica & intempestiua libertate usos aduersus C.

Marullus Epidius
Al's * Sæsetium.

Cæsarem, Marullum Epidium, Flauumq; Cæse etiam Trib. Pleb. dum ar-
guunt in eo regni uoluntatem, penē uim dominationis expertos. in hoc ta-

men sæpe laceßiti principis ira excessit, ut censoria potius contentus nota,
quā animaduersione dictatoria, summoueret eos à Rep. testareturq; esse

C. Trebonius.

sibi miserrimum, quod aut natura sua ei excedendum foret, aut minuenda
dignitas. Sed ad ordinem reuertendū est. Iam & Dolabella in Asia C. Tre-

C. Cassius
Al's * à Sexto.

bonium consularem, cui succedebat, fraude deceptum, Smyrnæ occiderat,
uirum aduersus merita Cæsaris ingratißimum, participemq; cædis, eius, à

quo ipse in consulare prouectus fastigiū fuerat. Et C. Cassius acceptis * à Sta-
tio Murco, & Crispo Martio prætorijs uiris, imperatoribus, qui præualidis

* Fort. leg. interse-
cerat, uel cōfecerat
ita tamē, ut ad ictū.

in Syria legionibus indusum Dolabellam, qui præoccupata Asia in Syriā
peruenerat, Laodiceam expugnata ea * urbe fecerat, ita tamen ut * adiectum

Vatinius.

serui sui, Dolabella non segniter ceruicē daret, & decē legiones in eo tractu
sui iuris fecerat. & M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonij in Macedonia

Vatiniq; circa Dyrrachium uoluentis legiones extorserat, sed Antonium
bello laceßierat Vatinius, dignatione obruerat, cum & Brutus cuilibet ducū

præferendus uideretur, & Vatinius nulli nomini nō esset post ferendus. In
quo deformitas cum turpitudine certabat ingenij, adeo ut animus eius di-

Lex Pedia.

gnissimo domicilio indusus uideretur: Eratq; septem legionibus ualidus.
Et lege Pedia, quam COS. Peditius collega Cæsaris tulerat, omnibus qui Cæ-

Capito Vellei par-
trius.

sarem patrē interfecerant, aqua igniq; damnatis interdictum erat. quo tem-
pore Capito patruus meus, uir ordinis senatorij, Agrippæ subscripsit in C.

Cassium. Dumq; ea in Italia geruntur, acri atq; prosperrimo bello Cassius
Rhodum rem immanis operis ceperat: Brutus Lycios deuicerat: & inde in

d 3 Macedoniā

Macedoniam exercitus traiecerant: cum per omnia repugnans naturæ suæ Cassius, etiam Bruti clementiam uinceret. Neq; reperias, quos aut pronior fortuna comitata sit, aut ueluti fatigata maturius destituerit, quàm Brutum & Cassiū. Tum Cæsar & Antonius traiecerunt exercitus in Macedoniā, & apud urbē Philippos cū M. Bruto Cassioq; acie cōcurrerūt. Cornu, cui Brutus præerat, impulsis hostibus castra Cæsaris cepit. nam ipse Cæsar etiam si infirmissimus ualeitudine erat, obibat munia ducis, oratus etiam ab Artorio medico, ne in castris remaneret, manifeste denunciatione quietis terrore. Id autē in quo Cassius fuerat, fugatum ac male multatum in altiora receperat loca. Tum Cassius ex sua fortuna euentum collegæ æstimans, cum dimisisset euocatum, iussissetq; nunciare sibi, quæ esset multitudo ac uis hominum, quæ ad se tenderet: tardius eo nūciante, cum in uicino esset agmen, cursu ad eum tendentium: neq; puluere facies aut signa denotari possent, existimans hostes esse qui inruerent, lacerna caput circūdedit, extentamq; ceruicem interritus liberto præbuit. Deciderat Cassij caput, cū euocatus aduenit, nuncians Brutum esse uictorem. qui cum imperatorē prostratum uideret: sequar, inquit, eum quem mea occidit tarditas, & ita in gladium incubuit. Post paucos deinde dies Brutus conflixit cum hostibus, & uictus acie, cum in tumultu nocte ex fuga se recepisset, impetrauit à Stratone Aegeate familiari suo, ut manū morituro cōmodaret sibi: reiectoq; læuo super caput brachio, cum mucronem gladij eius dextera tenens, sinistræ admouisset mām illæ, ad eum ipsum locum, quā cor emicat, impellens se in uulnus, uno ictu transfixus expirauit. Protinus Messalla fulgētissimus iuuenis, proximus in illis castris, Bruti Cassijq; autoritati, cum essent qui eum ducem poscerent, seruari beneficio Cæsaris maluit, quàm dubiam spem armorum tentare amplius: Nec aut Cæsari quicq; ex uictorijs suis fuit lætius, quàm seruassee Coruinum: aut maius exemplum hominis grati ac pñ, quàm Coruinus in Cæsarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clarissimorum uirorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucillum, Hortensiumq; eminentissimorum ciuium filios fortuna abstulit: nam Varro ad ludibriū moriturus Antonij, digna illo ac uera de exitu eius magna cū libertate ominatus est. Drusus Liuius Iuliae Augustæ pater, & Varus Quintilius ne tentata quidē hostis misericordia, alter se ipse in tabernaculo interemit: Varus autem liberti, quem id facere coegerat, manu, cum se insignibus honorum uelasset, iugulatus est. Hunc exitum M. Bruti partium septimum & XXX. annum agentis fortuna esse uoluit, corrupto animo eius in diem, quæ illi omnes uirtutes unius temeritate fecit, abstulit. Fuit autem dux Cassius melior, quanto uir Brutus: E quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres Cassium. in altero maior uis, in altero uirtus. Qui si uicissent, quantū Reip. interfuit, Cæsare potius habere q̃ Antoniū principē: tantum retulisset habere Brutū quàm Cassium. CN. Domitius, pater L. Domiti nuper à nobis

Cassij cædes.

Bruti exitus.
Messalla Coruinus.

Drusus Liuius.

Al's * facti.
Bruti & Cassij com
paratio.

CN. Domitius.

uifi, eminētiffimæ ac nobiliffimæ fimplicitatis uiri, auus huius CN. Domiti
 clariffimi iuuenis, occupatis nauibus cū magno fequentiū cōfília fua comita
 tu, fugæ fortunæq; fe cōmiffit. Semetipfo cōtent⁹ duce. Partiū Staius Murc⁹, *Staius Murcus,*
 qdaffi & custodiæ maris præfuerat, cū omni cōmiffa fibi parte*exercitu na *Als*exercituum.*
 uiumq; Sex. Pompeiū CN. Magni filiū, qui ex Hispania reuertēs, Siciliam
 armis occupauerat, petit.*ad quē & è Brutianis castris, & ex Italia, alijsq; ter *Als*Quin*
 rarū partibus, quos præfenti periculo fortuna fub duxerat, proscripti cōflue
 bāt. quippe nullū habētibus statū, quilibet dux erat idoneus: cū fortuna nō
 electiōnē daret, perfugiū oftenderet, exitialemq; tempeftatē fugiētibus sta
 tio p portu foret. Hic adulefcēs erat studijs rudis, fermone barbarus impe *Sext. Pompeius.*
 tu ftrenuus, manu prōptus,*cogitator celer, fide patri diffimillim⁹, libertorū *Als*cogitatione.*
 fuorū libertus, feruorumq; feruus, fpeciofis inuidens ut pareret humillimis,
 quem fenatus penē totus adhuc è Pōpeianis conftans partibus poft Anto
 nianā fugam, eodē illo tēpore, quo Bruto Caffiōq; trāfmarinas prouincias
 decreuerat: reuocatū ex Hispania ubi aduerfus eū clariffimū bellum Pollio
 Afini⁹ prætorius gelferat, in paterna bona reftituerat, & oræ maritimæ præ
 fecerat. Iftū, ut prædiximus, occupata Sicilia feruitia fugitiuosq; in numerū
 exercitus fui recipiens, magnū modum legionū effecerat, perq; Menam &
 Menecraten paternos libertos præfectos claffiū latrocinijs ac prædationib⁹
 infestato mari ad fe exercitūq; tuendū raptō utebāt, cū eum nō depuderet
 uindicatū armis ac ductu patris fui mare infestare, Piraticis fcleribus. Fra
 ctis Brutianis Caffianisq; partibus, Antonius trāfmarinas obiturus prouin
 cias fubftitit: Cæfar in Italiā fe recepit, eamq; lōge quā sperauerat tumul
 tuosiorē reperit. quippe L. Antonius COS. uitiorū fratris fui cōfors: fed uir *L. Antonius,*
 tutū, quæ interdum in illo erant, expers: modo apud ueteranos criminatus
 Cæsarē, modo eos qui iufte diuifione prædiorū, nominatisq; colonis agros
 amiferant, ad arma conciens, magnū exercitum cōflauerat. Ex altera parte
 uxor Antoni Fuluiā, nihil muliebre præter corpus gerens, omnia armis tu *Fulvia Antoni*
 multuq; mifcebat. Hæc bellis fedē Præneste ceperat. Antonius pulfus un *uxor.*
 diq; uiribus Cæfaris, Perufiam fe cōtulerat. Plancus Antonianarū adiutor
 partiū, fperem magis oftenderat auxiliij, quā opem ferebat Antoniō. Vfus
 Cæfar, uirtute & fortuna fua Perufiam expugnauit. Antoniū inuiolatum *Perusia expugnata.*
 dimiffit. in Perufinos magis ira militum quā uoluntate fæuitū ducis. urbs
 incenfa, cuius initiū incendiij princeps eius loci fecit Macedonicus, qui fubie, *Macedonicus.*
 cto rebus ac penatibus fuis igni, trāsfixū fe gladio flammæ intulit. Per eadē
 tēpora exarferat in Cāpania bellū, qd' profelfus eorū qui perdiderāt agros *Bellum in Cam*
 patrociniū, ciebat. T. Claudius Nero prætorius, & pontifex. T. Cæfaris pa *pania.*
 ter, magni uir animi, doctiffimiq; ingenij. id quoq; aduētū Cæfaris fepultū
 atq; difcuflum eft. Quis fortunæ mutatiōes, quis dubios rerū humanarū ca
 fus fatis mirari queat: quis nō diuerfa præfentib⁹, cōtrariāq; expectatis, aut
 d 4 fperet

- Liua.* speret aut timeat? Liua nobilissimi & fortissimi uiri Drusi Calidiani filia, genere, probitate, forma, Rhomanarum eminentissima, quam postea coniugem Augusti uidimus, quā transgressi ad deos sacerdotem ac filiam, tum
fort tum bimum.* fugiens mox futuri sui Caesaris arma, *nus bimum hunc Tiberiū Caesarem uindicem Rhomani imperij, futurumq; eiusdē Caesaris filium gestans sinu, per auia itinerum uitatis militum gladijs uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, peruenit ad mare, & cum uiro Nerone peruecta in Siciliā est. Quod alieno testimoniū redderem, in eo nō fraudabo auum meū. quippe
- c. Velleius.* C. Velleius honoratissimo inter illos CCCLX. iud. loco à CN. Pōpeio lectus, eiusdem Marciq; Bruti ac Tyronis praefectus fabrū, uir nulli secundus, in Campania, digressu Neronis à Neapoli, cuius ob singulārē cū eo amicitia, partiū adiutor fuerat, grauis iā aetate & corpore cū esse nō posset, gladio se ipse transfixit. Inuiolatam excedere Italia Caesar, passus Fuluiā Plancūq;
- Asinius pollio.* muliebris fugae comitem. nam Pollio Asinius cū septem legionibus, diu re-
Venetia. tenta in potestate Antoni Venetia, magnis speciosisq; rebus circa Altinū aliasq; eius regionis urbes aeditis, Antoniū petēs, uagum adhuc Domitiū, quē digressum ē Brutianis castris post cādē eius praediximus, & propriae classis factum ducē, consilijs suis electum, ac fide data, iunxit Antonio. Quo facto quisquis aequū se praestiterit, sciat nō minus à Pollione in Antonium, quā ab Antonio in Pollionē esse conlatum. Aduētus deinde in Italiā Antoni, praeparatusq; Caesaris cōtra eū, habuit belli metū: sed pax circa Brun-
- Ruffus Saluidien⁹.* dusium cōposita. Per quae tēpora Ruffi Saluidieni scelestā cōsilia patefacta
Als summum.* sunt. qui natus obscurissimis initijs, parū habebat*summā accepisse: & proximus à CN. Pōpeio ipsoq; Caesare ex equestri ordinis CO S. creatus esse, nī simul ascendisset, ē quo infra se, & Caesare uideret & Rēp. Tum expostulāte consensu populi, quē grauis urebat infesto mari annona, cū Pōpeio quoq;
- *Alias absurde.* circa Misenū pax inita, qui haud*absurdo cū in naui Caesarēq; & Antoniū ccena exciperet, dixit: in Carinis suis se cenā dare, referens hoc dictū ad loci nomē, in quo paterna domus ab Antonio possidebat. In hoc pacis foedere placuit Siciliā Achaiaq; Pōpeio concedere: in quo tamē animus inquires, manere nō potuit: id unū tantūmodo salutare aduentu suo patriae attulit, qd' omnibus proscriptionis, alijsq; qui ad eū ex diuersis causis fugerant, reditū salutemq; pactus est. quae res & alios clarissimos uiros, & Neronē Claudiū, & M. Syllanū, Sentiūq; Saturninū, & Atrūtiū ac Titū restituit Reip. Sta-
- Alias *Menerates.* ium autē Murcū, qui aduentu suo classisq; celeberrimae, uires eius duplicauerat: insinuatū falsis criminationibus, quia talem uirū collegā officij Mena
Octauia. & Menocres fastidierāt, Pōpeius in Sicilia interfecerat. Hoc tractu tēporū Octauiā sororē Caesaris M. Antonius duxit uxorē. Redierat Pompeius in Siciliā: Antonius in trāsmarinas puincias: quas magnis momētis Labienus ex Brutianis castris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Sy-
- riam

riam, interfectoque legato Antonij concusserat, qui uirtute & ductu Ven-
tidi unà cum Parthorum copijs, celeberrimoque iuuenem Pacoro regis filio,
extinctus est. Interim Cæsar per hæc tempora ne res disciplinæ inimicissi- *Ocium.*
ma, ocium corrumpere militem, crebris in Illyrico Delmatiaque expeditio-
nibus, patientia periculorum, bellicæ experientia durabat exercitum. Eadem
tempestate Caluinus Domitius, cum ex consulatu obtineret Hispaniā, gra- *Caluinus Domitius.*
uissimi cōparandique antiquis exempli autor fuit. quippe Primipili Ceturio
nem nomine Iubillum, ob turpem ex acie fugam, fusti percussit. Crescente
indies & classe, & fama Pompei, Cæsar molem belli eius suscipere statuit.
Aedificandis nauibus, cōtrahendoque milite ac remige, naualibusque adfuescen-
do certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa, uirtutis *M. Agrippa.*
nobilissimæ, labore, uigilia, periculo inuictus, parendique sed uni scientissi-
mus, alijs sanè imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes positus,
cōsultisque facta coniungēs. Hic in Auerno ac Lucrino lacu speciosissima clas-
se fabricata, cottidianis exercitationibus militem remigemque ad summam
& militaris, & maritimæ rei perduxit scientiam. Hac classi Cæsar, cum prius
despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liuiam, auspiciis Reip.
ominibus duxisset eam uxorem, Pompeio, Siciliaeque bellum intulit. Sed
uirum humana ope inuictum, grauiter eo tempore fortuna concussit. quip-
pe longe maiorem partem classis circa Veliam, Palinuriæ promontorium
adorta uis Africi lacerauit, ac distulit. Ea patrando bello mora fuit, quod
postea dubia & interdum ancipiti fortuna gestum est. nam & classis eo-
dem loco uexata est tempestate, & ut nauali primo prælio. apud Mylas du-
ctu Agrippæ pugnatum prospere, ita inopinato classis aduentu grauis sub
ipsius Cæsaris oculis circa Tauromenium accepta dades: neque ab ipso peri-
culum abfuit. Legiones quæ cum Cornificio erant legato Cæsaris expositæ
in terra, penè à Pompeio oppressæ sunt. Sed ancipitis fortuna temporis,
matura uirtute correctæ. Explicatis quippe utriusque partis classibus, penè
omnibus exutus nauibus, Pompeius Asiam fuga petiuit. iussuque M.
Antonij, cuius opem petierat, dum inter ducem & supplicem tumultuatur,
& nunc dignitatem retinet, nunc uitam precatur, à Titio iugulatus est: cui *Pompei cedes.*
in tantum durauit hoc facinore contractum odium, ut mox ludos in thea-
tro Pompei faciens, execratione populi spectaculo quod præbebat pellere-
tur. Acciuerat gerens cōtra Pompeiū bellum ex Africa, Cæsar Lepidum cū *Lepidus.*
XII. semiplenis legionibus. Hic uir omnium uanissimus, neque ulla uirtute
tam longam fortunæ indulgentiam meritis, exercitum Pompei, quia pro-
pior fuerat, sequentem non ipsius, sed Cæsaris auctoritatem ac fidem, sibi
iunxerat. inflatusque amplius XX. legionū numero in id furoris processerat,
ut inutilis alienæ uictoriæ comes, quàm diu moratus erat, dissidendo in cō-
silijs Cæsaris, & semper diuersa his quæ alijs placebant dicendo, tutam
uictoriam

uictoriam ut suam interpretabatur audebatque denunciare Cæsari, excederet Sicilia. Non ab Scipionibus alijsque ueteribus Rhomanorum ducum quicquam ausum patratumque fortius, quam tunc à Cæsare. Quippe cum inermis & lacernatus esset, præter nomē nihil trahens, ingressus castra Lepidi, euitatis quæ iussu hominis prauissimi tela in eum acta erant, cum lacerna eius perforata esset lancea, aquilam legionis rapere ausus est. Scires quid interesset inter duces. Armati inermem secuti sunt, decimoque anno quam ad in dissimillimam uita sua potentiam peruenerat Lepidus, & à militibus & à fortuna desertus, pulloque uelatus amiculo inter ultimam confluentium ad Cæsarem turbam latens, genibus eius aduolutus est. Vita rerumque suarum dominiū concessa ei sunt. spoliata quam tueri non poterat dignitas. Subita deinde exercitus seditio, qui plerumque cōtemplatus frequentiam suam, à disciplina desciscit: & quod cogere se putat posse, rogare nō sustinet, partim seueritate, partim liberalitate discussa principis. Speciosumque per id tempus adiectum supplementum Campanæ coloniae. eius relictī erāt publicī, pro his longe uberiores redditus duodecies S-H in Creta insula redditī, & aqua pmissa, quæ hodiēque singulare & salubritatis instar & amoenitatis ornamentum est. Insigne coronæ classicæ, quo nemo unquam Rhomanorum donatus erat, hoc bello, Agrippa singulari uirtute meruit. Victor deinde Cæsar reuersus in urbem contractas emptionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipsius, publicis se usibus destinare professus est. Templumque Apollinis, & circa, porticus facturum promissit, quod ab eo singulari extructum munificentia est. Qua æstate Cæsar tam prospere Libium in Sicilia bene fortuna in Cæsare & Rep. militauit ad Orientem: quippe Antonius cum XIII. legionibus egressus Armeniam, ac deinde Mediā, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obuium. primoque duas legiones cum omnibus impedimentis tormentisque & Statiano legato amisit, mox sapius ipse cum summo totius exercitus discrimine ea adiit pericula, quibus seruari se posse desperauerat: amissaque non minus quarta parte militum, captiui cuiusdam, sed Rhomani consilio ac fide seruatus, qui clade Crassiani exercitus captus, cum fortunā non animum mutasset: accessit nocte ad stationem Rhomanam, prædixitque ne destinatum iter peterent, sed diuerso syluestrique peruaderent. Hoc M. Antonio acto, illis legionibus saluti fuit: de quibus tamē totoque exercitu haud minus pars quarta (ut prædiximus) militum: calonū, seruitijque desiderata tertia est. Impedimentorum uix ulla superfuit. Hanc tamē Antonius fugā suā, quia uiuus exierat, uictoriā uocabat. Qui tertia æstate reuersus in Armeniā, regem eius Artauasden fraude deceptum, catenis, sed ne quid honori deesset, aureis uinxit. Crescēte deinde & amoris in Cleopatrá incendio, & uitiorū, quæ semper facultatibus licetiāque & assentationibus aluntur,

Als* uite sue.

Tepidi fortuna.

Militum mores.

Agrippa.

Als* Lepidum.

Captiui fides.

Artauasdes.

aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre constituit, cum ante nouū se Liberum patrem appellari iussisset, cum redimitus hederis, coronâq; uelatus aurea, & thyrsum tenens, cothurnisq; succinctus, curru uelut Liber pater uelatus esset Alexandria. Inter hunc apparatus belli, Plancus non iudicio re- Plancus.
cta legendi, neque amore Reip. aut Cæsaris, quippe hæc semper impugna-
bat, sed morbo proditor, cum fuisset humillimus assentator reginæ, & infra
seruos dies, cum Antoni librarius, cum obscenissimarum rerum & autor,
& minister, cum in omnia & in omnibus uenalis, cum ceruleatus & nudus,
caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus glau-
cum saltasset, in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifestarum rapi-
narum indicia, transfugit ad Cæsarem. Et idem postea clementiam uicto-
ris pro sua uirtute interpretabatur: dictitans id probatum à Cæsare, cui ille
ignouerat. Hunc mox auunculum Titius imitatus est. Haud absurde Co- Coponius.
ponius, uir prætorius, grauissimus pater, Silij socer, cum recens transfuga,
multa ac nefanda Plancus, absentî Antonio, in senatu obijceret: multa (in-
quit) mehercules fecit Antonius, pridie quàm tu illum relinqueres. Cæsare
deinde & Messala Coruino COSS. debellatum apud Actium, ubi longe Cæsaris ad Actium
uictoria.
ante quàm dimicaretur, exploratissima Iulianarum partium fuit uictoria.
Vigebat in hac parte miles atq; imperator, illa marcebât omnia. hinc reges
firmissimi, illinc inopia adfectissimi. nauium hæc magnitudo, modicæ ue ce-
leritate, aduersa illa specie* & terribilior. hinc ad Antonium nemo, illinc ad fort. *erat terri.
Cæsarem cotidie aliqui transfugiebant. Denique in ore atque oculis Anto-
nianæ classis, per Marcum Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Co-
rinthus occupata bis, ante ultimum discrimen classis hostium superata. Rex
Myntas meliora & utiliora secutus: nam de illius exemplis uitæ naxuta Myntas.
Dolabella ad Cæsarem. uirq; clarissimus CN. Domitius, qui solus Anto- CN. Domitius.
nianarum partium, nunquam reginam nisi nomine salutauit, maximo &
præcipiti periculo transmisit ad Cæsarem. Aduenit deinde maximî discri-
minis dies, quo Cæsar Antoniusque productis classibus, pro salute alter, in
ruinam alter terrarum orbis dimicauere. Dextrum nauium Iulianarum
cornu, M. Lario commissum: Læuum Adruntio: Agrippæ, omne classici cer-
taminis arbitrium. Cæsar ei parti destinatus in quam, à fortuna uocaretur,
ubique aderat. Classis Antoni regimen Pulico Læfosiôque commissum.
At in terra locatum exercitum Taurus Cæsaris, Antoni regebat Canidius.
Vbi initum certamen est, omnia in altera parte fuere, dux, remiges, milites:
in altera nihil præter milites. prima occupat fugam Cleopatra, Antonius Antoni cum Cleo-
patra fuga.
fugientis reginæ quàm pugnantis militis sui comes esse maluit. & impera-
tor, qui in desertores sæuire debuerat, desertor exercitus sui factus est. Illis
etiam detrectato capite, in longum fortissime pugnandi durauit constan-
tia: & desperata uictoria, in mortē dimicabatur. Cæsar quos ferro poterat
interimere,

interimere, uerbis mulcere cupiens, clamitansque & ostendens fugisse Antonium, quærebat pro quo, & cum quo pugnarent. At illi cum diu pro absente dimicassent duce, ægre summissis armis, cessere uictoriam: citiusque uitam ueniamque Cæsar promisit, quàm illis ut ea precarètur, persuasum est. Fuitque in confesso, milites optimi imperatoris, imperatorem fugacissimi militis functum officio. *Al's *Viderit.* uidebit è suo, an Cleopatrar arbitrio uictoriã temperaturus fuerat, qui ad eius arbitrium direxit fugam. Idem locatus in terra fecit exercitus, cum se Canidius præcipiti fuga rapuisset ad Antonium. Quid ille dies terrarum orbi præstiterit, ex quo in quẽ statum peruenerit fortuna publica: quis in hoc transcurso tam artati operis exprimere audeat? Victoria uero fuit clementissima, nec quisque interemptus est: paucissimi, & hi, qui deprecari quidẽ pro se nõ sustinerent. Ex qua lenitate ducis, colligi potuit quem aut initio triumuiratus sui, aut in campis Philippijs, si sic licuisset, uictoriæ suæ facturum fuerit, ** Videtur deesse modũ. Et hic, ut uidetur, multa defunt.* ad solium alarum, in prisca grauitate celeberrimi fides, mox diu clemẽtia luctatus sua Cæsar, seruauit incolumẽ. Non prætereatur Asinij Pollionis factum, & dictum memorabile: nam cum se post Brundusinam pacem continuisset in Italia, neque aut uidisset unquam reginam: aut post eneruatam amore eius Antonij animum, partibus eius se immiscuisset, rogante Cæsare ut secum ad bellum proficisceretur Actiacum: mea, inquit, in Antonium maiora merita sunt, illius in me beneficia notiora: itaque discrimine uestro me subtraham, & ero præda uictoris. Proximo anno persecutus reginam, Antoniumque Alexandriam, ultimam bellis ciuilibus imposuit manum. Antonius se ipse non segniter interemit, adeo ut multa desidiæ crimina morte redimeret. At Cleopatra frustratis custodibus inlata aspide, morsu sanè eius, expers muliebris metus, spiritum reddidit. Fuitque & fortuna & clementia Cæsaris dignum, quod nemo ex his, qui contra eum arma tulerant, ab eo, iussuue eius interemptus. D. Brutum Antonij interemit crudelitas. Sextum Pompeium ob eodem uictum, idem Antonius cum dignitatis quoque seruandæ dedisset fidem, etiã spiritu priuauit. Brutus & Cassius ante quàm uictorũ experirentur animũ, uoluntaria morte obierunt. Antonij Cleopatrarque quis fuisset exitus, narrauimus. Canidius, timidius decessit, quàm professioni eius, qua semper usus erat, congruebat. Ultimus autem ex intersectoribus Cæsaris, Parmensis Cassius morte pœnas dedit, ut dederat Trebonius. Dum ultimam bello Actiaco, Alexandrinõque Cæsar imponit manum, M. Lepidus iuuenis forma quàm mente melior, Lepidi eius qui triumuir fuerat, Reip. constituendæ filius, Iunia Bruti sorore natus, interficiendi, simul in urbem reuertisset, Cæsaris, consilia inierat. Tunc urbis custodijs præpositus C. Mæcenas, equestris & splendido genere natus, uir ubi res uigiliam exigeret, sanè ex omnis, prouidens, atque agendi sciens: simul uero aliquid ex negotio remitti

Asinius Pollio.

Antonij & Cleopatrar exitus.

M. Lepidus.

Mæcenas.

remitti posset, ocio ac mollicijs penè ultra foeminā fluens, non minus Agrippa, Cæsari carus, sed minus honoratus: quippe uixit angusti clauī penè contentus, * nec minora consequi potuit, sed non tam concupiuit. hic speculatus est per summam quietem ac dissimulationem, præcipitis consilia iuuenis, & mira celeritate, nullāque cum perturbatione aut rerum aut hominum oppresso Lepido, inmane noui ac resurrecturi belli ciuilis restinxit initium. & ille quidem male consultorum pœnas exoluit. Aequetur prædictæ iam Antistiæ Seruilia Lepidi uxor, quæ uiuo igni deuorato, præmaturam mortem immortalī nominis sui pensauit memoria. Cæsar autem reuersus in Italiam atq; urbem occursum, quo fauore omnium hominum ætatiū, ordinum exceptus sit: quæ magnificentia triumphorum eius, quæ fuerit meruerum, nedum in operis * siquidem iusti materia, nedum huius tam recisidigne exprimi potest. Nihil deinde optare à dijs homines, nihil dii hominibus præstare possunt, nihil uoto concipi, nihil felicitate consummari, quod non Augustus post reditum in urbem Reip. Populūque Rho. terrarūque orbi repræsentauerit. Finita uicesimo anno bella ciuilia, sepulta externa, reuocata pax, sopitus ubiq; armorum furor: restituta uis legibus, iudicijs autoritas, senatui maiestas: imperium magistratuum ad pristinum reductum modum: tantummodo octo prætoribus allekti duo, prisca illa & antiqua Reip. forma reuocata, redijt cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa cuiq; rerum suarū possessio: leges emēdatae utiliter, latae salubriter: senatus sine asperitate nec sine seueritate lectus. Principes uiri triumphisque & amplissimis honoribus functi, hortatu principis ad ornandam urbem inlekti sunt. Consulatus tantummodo usque ad undecimum, quem continuaret Cæsar, cum sæpe obnitens repugnasset, impetrare potuit. nam dictaturam quā pertinaciter ei deferebat populus, tam cōstanter repulit. Bella sub imperatore gesta, pacatusq; uictorijs terrarum orbis, & tot extra Italiam domicq; opera, omne æui sui spacium impensurū in id solum opus, scriptorem fatigant. Nos memores professionis, uniuersam imaginē principatus eius oculis animisq; subiecimus. Sepultis (ut prædiximus) bellis ciuilibus coalescentibusque Reip. membris & * coram aliero, quæ tam longa armorum series lacerauerat: Dalmatia XX. & CC. rebellis, ad certam cōfessionem pacata est imperij. Alpes feris multisq; nationib⁹ celebres perdomitæ. Hispaniæ, nūc ipsius præsentia, nunc Agrippæ, quæ usq; in tertiū consulatū, & mox collegiū tribunitiæ potestatis amicitia principis euexerat: multo uariorq; Marte pacata. In quas prouincias cum initio Scipione & Sempronio Lōgo COSS. primo anno secūdi Punici abhinc annos CCL. Rho. manī exercitus missi essent, duce CN. Scipione Africani patruo per annos CC. in his multo mutuōque ita certatum est sanguine, ut amissis Prætor imperatoribus

fort. leg. nec maiora
cōsequi nō potuit.

Al's * Calpurniæ
Antisti &
Seruilia Lepidi
uxor.

Al's * uix in operis
& quidē.

Bellorū ciuiliū finis

Dalmatia.

Alpes.

Hispania.

Agrippa.

e bus

bus, exercitibusque saepe contumelia etiam, nonnunquam periculum Romano inferretur imperio. Illae enim provinciae Scipiones consumpserunt: illae contumelioso XX. annorum bello sub duce Viriatho maiores nostros exercuerunt: illae terrore Numantini belli populum R. concusserunt. In illis turpe Q. Pompei foedus, turpiusque Mancini senatus cum ignominia dediti imperatoris rescidit: illa tot Consulares, tot praetorios absumpsit duces, patrumque aetate: in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium dijudicari non potuerit, Hispanis Rhomanis ne in armis plus esset roboris, & uter populus alteri pariturus foret. Has igitur provincias tam diffusas, tam frequenteis, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L. perduxit Caesar Augustus: ut quae maximis bellis nunquam uacauerant, eae sub C. Aristio, ac deinde P. Silio legato, caeterisque, postea etiam latrocinis uacarent. Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac rege Parthorum signa Rhomana, quae Crasso presso Orodes, quae Antonio pulso filius eius Phrahaes ceperant, Augusto remissa sunt: quod cognomen illi uiro Planci sententia, consensus uniuersi senatus populiq; Rho. indidit. Erant tamen qui hunc felicissimum statum odissent: quippe L. Murena, & Fannius Cepio diuersis moribus. nam Murena sine hoc facinore potuit uideri bonus, Cepio & hoc ante erat pessimus: cum inissent occidendi Caesaris consilia, oppressi auctoritate publica, quod ui facere uoluerant, iure passi sunt. neque multo post Rufus Egnatius per omnia gladiatori quam senatori propior, collecto in Aedilitate fauore populi, quem extinguendis priuata familia incendiis indies auxerat, in tantum quidem ut ei Praeturam continuaret: mox etiam Consulatum petere ausus, cum esset omni flagitiorum scelerumque conscientia merus, nec melior illi res familiaris quam mens foret, adgregatis simillimis sibi, interimere Caesarem statuit, ut quo saluo, saluus esse non poterat, eo sublato moreretur. quippe ita se mores habent, publica quisque ruina malit occidere, quam sua proteri: & idem passurus minus conspici. Neque hic prioribus in occultando felicius fuit: abditusq; carceri, cum consciis facinoris mortem dignissimam uita sua obiit. Praclarum excellentis uiri factum C. Sentij Saturnini circa ea tempora Consulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Asiae Orientisque rebus Caesar, circumferens terrarum orbi praesentia sua pacis suae bona: tum Sentius forte & solus, & absente Caesare COS. cum alia, prisca seueritate summaque constantia, uetere consulum more ac seueritate gessisset, protraxisset publicanorum fraudes, punisset auaritiam, regessisset in aerarium pecunias publicas: tum in comitijs habendis praecipuum egit consulem. nam & Quaesturam petentes, quos indignos iudicauit, profiteri uetuit. & cum id facturos se perseuerarent: Consulare, si in campum descendissent, uindictam minatus est. Et Egnatium florentem fauore

Augusti cognomen.

L. Murena.
Fannius Cepio.

Rufus Egnatius.

C. Sentij praclarum
factum.

uore publico, sperantemque ut Præturam Aedilitati, ita Consulatum Praturæ se iuncturum profiteri uetuit: & cum id non obtinuisset, iurauit etiam si factus esset COS. suffragijs populi, tamen se eum non renunciaturum. Quod ego factum cuilibet ueterum Consulum gloriæ comparandum reor, nisi quod naturaliter, audita, uisis laudamus libentius: & præsentia inuidia, præterita ueneratione prosequimur: & his nos obrui, illis instrui credimus. Ante triennium ferè quàm Egnatium scelus erumperet, circa Murenæ Cepionisque coniurationis tempus ab hinc annos L. M. Marcellus sororis Augusti Octauiae filius, quem homines, ita si quid accidisset Cæsari, successorem potentiae eius arbitrabantur futurum, ut tamen id per M. Agrippam ^{Al's *secure uel securius.} se contingere non existimarent: magnificentissimo munere Aedilitatis ædito decessit, admodum iuuenis, sanè, ingenuarum (ut aiunt) uirtutum, lætusque animi & ingenij: fortunæque, in quam alebatur, capax. Post cuius obitum Agrippa, qui sub specie ministeriorum principum profectus in Asiam (ut fama loquitur) ob tacitas cum Marcello offensiones, præsentem se subduxerat temporis: reuersus inde, filiam Cæsaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem: Iulia, Agrippæ sceminam neque sibi, neque Reip. felicitis uteri. Hoc tractu temporum Titus Claudius Nero, quo primo (ut prædiximus) Liuia Drusi Claudiani filia, respondente Nerone, cui ante nupta fuerat, Cæsari nupsit, innutritus cœlestium præceptorum disciplinis: iuuenis genere, forma, celsitudine corporis, optimis studijs, maximoque ingenio instructissimus, qui protinus quantus est, sperari potuerat, uisusque prætulit principem, Quæstor undeuicesimū annum agens, capescere cœpit Remp. maximamque difficultatem annonæ, ac rei frumentariæ inopiam ita ^{Al's *Ostia atque.} ostia. eratque in urbe mandato uictricis moderatus est: ut per id quod agebat, quantus euasurus esset, eluceret. Nec multo post missus ab eodem uictrico cū exercitu ad uisendas ordinandasque, quæ sub Oriente sunt, prouincias, præcipuis omnium uirtutum experimentis in eo tractatu æditis, cum legionibus ingressus Armeniam: redacta ea in potestatem P. R. regnum eius Artauasdi dedit. cuius rex quoque Parthorum tanti nominis fama territus, liberos suos ad Cæsarem misit obsides. Reuersum inde, Neronem, Cæsar haud medio cris belli molem experiri statuit, adiutore operis dato fratre ipsius Druso Claudio, quem intra Cæsaris penates enixa erat Liuia. quippe uterque diuisis partibus Rhetos Vindelicosque adgressi, multis urbium & castellorum oppugnationibus, necnon directa quoque acie feliciter functi, gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes,

e 2 feritate

M. Marcellus.

Al's *secure uel securius.

Iulia, Agrippæ

T. Claudius Nero.
Liuia.

Drusus Claudius.

Rheti.
Vindelici.

feritate truces, maiore cum periculo, quàm damno Rhomani exerci-
tus, plurimo cum earum sanguine perdomuerunt. Ante quæ tempora
Censura Planci & Pauli acta inter discordiam, neque ipsi honori, ne-
que Reipub. usui foret: cum alteri uis censori, alteri uita deesset: Paulus
uix posset implere censorem: Plancus timere deberet, ne quicquam ob-
ijcere posset adulescentibus, aut obijcientes audire, quod non agno-
sceret senex. Mors deinde Agrippæ (qui nouitatem suam multis rebus
nobilitauerat, atque in hoc perduxerat, ut & Neronis esset socer: cu-
iusque liberos nepotes suos D. Augustus præpositis Gai ac Luci no-
minibus adoptauerat) admouit propius Neronem Cæsari: quippe
filia Iulia eius, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit. Subinde bel-
lum Pannonicū, quod inchoatum Agrippa Marcōq; Vinicio auo tuo
COSS. magnum atroxque, & perquàm uicinum imminabat Italiæ, per
Neronem gestum est. Gentes Pannoniorum, Dalmatarūque na-
tiones, sitūque regionum ac fluminum, numerūque & modum ui-
rium, excelsissimāsque & multiplices, eo bello uictorias tanti imperato-
ris, alio loco explicabimus. Hoc opus seruet formam suam. Huius ui-
ctoriæ compos Nero, ouans triumphauit. Sed dum in hac parte im-
peri omnia geruntur prosperrime, accepta in Germania clades sub
legato M. Lolio, homine in omnia pecuniæ quàm recte faciendi cupi-
diore, & inter summam uitiorum dissimulationem uitiolissimo: amis-
sæque legionis quintæ Aquila, uocauit ab urbe in Gallias Cæsarem.
Cura deinde atque onus Germanici belli delegata Druso Claudio
fratri Neronis adolescenti, tot tantarūque uirtutum, quot & quan-
tas natura mortalis recipit, uel industria percipit: cuius ingeniū utrum
bellicis magis operibus, an ciuilibus suffecerit artibus, in incerto est.
morum certe dulcedo ac suauitas, & aduersus amicos æqua ac par sui
æstimatio inimitabilis fuisse dicitur. nam pulchritudo corporis proxi-
ma fraternæ fuit. Sed illum magna ex parte domitorē Germaniæ, plu-
rimo eius gentis uarijs in locis profuso sanguine, fatorum iniquitas,
Consulem agentem annū tricesimum, rapuit. Moles deinde eius belli
translata in Neronem est. quod is sua & uirtute, & fortuna admini-
strauit, peragratusque uictor omneis partibus Germaniæ, sine ullo de-
trimento commissi exercitus, quod præcipue huic duci semper curæ
fuit: sic perdomuit eam, ut in formam penè stipendiariæ redigeret
prouinciæ. Tum alter triumphus cum altero Consulatu ei oblatus est.
Dum ea (quæ prædiximus) in Pannonia Germaniæque geruntur,
atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in ar-
ma accensis, Lucij Pisonis, quem hodiēque diligentissimum, atque eun-
dem

C. & L. prænomena

Pannonicum bellum

M. Lolius.

Drusus Claudius.

L. Piso.

dem lenissimum securitatis urbanæ custodem habemus, uirtus compressit. Quippe legatus Cæsaris triennio cum his bellauit, gentesque ferocissimas plurimo cum earum excidio nunc acie, nunc expugnationibus in pristinum pacis redegit modum: eiusque patratiōe Asiæ securitatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo uiro hoc omnibus sentiendum ac prædicandum est, esse mores eius uigore ac lenitate mixtissimos, & uix quenquam reperiri posse, qui aut ocium ualidius diligat, aut facilius sufficiat negotio, & magis quæ agenda sunt curet sine ulla ostentatione agendi. Breui interiecto spacio, Tib. Nero duobus Consulibus, totidemque triumphis actis, Tribunitiæ potestatis consortione æquatus Augusto, ciuium, post unum (& hoc quia uolebat) eminentissimus, ducum maximus, fama fortunæque celeberrimus, & uere alterum Reip. lumen & caput, mira quadam & incredibili atque inenarrabili pietate, (cuius causæ mox detectæ sunt) cum C. Cæsar sumpsisset iam uirilem togam, L. item maturus esset uiris, ne fulgor suus orientium iuuenum obstitaret initijs, dissimulata causa consilij sui, commeatum ab socero, atque eodem uitrico adquiescendi à continuatione laborum petijt. Quis fuerit eo tempore ciuitatis habitus, qui singulorum animi, quæ digredientium à tanto uiro omnium lachrymæ, quam penè ei patria manum iniecerit, iusto seruemus operi. Illud etiam in hoc transcurso dicendum est, ita septem annos Rhodi moratum *est, ut omnes qui pro consulibus legatique in transmarinas profecti prouincias, uisendi eius gratia ad quem conuenientes, semper priuatos illa maiestas priuata nunquam fuit, fasces suos summisserint, falsique sint ocium eius honoratius imperio suo. Sensit terrarum orbis digressum à custodia Neronem urbis. nam & Parthus desciscens à societate Rhomana, adiecit Armeniæ manum: & Germania auersis domitoris sui oculis, rebellauit. At in urbe eo ipso anno quo magnificentissimi gladiatorij muneris, Naumachiæque spectaculis D. Augustus abhinc annos XXX. se & Gallo Caninio COSS. dedicato Martis templo, animos oculosque P. R. repleuerat, fœda dictu, memoriaque horrenda in ipsius domo tempestas erupit. Quippe filia eius Iulia per omnia tanti parentis ac uiri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter posset fœmina, luxuria, libidine infectum reliquit: magnitudinemque fortunæ suæ peccandi licentia metiebatur, quicquid liberet, pro licito *iudicans. Tum Iulius Antonius singulare exemplum clementiæ Cæsaris, uiolator eius domus, ipse sceleris à se commissi ultor fuit, quem uicto eius patre, non tantum incolumitate donauerat, sed sacerdotio, prætura, consulatu, prouincijs, honoratum etiam matrimonio

Tib. Nero.

C. Cæsar.

*Fort. sic leg. & distinguendum esse, ut omnes qui pro COSS. legatisque in transmarinas profecti prouincias, uisendi eius gratia atque conueniendi (semper priuatus ille, maiestas priuata nunquam fuit) fasces s. sub. etc.

Iulia.

Al's *iudicans.
Iulius Antonius.

monio sororis suæ filia in arctissimam adfinitatem receperat: Quintiusque Crispinus singularem nequitiam supercilio truci protegens, & Appius Claudius, & Sempronius Gracchus, ac Scipio, alijque minoris nominis utriusque ordinis uiri quasi cuiuslibet uxore uiolata pœnas pependere, cum Cæsaris filiam, & Neronis uiolassent coniugem. Iulia relegata in insulam, patriæque & parentum subducta oculis.

Scribonia. quam tamen comitata mater Scribonia, uoluntarij exilij permansit comes. Breue ab hoc intercesserat spacium, cum C. Cæsar ante alijs

als adsidendo.* prouincijs* ad sedandum obitis, in Syriam missus, cōuento prius Tib. Nerone, cui omnem honorem ut superiori habuit, tam uarie se ibi gessit, ut nec laudaturum magna, nec uituperaturum mediocris materia deficiat: cum rege Parthorum iuvene excelsissimæ insulæ quam amnis

Euphrates. Euphrates ambiebat, æquato utriusq; partis numero coijt. Quod spectaculum stantis ex diuerso hinc Rhomani, illinc Parthorū exercitus, cum duo inter se eminentissima imperiorum & hominum coirent capita, perquàm clarum & memorabile, sub initia stipendiorum meorum Tribuno militum mihi uisere contigit. quem militiæ gradum ante

Vellei milita. sub patre tuo M. Vinici & P. Silio auspiciatus, in Thracia Macedoniaque, mox Achaia Asiæque, & omnibus ad Orientem* uisis prouincijs, & ore atque utroque maris Pontici latere, haud iniucunda tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione perfruo. Prior Parthus apud Caium in nostra ripa, posterior hic apud regem in hostili

M. Lollius. epulatus est. Quo tempore M. Lolli, quem ueluti moderatorem iuuentæ filij sui Augustus esse uoluerat, perfida, & plena subdoli ac uer

als Cæsaris ira euulgauit Censorinus.* futi animi consilia per Parthum indicata *Cæsaris iam auulgauit: cuius mors intra paucos dies fortuita an uoluntaria fuerit, ignoro. Sed

Leg. obisse.* quàm hunc decessisse lætati homines, tam paulo post* odisse Censorinum in ijsdem prouincijs grauiter tulit ciuitas, uirum demerendis hominibus genitum. Armeniam deinde ingressus, prima parte introitus prospere gessit: mox in conloquium (cui se temere crediderat) circa

Artagera. Artageram grauiter à quodam nomine Adduo uulneratus, ex eo

Adduus. ut corpus minus habile, ita animum minus utilem Reipub. habere cepit. Nec defuit conuersatio hominum uitia eius assentatione alentium. Etenim semper magnæ fortunæ comes adest adulatio, per quæ eò ductus erat, ut in ultimo ac remotissimo terrarum orbis angulo con

Limyra. senescere, quàm Rhomam regredi mallet. Deinde reluctatus inuitusq; reuertens in Italiam in urbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obijt, quom ante annum fermè quinquagesimum Cæsar frater eius

Hispanias

Hispanias petens, Massilia decessisset. Sed fortuna quæ subduxerat
 spem magni nominis, iam tum Reipub. sua præsidia reddiderat.
 quippe ante utriusque horum obitum, patre tuo P. Vinicio COS. Tib. *P. Vinicius.*
 Nero reuersus Rhodo, incredibili læticia patriam repleuerat. Non
 est diu cunctatus Cæsar Augustus, neque enim quærendus erat quem
 legeret, sed legendus qui eminebat. Itaque quod post L. mortem ad-
 huc C. uiuo facere uoluerat, atque uehementer repugnante Nerone
 erat inhibitus, post utriusque adulescentium obitum facere perseue-
 rauit, ut & Tribunitiæ potestatis consortionem Neroni constitueret,
 multum quidem eo cum domi, tum in senatu recusante, & eum Aelio
 Cato Sentio COSS. V. Calend. Iul. post urbem conditam annis D.
 CCLIIII. abhinc annis XXVII. adoptaret. Læticiam illius diei,
 concursumque ciuitatis, & uota penè inferentium cælo manus, spem/
 que cõceptæ perpetuæ securitatis æternitatisq; Rhomani imperij uix
 in illo iusto opere abunde persequi poterimus, nedum hinc implere
 tentemus: *id unum dixisse quàm ille omnibus fuerit, tum refulsit certa
 spes liberorum parentibus, uiris matrimoniorum, dominis patrimonij,
 omnibus hominibus, salutis, quietis, pacis, tranquillitatis, adeo ut nec
 plus sperari potuerit, nec spei respõderi felicius. Adoptatus eadem die
 etiam M. Agrippa, quem post mortem Agrippæ, Iulia enixa erat. sed
 in Neronis adoptione illud adiectum his ipsis Cæsaris uerbis, Hoc (in-
 quit) Reipub. causa facio. Non diu uindicem custodemque imperij sui
 morata in urbe patria, protinus in Germaniam misit, ubi ante trien-
 nium sub M. Vinicio auo tuo clarissimo uiro, immensum exarserat bel-
 lum. erat & ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum
 feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione ope-
 rum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me functum ante tribu-
 natu castrorum, Tib. Cæsaris militem fecit. quippe protinus ab ado-
 ptione missus cum eo Præfectus equitum in Germaniam successor
 officij patris mei, celestissimorum eius operum per annos continuos
 VIIII. præfectus aut legatus spectatus, pro captu mediocritatis meæ
 adiutor fui. Neque illi spectaculo quo frui sum simile conditio mor-
 talis recipere uidetur mihi: cum per celeberrimam Italiæ partem, tra-
 ctum omnē Galliæ prouinciarum, ueterem imperatorē & ante meritis
 ac uiribus, quàm nomine Cæsarem reuisentes, sibi quisq; quàm illi gra-
 tulentur plenius. At uero militum conspectu eius elicitæ gaudio læ-
 chrymæ, alacritasque, & salutationis noua quædam exultatio, & contin-
 gendi

*Forsan sic legendū
 est, id unum dixisse
 contenti, quàm ille
 charus omnibus fue-
 rit tum apparuit.
 Tum refulsit.
 M. Agrippa.*

M. Vinicius.

*Præfectus equitū in
 Germania sub Tibe-
 rio Velleius.*

gendi manum cupiditas, non continentium protinus, quin adijcerent, Videmus te Imperator, saluum recepimus. ac deinde, Ego tecum Imperator in Armenia, ego in Rhetia fui. Ego à te in Vindelicis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus sum, neque uerbis exprimi, & fortasse uix mereri fidem potest. Intrata protinus Germania, subacti Caninifaci, Attuari Bruteri, recepti Cherusci gentes, & *inamninus, mox nostra clade nobilis transitu Visurgis: Penetrata ulteriora, cum omnem partem asperrimi & periculossimi belli Cæsar uindicaret, in ijs quæ minoris erant discriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus patris eius in Germania fuerat, præfecisset: uirum multiplicem in uirtutibus, nauum, agilem, prouidum, militariumque officiorum patientem ac peritum pariter, sed eundem ubi negotia fecissent locum ocio, liberaliter lautèque eo abutentem, ita tamen ut eum splendidum ac hilarem potius quàm luxuriosum aut desidem diceres. de cuius uiri claro celebriq; Consulatu prædiximus. Anni eius æstiuæ usque in mensem Decembrem perducta, immanis emolumentum fecere uictoriæ. Pietas sua Cæsarem penè extructis hyeme alpibus in urbem traxit ad tutelam imperij: eum *ueris initi reduxit in Germaniam: in cuius medijs finibus ad caput Iuliæ fluminis, hyberna digrediens princeps locauerat. Prò dij boni, quanti uoluminis opera insequenti æstate sub duce Tiberio Cæsare gessimus. Perlustrata armis tota Germania est. Victæ gentes penè nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorum nationes. omnis eorum iuuentus infinita numero, immensa corporibus, situ locorū tutissima, traditis armis unà cū ducibus suis, septa fulgenti armatoque militum nostrorum agmine, ante Imperatoris procubuit tribunal. Fracti Longobardi, gens etiam Germana feritate ferocior. Denique quod nunquam antea spe conceptum, nedum opere tentatū erat, ad quadringentesimum miliarium à Rheno usq; ad flumen Albim, qui Senonum Hermundorumque fines præterfluit, Rhomanus cum signis perductus exercitus. Et eodem, mira felicitate & cura ducis, temporum quoque obseruantia classis quæ Oceani circumnauigauerat sinus, ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi subuecta, plurimarum gentium uictoria, cum abundantissima rerum omnium copia, exercitui Cæsariq; se iunxit. Non tempero mihi quin tantæ rerum magnitudini hoc, qualecunq; est, inseram. Cum citriorem ripam prædicti fluminis castris occupassemus, & ulterior armata hostium iuuentute fulgeret, sub omnem motum nostrarum nauium protinus refugientium, unus è barbaris ætate senior, corpore excellens:

al. *in annib⁹, hoc est, inter annes. Malim tamē sic legere, & annis mox nostra clade nobilis transitu Visurgis.

Sentius Saturninus legatus in Germania.

al. *ueris initio

Iulia.

Longobardi.

Rhenus.

Albis.

Sic leges, Caninefates Cattuari Bructeri.

Senones. Hermuduri

excellens: dignitate, quantum ostendebat cultus, eminens: cauatum (ut illis mos est) ex materia conscendit alueum, solusque id nauigij genus temperans, ad medium processit fluminis, & petijt liceret sibi sine periculo in eam, quam armis tenebamus, egredi ripam, ac uidere Cæsarem. Data à Cæsare petenti facultas. Tum adpulso lintre, & diu tacitus contemplatus Cæsarem: Nostra quidem, inquit, furit iuuentus, quæ cum uestrum numen absentium colat, præsentium potius arma metuit, quàm sequitur fidem. Sed ego beneficio ac permissu tuo Cæsar, quos ante audiebam, hodie uidi deos. nec feliciorem ullum uitæ meæ aut optauî, aut sensi diem. impetratôque ut manum contingeret, reuersus in nauiculam, sine fine respectans Cæsarem, ripæ suorum adpulsus est. Victor omnium gentium locorumque quos adierat Cæsar, cum incolumi inuiolatôque, & semel tantummodo magna cum clade hostium, fraude eorû tentato exercitu, in hyberna legiones reduxit, eadem qua priore anno festinatione urbem petens. Nihil erat iam in Germania quod uinci posset, præter gentem Marcomanorum, quæ Maroboduus duce excita sedibus suis, atque in inferiora refugiens incinctos Hercyniæ syluæ campos incolebat. Nulla festinatio huius uiri mentionem transgredi debet. Maroboduus genere nobilis, corpore præualens, animo ferox, natione magis quàm ratione barbarus, non tumultuarium neque fortuitum, neque mobilem, & ex uoluntate parentum cōstantem, inter suos occupauit principatum: sed certum imperium, uimque regiâ cōplexus animo, statuit auocata procul à Rhomanis gente sua eò progredi: ubi cum propter potētiora arma refugisset, sua faceret potentissima. Occupatis igitur (quos prædiximus) locis, finitimos omneis aut bello domuit, aut conditionibus iuris sui fecit. Corpus suum custodia, tum imperium perpetuis exercitijs penè ad Rhomanæ disciplinæ formam redactum, breui in eminens & nostro quoque imperio timendum perduxit fastigium: gerebatque se ita aduersus Rhomanos, ut neque bello nos* lacefferetur superesse sibi uim ac uoluntatē resistendi * Legati, quos mittebat ad Cæsares, interdum ut supplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. Gentibus hominibusque à nobis desciscantibus erat apud eum per fugium, totumque ex male dissimulato agebat æmulum: exercitumque quē LX. milium peditū, quatuor equitū, fecerat, adsiduus aduersus finitimos bellis exercendo, maiori quàm quod habebat operi præparabat. Eratque etiam eo timendus, quod cum Germaniam ad laeuam & in fronte, Pannoniam ad dextram, à tergo sedium suarum haberet Noricos, tanquam in omnes semper uenturus, ab omnibus timebatur.

Nec

Marcomani.
MA
RO
BO
DVVS.

Puto leg. lacefferet.
at si lacefferet sup.
* declararet, uel si
mile quippiā hic de
esse uidetur. nā hic
in exēplari lacunus
lam omisse dictiōis
offendimus.

Nec securam incrementi sui patiebatur esse Italiam, quippe cum à
**eius scilicet* summis Alpium iugis, quæ finem Italiae terminant, initium **eius fi-*
Marobodui. nium haud multo plus $\overline{CC}$. milibus passuum abesset. Hunc uirum &
Alpes. hanc regionem proximo anno diuersis è partibus Tib. Cæsar adgre-

BOIOHEMVM
 Boheim, hoc est, Bo
 iorum patria. nunc
 ab Illyrijs (quos
 Sclauos appellant)
 habitat.

PAN
 NO
 NIA.
 Delmatia.

Batones.
 Pinnetes.
 Pannoniarum laus.

Pannonici belli metus

Als *militem.

di statuit. Sentio Saturnino mandatum, ut per Catthos excisis conti-
 nentibus Hercyniae syluis, legiones Boiohæmum (id regioni quam in-
 colebat Maroboduus nomen est) ipse à Carnunto, qui locus Norici *Carnuntum*
 regni proximus, ab hac parte erat: exercitum qui in Illyrico merebat,
 ducere in Marcomanos orsus est. Rumpit, interdum moratur proposita
 hominum, fortuna. Præparauerat iam hyberna Cæsar ad Danubium,
 admotoque exercitu non plus quam quinque dierum iter, à primis ho-
 stium, Saturninum admoueri placuerat. penè æquali diuisæ interual-
 lo ab hoste, intra paucos dies in prædicto loco cum Cæsare iuncturae
 erant, cum uniuersa Pannonia insolens longæ pacis bonis, & adulta
 uiribus Delmatia, omnibusque tractus eius gentibus in societatem
 adductis, constitit, arma corripuit. Tum necessaria gloriosis præposita,
 neque tutum uisum addito in interiora exercitu uacuum tam uicino
 hosti relinquere Italiam. Gentium nationumque quæ rebellauerant,
 omnis numerus amplius $\overline{ACCC}$. milibus explebat. $\overline{CC}$. ferè peditum
 colligebantur armis habilia, equitum $\overline{VIII}$. Cuius immensæ multi-
 tudinis pars acerrimis ac peritissimis ducibus, properare in Italiam de-
 creuerat, iunctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio: pars in Macedo-
 niam effugerat: pars suis sedibus præsidium esse destinauerat. Pro-
 xima duobus Batonibus ac Pinneti ducibus autoritas erat. In omni-
 bus autem Pannoniis non disciplinæ tantummodo, sed linguæ quo-
 que notitia Rhomanæ, plerisque etiam literarum usus, & familiaris
 animorum erat exercitatio. Itaque, hercules, nulla unquam natio tam
 mature consilio belli bellum iunxit, ac decreta patrauit. Oppressi ci-
 ues Rhomani, trucidati negociatores, magnus uexillariorum nu-
 merus ad internecionem, ea in regione quæ plurimum ab imperato-
 re aberat cæsus. occupata armis Macedonia: omnia & in omnibus lo-
 cis igni, ferroque uastata. quia tantus etiam huius belli metus fuit, ut sta-
 bilem illum & fortunatum tantorum bellorum experientia Cæsaris
 Augusti animum quateret, atque terreret. Habiti itaque delectus, re-
 uocatus undique & omnes ueterani, uiri, sceminaeque ex censu liber-
 tinum coactæ dare **militum*. Audita in senatu uox principis, decimo
 die, ni caueretur, posse hostem in urbis Rhomæ uenire conspectum.
 Senatorum equitumque Rhomanorum, exactæ ad id bellum ope-
 ræ. pollicitati. Omnia hæc frustra præparassemus, nisi qui illa regeret,
 fuisset.

fuiſſet. Itaque ut præſidium militum, Reſp. ab Auguſto ducem in bellum popoſcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello mediocritas noſtra ſpecioſi miniſtri locū. Finita equeſtri militia deſignatus Quæſtor, necdum ſenator æquatus ſenatoribus,* etiā deſignatis tribunis, plebei partem exercitus ab urbe traditi ab Auguſto, perduxit ad filium eius. In quæſtura deinde remiſſa ſorte prouinciæ, legatus eiſdem ad eundem miſſus, quas nos primo anno acies hoſtium uidimus: quantis prudentia ducis opportunitatibus, furētis in eum uireis uniuerſas euſimus* partibus: quanto cum temperamento ſimul utilitatis reſ auctoritate imperatoris agi uidimus: qua prudentia hyberna diſpoſita ſunt: quanto opere inſuſus cuſtodijs exercitus noſtri, ne quā poſſet erumpere, inopſque copiarum, & intra ſe furens uiribus hoſtis elanguere: Felix euentu, ſorte conatu, prima æſtate belli Meſſalini opus mandandum eſt memoriæ: qui uir animo etiā quā gente nobilior, digniſſimus qui & patrem Coruinum habuiſſet, & cognomen ſuum Cottæ fra- tri relinqueret, præpoſitus Illyrico, ſubita rebellionē cum ſemiplena legione uiceſima circūdatus, hoſtili exercitu amplius XX. hoſtiū fudit, fugauitque: & ob id ornamentis triumphalibus honoratus eſt. Ita placebat barbaris numerus ſuus, ita fiducia uirium, ut ubicunq; Cæſar eſſet, nihil in ſe reponerent. pars exercitus eorum propoſita ipſi duci, & ad arbitrium utilitatemq; noſtram macerata, perductaque ad exitiabilem famem, neque inſtātem ſuſtinere, neque ut facientibus copiam pugnandi, dirigentibuſque* etiā auſa congregi, occupato monte Claudio, munitione ſe defendit.* antea pars quæ obuiam ſe effuderat exercitui, quem A. Cæcina & Siluanus Plautius Conſulares ex tranſmarinis adducebant prouincijs, circumfuſa quinque legionibus noſtris, auxiliariibuſque &* equitatu regio, quippe magna Thracum manu uinctus prædictis ducibus Rhomo & Alces Thraciæ rex in adiutorium eiſ belli ſecum trahebat, penē exitiabilem omnibus cladem intulit. Fugata regionū equeſtris acies, fugatæ alæ, cōuerſæ cohortes ſunt. apud ſigna quoq; Legionū trepidatum. Sed Rhomani uirtus militis plus eo tempore uindicatū gloriæ quā ducibus reliquit: qui multū amore imperatoris ſui crepantes, ante in hoſtē inciderunt, quā per exploratores, ubi hoſtis eſſet, cognoſcerēt. Iam igit in dubijs rebus ſemet ipſæ legiōes adhortatæ, iugulatæ ab hoſte quibuſdā tribunis militum, interempto præfecto caſtrorū, præfectiſq; cohortiū, nō incruētis cēturionibus,* qui etiā primi ordines cecidere, inuaſere hoſtes. nec ſuſtinuiſſe cōtenti, per-rupta eorū acie, ex inſperato uictoriā uindicauerunt. Hoc ferē tempore Agrippa, q eodē die quo Tiberius adoptatus ab auo ſuo naturali erat,

* Sic puto leg. etiā deſignatus tribunus plebi. Et mox perduxi. nam de ſeiſo loquitur.

* Puto leg. artibus.

Al's * aciem.

Al's * At ea.

* Puto leg. equitatu r. q. magnam. T. manum iunctus præ. d. Rhomanis.

Al's * quinetiam.

Agrippa.

etiam

Numerosus
exercitus.

etiam ante biennium qualis esset, apparere coeperat, mira prauitate animi atque ingenij in praecipitia conuersus, patris atque eiusdem aui sui animum alienauit sibi: moxque crescentibus indies uirjs, dignum furore suo habuit exitum. Accipe nunc M. Vinici tantum in bello ducem, quantum in pace uides. Principes iunctis exercitibus, quicque sub Caesare fuerant, quicque ad eum uenerant, contractisque in una castra decem legionibus, LXX. amplius cohortibus, XIIII. sed pluribus quam decem ueteranorum milibus, adhuc magno uoluntariorum numero, frequentique equite regio: tanto denique exercitu, quantus nullo unquam loco post bella fuerat ciuilia, omnes eo ipso lati erant, maximamque fiduciam uictoriae in numero reponebant. At imperator optimus eorum quae agebat iudex, & utilia speciosis praeferebat, quodque semper eum facientem uidi in omnibus bellis, quae probanda essent, non quae utique probarentur sequens, paucis diebus exercitum, qui uenerat ad refouendas ex itinere eius uires, moratus: cum eum maiorem quam ut temperari posset, nequeabilem gubernaculo cerneret, dimittere statuit. profectusque longo & perquam laborioso itinere: cuius difficultas narrari uix potest, ut neque uniuersos quisquam auderet adgredi, & partem digredientium suorum quisque metu finium uniuersi tentare non possent, remisit eò unde uenerant. & ipse asperrimae hyemis initio regressus Sestiam, legatos, inter quos ipsi fuimus, partitis praefecit hybernis. Orem dictu non eminentem, sed solida ueraque uirtute atque utilitate maximam, experientia suauissimam, humanitate singularem, Per omne belli Germanici Pannonicique tempus, nemo è nobis, gradumue nostrum aut praecedentibus aut sequentibus, imbecillus fuit, cuius salus ac ualetudo non ita sustentaretur Caesaris cura, tanquam

Al's* distractissim?

*Hic deesse puto
beneficiū, uel simile
quippiā, nisi placet
ut cuius legatur,
hoc modo, lectica ni
publicata cuius, sed
prior lectio magis
arridet.

Al's* rarissima.

distraximus, ille tantorum onerum mole huic uni uacaret animus. Erat desiderantibus paratum iunctum uehiculum: lectica eius publica, cuius cum alij, tum ego sensi. Iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc solum importatū instrumentū balinei, nullius nō succurrit ualitudini. Domus tantum ac domestici deerant: ceterum nihil quod ab illis aut praestari, aut desiderari posset. Adijciam illud, quod, quisquis illis temporibus interfuit (ut alia quae retuli) agnoscat protinus: Solus semper equo uectus est: solus cum ijs quos inuitauerat, maiore parte aestiuarum expeditionum coenauit sedens: non sequentibus disciplinam, quatenus exemplo nō nocebat, ignouit: admonitio frequens inerat & castigatio, uindicta* amarissima: agebatque medium plurima dissimulantis, aliqua inhihentis. Hyems emolumentum patrati belli contulit, sed insequenti aestate omnis Pannonia reliquis totius belli in Delmatia

tia manentibus, pacem petijt. Ferocem illam tot milium iuventutem, paulo ante feruitutem minatam Italiæ, conferentem arma quibus usa erat apud flumen nomine Bathinum, prosternentemque se uniuersam genibus imperatoris, Batonemq; & Pinetem excelsissimos duces, captū alterum* à se deditum, iustis uoluminibus ordine narrabimus, ut spero. Autumni uictor in hyberna reducitur exercitus, cuius omnibus corporijs* Cæsarem Lepidus præfectus est, uir nominis ac fortunæ eorum proximus, quem in quantum quisque aut cognoscere, aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumque nominum quibus ortus est, ornamentum iudicat. Cæsar ad alteram belli Delmatici molem, animum atque arma contulit. in qua regione quali adiutore legatōque fratre meo Magio Celere* ulli flano usus sit, ipsius patrisque eius prædicatione testatum est, & amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donauit, signat memoria. Initio æstatis Lepidus educto hybernis exercitu pergentis integras immunesque adhuc clade belli, & eo feroces ac truces tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum, & cum ui hostium luctatus, magna cum clade obfistentium, excisis agris, exustis ædificijs, cæsis uiris, lætus uictoria prædāq; onustus peruenit ad Cæsare, & ob ea, quæ si proprijs gessisset auspicijs, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus cōsentiente cum iudicio principum uoluntate senatus* est. Illa æstas maximi belli consummauit effectus. quippe* Perusia ædesiciales Dalmatæ, situ locorum ac montium, ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi scientia, & præcipue angustijs saltuum penè inexpugnabiles, non iam ductu, sed manibus atque armis ipsius Cæsaris tum demum pacati sunt, cum penè funditus euerfi forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut uidere maius, aut mirari magis potui, quàm quod imperatori nunquam adeo ulla opportuna uisa est uictoriæ occasio, quam damno amissi pensaret militis. semperque uisum est gloriosum, quod esset tutissimum. & ante conscientia quàm famæ consultum: nec unq; consilia ducis iudicio exercitus, sed exercitus prouidentia ducis rectus est. Magna in bello Dalmatico experimenta uirtutis, in multos ac difficileis locos præmissus Germanicus dedit, celebri etiam opera diligenti. quibus Iulius Posthumius uir Consularis, præpositus Dalmatiæ, ornamenta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Passienus & Cossus, uiri quibusdā diuersis uirtutibus celebres, in Africa meruerant. Sed Cossus uictoriæ testimonium etiam in cognomē filij contulit, adulescentis in omnium uirtutum exempla geniti. At Posthumi operum L. Apronius particeps, illa quoque militia eos, quos mox con-

Bathinus fluuius.

*alterū deesse uidetur.

Lepidus. al's* à Cæsare.

Magius Celer frater autoris.

*donatus, deest aut simile.

*Legendum reor perfidia exitiales Dalmatæ.

Iul. Posthumius.

Passienus.

Cossus.

L. Apronius.

f secutus

secutus est, honores excellenti uirtute meruit. Vtinam non maioribus experimentis testatum esset, quantum in omni re fortuna posset, sed in loco quoque genere abunde agnosci uis eius potest. nam & etiam uir antiquissimi moris & priscam grauitatem semper humanitate temperans, in Germania Illyricoque, & mox in Africa, splendidissimis functus ministerijs, non merito, sed materia adipiscendi triumphalia defectus est. Et A. Licinius Nerua Silianus, P. Silij filius, quem uirum ne qui intellexit quidem, abunde miratus est, ne nihil optimo ciui, simplicissimo duci perisset, praferens immatura: & fructu amplissimae principis amicitiae, & consummatione euectae in altissimum paternumque fastigium imaginis, defectus est. Quorum uirorum mentioni si quis quassisse me dicet locum, fatentem arguet. neque enim iustus sine mendacio candor apud bonos crimini est, *tantum quod Vltimam imposuerat Pannonico ac Da'lmatico bello Caesar manum, cum intra quinque consummati tanti operis dies, funestae ex Germania epistolae, caesi Vari, trucidatarumque legionum trium, totidemque alarum, & sex cohortium, uelut in hoc saltem, tantummodo indulgente nobis fortuna, ne occupato ducem, * & causa persona moram exigit. Varus Quintilius inlustri magis quam nobili ortus familia: uir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, ocio magis castrorum quam bellicae aduersus militiae pecuniae uero quam non contemptor, Syria, cui praefuerat, declarauit. quam pauper diuitem ingressus, diues pauperem reliquit. Is cum exercitui, qui erat in Germania, praesisset, concepit esse homines, qui nihil praeter uocem membraque haberent hominum, quicque gladijs domari non poterant, posse iure mulceri. Quo proposito mediam ingressus Germaniam, uelut inter uiros pacis gaudentes dulcedine, iurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordine, trahebat aestiua. At illi, quod nisi expertus uix credebatur, in summa feritate uersutissimi, natumque mendacio genus, simulantes fictas litium series, & nunc procaes alter alterum iniuria, nunc agentes gratias, quod ea Rhomana iusticia finiret, feritasque sua nouitate incognitae disciplinae mitesceret, & solita armis discerni iure terminarentur, in summam socordiam perduxere Quintilium, usque eò ut se praetorem urbanum in foro ius dicere, non in medijs Germaniae finibus exercitui praesse crederet. Tum iuuenis genere nobilis, manu fortis, sensu celer, ultra barbarum promptus ingenio, nomine Arminius Sigimeri principis gentis eius filius, ardorem animi uultu oculisque praeferebat, assiduus militiae nostrae prioris comes, iure etiam ciuitatis Rhomae ius equestris consequens gradus, segnicia ducis in occasionem sceleris usus est: haud imprudenter speculatus,

A. Licinius.

Varus, Quintilius.

GER
MA
NI.

Ats* prouocantes.

Arminius Sigimerus.

latus, neminem celerius opprimi, quàm qui nihil timeret: & frequen-
tissimum initium esse calamitatis, securitatem. Primo igitur paucos,
*mox plaris in societate consili præcepit: opprimi posse Rhomanos, &
dicit, & persuadet: decretis facta iungit: tempus insidiarum constituit.
Id Varo per uirum eius gentis fidelem, clarique nominis Segesten in-
dicatur: *postulabat etiam fata consilijs, omnemque animi eius aciem
præstruxerat. quippe ita se res habet, ut plerumque qui fortunam mu-
taturus deus, consilia corrumpat, efficiatque, quod miserrimum est, ut
quod accidit, etiam merito accidisse uideatur, & casus in culpam tran-
seat. Negat itaque se credere, *spemque in se beneuolentia ex merito
æstimare profitetur. Nec diutius post primum indicem, secundo reli-
ctus locus. Ordinem atrocissimæ calamitatis, qua nulla post Crassi in
Parthis damnum, in externis gentibus grauior Rhomanis fuit, iustis
uoluminibus ut alijs, ita nos conabimur exponere. nunc summa defien-
da est. Exercitus omnium fortissimus, disciplina, manu, experientiâque
bellorum inter Rhomanos milites princeps, marcore ducis, perfidia
hostis, iniquitate fortunæ circumuentus: cum ne pugnandi quidem
egregie, aut occasionis in quantum uoluerant data esset *immunis, ca-
stigatis etiam quibusdam graui pœna, quia Rhomanis & armis, & ani-
mis usi fuissent, inclusus syluis, paludis insidijs ab eo hoste ad interne-
tionem trucidatus est, quem ita semper more pecudum trucidauerat,
ut uitam aut mortem eius nunc ira, nunc uenia temperaret. Duci plus
ad moriendum quàm ad pugnandum animi fuit. quippe paterni au-
ticq; exempli successor, se ipse trāsfixit. At è præfectis castrorū duobus
quàm clarum exemplum L. Eggius, tam turpe C. Eionius prodidit: qui
cum longe maximam partem absumpsisset acies, autor deditiois sup-
plicio quàm prælio mori maluit. At *Valnumonius legatus Vari, cæte-
ra quietus ac probus, diri autor exempli spoliatus equitem, peditem re-
linquens, *fuga cum alijs Rhenum petere ingressus est, quod factum
eius fortuna ulta est. non enim desertis superfuit, sed desertor occidit.
Vari corpus semiustum hostium lacerauerat feritas: caput eius absci-
sum, latumque ad Maroboduum, & ab eo missum ad Cæsarem. genti-
litij tamen tumuli sepultura honoratum est. His auditis reuolat ad pa-
trem Cæsar, perpetuus patronus Rhomani imperij, adsuetam sibi cau-
sam suscipit. Mittitur ad Germaniam: Gallias cōfirmat. disponit exer-
citus. præsidia munit, se magnitudine sua, nō fiducia hostium metiens,
qui Cimbricam Teutonicamq; militiam Italiæ minabantur: ultra Rhe-
num cum exercitu transgreditur. arma interfecti, quæ arguisse pater &
patria contenti erant, penetrat interius, aperit limites, uastat agros, urit
f 2 domos.

als *mox plaris in
societatem consili
recepit.
Segestes.

*Fort. sic legendū,
spemq; de Germa-
norum in se bene-
uolentia.

*Deest hic uel po-
testas, uel simile.

L. Eggius.
C. Eionius.

als *Val. Num.

L. Asprenās.

domos, fundit obuios: maximāq; cum gloria, incolumi omnium quos transduxerat numero, in hyberna reuertitur. Reddatur uerū L. Asprenati testimoniū. qui legatus sub auunculo suo Varo militans, naua uiri liq; opera duarum legionum quibus præerat, exercitum immunem tanta calamitate seruauit, maturēque ad inferiora hyberna descendendo, uacillantium etiā cis Rheno sitarum gentium animos confirmauit. Sunt tamen qui ut uiuos ab eo uindicatos, ita iugulorum sub Varo occupata crediderint patrimonia, hæreditatēq; excisi exercitus, in quantum uoluerit, ab eo aditam. Luci etiā Cædicij præfecti

al's * Alifone. est loci nomē. Nam extat hodieq; oppidulum Alzheim prope Vangionas. Meminit eius Tacitus.

castrorum, eorumque qui unā circundati * à Lifone, immensis Germanorum copijs obsidebantur, laudanda uirtus est: qui omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabileis, uis hostium faciebat inexuperabileis, nec temerario consilio, nec segni prouidentia usi, speculatiq; opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum. Ex quo apparet Varum sanè grauē & bonæ uoluntatis uirum, magis imperatoris defectum consilio, quā uirtute destitutū militum, se magnificentissimūque perdidisse exercitum. Cum in captiuos sæuiretur à

Caldi Cælij facinus.

Germanis, prædari facinoris autor fuit Caldus Cælius ad uetustatem familiæ suæ dignissimus, qui complexus catenarum quibus uinctus erat seriem, ita illas inlinit capiti suo, ut protinus pariter sanguinis cerebriq; influuio expiraret. Eadem & uirtus & fortuna subsequenti tempore ingressa animum imperatoris Tiberij fuit, quæ initio fuerat: qui concussis hostium uiribus, classicis, peditumq; expeditionibus: cum res Galliarum maximæ molis, accensasque plebis Viennensium dissensio-

* Sic legendum pu to, & Senatus Populusq; R. (postulante patre eius) ut equum ei ius in omnibus puincijs exercitibusq; esset, quā erat ipsi, decreto cōplexus esset.

nes, coërtione magis quā pœna mollisset, * Senatus Populusq; R. postulante patre eius, ut equum eius in omnibus prouincijs exercitibusq; esset quam erat ipse decreto complexus esset: Etenim absurdum erat non esse sub illo, quæ ab illo uindicabantur: & qui ad opem ferendam primus erat, ad uindicandum honorem non iudicari parem: In urbem reuersus, iam pridem debitum, sed continuatione bellorum dilatum ex Pannonijs Delmatisque egit triumphum, cuius magnificentiam quis miretur in Cæsare? Fortunæ uero quis non miretur indulgentiā: quippe omneis eminentissimos hostium duces non occisos fama narrauit, sed uinctos triūphus ostendit. quē militi fratriq; meo inter præcipuos præcipuisq; donis adornatos uiros comitari cōtiguit. Quis nō inter reliq; qbus singularis moderatio Tib. Cæsaris elucet atq; eminet, hoc quoq; miretur, quod cum sine ulla dubitatione septem triumphos meruerit, tribus contentus fuerit: Quis enim dubitare potest, quin ex Armenia

* ex rege ei præposito. loquitur autem de Tigrane.

recepta, & * ex rege propositi, cuius capiti insigne regium sua manu imposuerat,

posuerat, ordinatisque rebus Orientis ouans triumphare debuerit: & Vindelicorum Rhetorumque uictor, curru urbem ingredi: Fractis deinde post adoptionē continua triennij militiā Germaniæ uiribus, idem illi honor & deferendus, & recipiendus fuerit: & post cladem sub Varo acceptam, ocyus prosperrimo rerum euentu eadem excisa Germania, triumphū summi ducis adornare debuerit: Sed in hoc uiro nescias utrum magis mireris, quod laborum periculorumque semper excessit modum, an quod honorū temperauit. Venitur ad tempus, in quo fuit plurimū metus. quippe Cæsar Augustus cum Germanicum nepotem suum reliqua belli patraturum misisset in Germaniam, Tiberium autem filium missurus esset in Illyricū, ad formanda pace, quæ bello subegerat, prosequens eum, simulque interfuturus athletarum certaminis ludicro, quod eius honori sacratum à Neapolitanis est, processit in Campaniam: quanquam iam motus imbecillitatis, inclinatusque in deterius principia ualeitudinis senserat, tamen obnitente ui animi prosecutus filium: digressusque ab eo Beneuenti, ipse Nolam petijt: & ingrauescente indies ualetudine, cum sciret quis uolenti omnia post se salua remanere, accersendus foret, festināter reuocauit filium. ille ad patrem patriæ expectato reuolauit maturius. Tum securum se Augustus prædicans, circumfususque amplexibus Tiberi sui, commendans illi sua atque ipsius opera, nec quicquam iam de fine si fata poscerent recusans, subrefectus primo conspectu alloquioque charissimi sibi spiritus: mox cum omnem curam fata uincerent, in sua resolutus initia, Pompeio Apuleioque COS. septuagesimo sexto anno animam cœlestem cœlo reddidit. Quid tunc homines timuerint, quæ senatus trepidatio, quæ populi confusio, quis orbis metus, in quā arto salutis exitijque fuerimus confinio, neque mihi tam festinanti exprimere uacat, neque cui uacat potest. Id solum uoce publica dixisse habeo: cuius orbis ruinam timueramus, eum ne cōmotum quidem sensimus. tantæque unius uiri maiestas fuit, ut nec bonis, neque contra malos opus armis foret. Vna tamen ueluti luctatio ciuitatis fuit, pugnantis cum Cæsare Senatus Populi que R. ut stationi paternæ succederet: illius ut potius æqualem ciuem, quā eminentem liceret agere principem. tandem ratione magis quā honore uictus est, cum quicquid tuendum non suscepisset, periturum uideret. Solique huic contigit penè diutius recusare principatum, quā ut occuparent eum, alij armis pugnauerant. Post redditum cœlo patrem, & corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum, primum principalium eius operum fuit, ordinatio comitiorum, quam manu sua scriptam D. Augustus reliquerat. quo tempore mihi fratrique meo candidatos Cæsaris,

Augusti obitus.

f 3 proxime

proxime à nobilissimis ac sacerdotibus uiris, destinari prætorebus contigit, consecutis, ut neque post nos quenquam D. Augustus, neque ante nos Cæsar commendaret Tiberius. Tulit protinus, ut uoti & consilij sui precium Resp. neq; diu latuit, aut quid non impetrando, passuri fuisset, aut quid impetrando profecisset. quippe exercitus qui in Germania militabat, præsentisque Germanici imperio regebatur, simulque legiones quæ in Illyrico erant, rabie quadam, & profunda confundendi omnia cupiditate, nouum ducem, nouum statum, nouam quærebant Rempub. quinetiam ausi sunt minari daturos senatui, daturos principi leges: modum stipendij, finem militiæ sibi ipsi constituere conati sunt. processum etiam in arma: ferrumque strictum est. & penè in ultimum gladiatorum erupit impunitas. defuitque qui contra Remp. duceret, non qui sequerentur. Sed hæc omnia ueteris imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum grauitate pollicentis, inter seueram præcipue nostrorum ultionem, mitis aliorum castigatio, breui sopiit ac sustulit. Quo quidem tempore ut pleraque ignaue Germanicus, ita Brutus qui à patre in idipsum plurimo quidem igne emicans incendium militaris tumultus, missus erat, prisca antiquaque seueritate usus, ancipitia sibi tam re quam exemplo perniciofa, & his ipsis militum gladijs quibus obsessus erat, obsidenteis coercuit, singulari adiutore in eo negotio usus Iunio Bleso, uiro nescias utiliore, in castris an meliore, in toga, qui post paucos annos Proconsul in Africa, ornamenta triumphalia cum appellatione imperatoria meruit. ac Hispanias exercitumque uirtutibus, celeberrimamque in Illyrico militia prædiximus cum imperio obtineret, in summa pace, quiete cōtinuit: cum ei pietas rectissima sentiendi, & autoritas quæ sentiebat obtinendi, superesset. cuius curam ac fidem Dolabella quoque, uir simplicitatis generosissimæ, in maritima parte Illyrici per omnia imitatus est. Horum XVI. annorum opera quis cum inserta sint oculis animisque omnium, in partibus eloquatur? Sacrauit parentem suum Cæsar non imperio, sed religione. non appellauit eum, sed fecit deum. reuocata in forum fides. * summotæ foro seditio, ambitio campo, discordia curiæ, sepultæ: ac situ oppositæ, iustitia, æquitas, industria, ciuitati redditæ: accessit militibus autoritas, senatui maiestas, iudicijs grauitas, compressa theatralis seditio: recte faciendi omnibus aut incussa uoluntas, aut imposita necessitas. honorantur recta, praua puniuntur. suspicit potentem humilis, non timet, antecedit, non contemnit humiliorem potens. quando annona moderatior? quando pax lætior? Diffusa in orientis occidentisque tractus, & quicquid meridiano aut septentrione finitur, pax augusta: per omnis terrarum

* ceu prædiximus. uel per parenthesi modū (prædixim?) Arridet tamē mihi magis, ut præditum legatur, hoc modo. ac Hispanias exercitumque uirtutibus, celeberrimamque in Illyrico militia præditum, quū imperio obtineret, in summa pace ac q̄te tenuit. Nā innuit Velleius Iuniū Blesum eas copias quibus in Illyrico feliciter præfuerat, paulo post in Africā traduxisse, priori militia quam in Illyrico fecerant nobileis ac isigneis. Proinde Dolobellā huius curam ac fidē imitatum scribit nimirū ut iā absentis.

Iunius Blesus

* submotæ foro seditio, ambitio campo, discordia curiæ sepultæ.

terrarum orbis angulos à latrociniorum metu seruat immuneis. Fortuita non ciuium tantummodo, sed urbium damna principis munificentia uindicat. Restitutæ urbes Asiæ. Vindicatæ ab iniurijs magistratum prouinciæ. Honor dignis paratissimus. Poena in malos sera, sed aliqua. Superatur æquitate gratia, ambitio uirtute. nam facere recte ciues suos princeps optimus faciendo docet: cumque sit imperio maximus, exemplo maior est. Raro eminentes uiri nō magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam suam usi sunt: ut duo Scpiones duobus Lælijs, quos per omnia æquauerūt sibi: ut Diuus Augustus M. Agrippa, & maxime ab eo, Statilio Tauro. quibus nouitas familiæ haud obstitit, quo minus ad multipliceis consulatus triumphosque, & complura enumerarentur sacerdotia. etenim magna negocia, magnis adiutoribus egent. Neq; in paruo paucitas ministeria defecit. Interestque Reipub. quod usu necessarium, & dignitate eminere: utilitatemq; autoritate munire. Sub his exemplis Tiberius Cæsar Seianum Aelium princeps equestris ordinis patre natū, materno uero genere clarissimas ueterisq; & insigneis honoribus complexum familias, habentem consularis fratres, consobrinos, auunculum: ipsum uero laboris ac fidei capacissimum, sufficiente etiam uigori animi compage corporis, singularem principalium onerum adiutorem in omnia habuit atque habet: uirum seueritatis lætissimæ, hilaritatis priscae, actu ociosis simillimum nihil sibi uindicanter, eoque adsequentem omnia, semper infra aliorum æstimationes se metientem, uultu uitæque tranquillum, animo ex omnem. In huius uirtutum æstimatione iam pridem iudicia ciuitatis, cum iudicijs principis certant. neque nouus hic mos Senatus Populiq; Rho. est, putandi, quod optimum sit, esse nobilissimum. nam & illi antiqui ante primum bellum Punicum ab hinc annos $\overline{\text{ccc}}$. T. Coruncanius, hominem nouum, cum alijs omnibus honoribus, tum Pontificatu etiam Maximo, ad principale extulere fastigium: Et equestri loco natum sp. Caruilium, & mox M. Catonem nouum etiam, Tusculum, urbis inquilinum, Mummiūque Achaicum in Consulatus, Censuras, & Triumphos prouexere: Et qui C. Mariū ignotæ originis usque ad sextum Consulatum sine dubitatione Rhomani nominis habuere principem: Et qui M. Fuluiū tantum tribuere, ut penè ad sententiam suam, quibus uellet, principatus conciliaret: Quiq; nihil Asinio Pollioni negauerūt, quod nobilissimis summo cum sudore consequendum foret: profecto hoc senserunt in cuiuscunq; animo uirtus inesset, ei plurimū esse tribuendū. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendū Seianū, Cæsare: ad iuuanda uero onera principis Seianū protulit, Sena-

D. Augustus.
M. Agrippa.

Seianus Aelius.

T. Coruncanius.

M. Cato.

C. Marius.

M. Fuluius.

* Post Caesaris deest forma, uel sile, quæ dictio oscitantia librarij i tertium uersum translata est, ut uidetur. ubi plane superest.

Huc Suetoni Thra-
sypolū uocat. Tacitus Rhescuporim.

* Videtur hic deesse per, ut legatur, per amicitiae formam euocauit.

* Hæc uerba, Ingratum & noua molientem oppressit? errore librarij transposita uidentur. ego in tertium superiore reponenda puto, uidelicet post formam euocauit.

Boiohemiā intelligit

natumque & Pop. Rho. eò perduxit, ut quod usu optimum intellegit, id in tutelam securitatis suæ libenter aduocet. Sed proposita quasi uniuersa principatus Tib. Caesaris*, singula recenseamus. Qua ille prudens Tiberij principatus.

Flaccus Pōponius.

tia Rhascupolim interemptorem fratris sui fili Cotys, consortisq; eiusdem imperij, *formam euocauit? singulari in eo negotio usus opera Flacci Pomponij Consularis uiri, nati ad omnia quæ recte facienda sunt, simpliciq; uirtute merentis semper quàm captatis gloriam. Cum quanta grauitate ut senator, & iudex non ut princeps, & causas pressius audit quàm celeriter? *ingratum & noua molientem oppressit. Quibus præceptis instructum Germanicum suum, imbutumque rudimentis militiæ secum actæ, domitorem recepit Germaniæ? Quibus iuuentam eius exaggerauit honoribus, respondente cultu triumphi rerum quas gesserat magnitudini? Quotiens populum congiarijs honorauit, senatorumque censum, cum id senatu autore facere potuit, quàm libenter expleuit, ut neque luxuriam inuitaret, neque honestam paupertatem pateretur dignitate destitui. Quāto cum honore Germanicum suum in transmarinas misit prouincias? Qua uis consiliorum suorum ministro & adiutore usus Druso filio suo, Maroboduum inhaerentem occupati regni finibus, pace maiestatis eius dixerim, uelut serpentem abstrusam terræ, salubribus consiliorum suorum medicamentis coegit egredi? quàm illum ut honorate nec secure continet? Quantæ molis bellum principe Galliarum ciente Sacrouiro, Floroque Iulio mira celeritate ac uirtute compressit, ut ante Pop. Rho. uicisse se quàm bellare cognosceret, nunciosq; periculi uictoriæ præcederet nuncius. Magni etiā terroris bellum Africum & cottidiano auctu maius, auspicijs consilijque eius breui sepultum est. Quanta sua suorumque nomine exstruxit opera? Quàm pia munificentia, superque humanam euecta fides, templum patri molitur? Quàm magnifico animi temperamento CN. quoq; Pompei munera absumpta igni restituit? *qui quidē quam claritudine eminuit, id ueluti cognatum censet tuendum. Qua liberalitate cum alijs, tum proxime incenso monte Cæli, omnis ordinis hominum iacturæ, patrimonio succurrit suo? Quanta cum quiete hominum rem perpetui præcipuiq; timoris, supplementum, sine trepidatione delectus prouidet? Si aut natura patitur, aut mediocritas recipit hominum *auro deo cum, de his queri, quid hic meruit primum, ut scelerata Drusus Libo iniret consilia? deinde ut Silium Pisonemque tam *alterius dignitatem constituit, auxit alterius. Vt ad maiora transcendam. quanquam & hæc ille *dixit maxima, quid ut iuuenes amitteret filios? quid ut nepotem ex Druso? Dolenda adhuc retulimus, ueniendum ad

als *qui quicquid unquam.

Als *aut deorum, uel auribus deorum.

als *duxit.

ad erubescenda. Quantis hoc triennium M. Vinici doloribus lacerauit
animum eius: quàm diu abstruso, quod miserrimũ est, pectus eius fla-
grauit incendio: quod ex nuru, quod ex nepote, dolere, indignari coa-
ctus est. Cuius temporis ægritudinẽ auxit amissa mater eminentissima,
& per omnia deis quàm hominibus similior scæmina: cuius potentiam
nemo sensit, nisi aut leuatione periculi, aut accessione dignitatis. Voto
finiendum uolumen sit. Iupiter Capitoline, & autor & Stator Rhoma-
ni nominis Gradiue Mars, perpetuorumque custos Vestæ ignium, &
quicquid numinum hanc Rhomani imperij molem in amplissimum
terrarum orbis fastigium extulit, uos publica uoce obtestor atque pre-
cor, custodite, seruate, protegite hunc statum, hanc pacem: eicq; functo
longissima statione mortali, destinate successores quàm serissimos, sed
eos, quorum ceruices tam fortiter sustinendo terrarum orbis imperio
sufficiant, quàm huius suffecisse sensimus: consiliaque omnium ciuium
aut pia,

BEATVS RHENANVS LECTORI S. D.

O VETVSTATEM consumptricem, imò potius ó hominum incu-
riam. nam utram magis accusẽ, planè dubius sum. Non satis erat La-
tinissimi scriptoris utilissimum opus initio suo truncasse, nisi fine etiam
suo mutilaretur: ut nihil dicam de uitijis quibus in medio scædissime de-
formatum est. Vt cunque uero sit, nolimus tam insignem scriptorem
situ diutius emarcescere. Protulimus nunc in medium, frustra, sed non
sine tedio studiosorum iam in quartum annum emendatius exemplar
expectando, cunctati: protulimus inquam, ut ab alijs illi quoq; subue-
niatur: in hoc uetereis imitati, qui priusquàm Medicina in artis com-
pendiũ esset redacta, morbidos homines in triuijs ac compitis statue-
bant, ut à prætereuntibus salutaria leuandarum ægritudinum remedia
discerent. Curauimus autem nos multa uulnera perfecte: nonnulla sic,
ut cicatrix etiamnum appareat: quædam splenio tantum obduximus.
Nec propterea nullam mihi gratiam habebis amice lector, quod non
omnia restituerim. Id em̃ absq; emendatiori codice non erat possibile.
at meus & unicus erat, & mendosissimus. Ausim iurare, eum, qui illum
descripserat, ne uerbum quidem intellexisse: adeo omnia erant cõfusa
absq;

absque ullis punctis aut distinctionibus. Quod si tu scires quàm ego laborarim in hijs fragmentis utcunque restituendis, credo fateberis te mihi nonnihil debere. Neque enim quia tu multa absque offensione legis, idcirco codex planus erat: imò nihil erat non deprauatum: in singulis penè uerbis hærebatur. Fatebuntur me uera dicere, quicunque uetustum codicem inspexerint, qui in Murbacensi bibliotheca adhuc asseruatur. Proinde cogita quantis mihi uigilijs constiterit hæc qualis qualis castigatio. Hoc non alia gratia dico, quàm quod uideo quosdam in gratissimos alienorum laborum aestimatores, imò derisores, qui cum ipsi nihil præstent, hoc agenteis naso suspendunt. Nam cum superioribus annis Ludum Annæi Senecæ scholijs meis exposuissem libellum non minus deprauatum quàm ueterem, statim reprehendere me quidam, temerarie factum à me dictitantes, quod eius auctoris interpretationem suscepissem, qui mihi totus non esset cognitus. Quasi uero qui iam olim poëtas enarrarunt, aut nostro seculo sunt interpretati, non coniecturas plerunque sequantur? Et non magnum sit, rei preciosæ uel partem habere, si integram possidere non detur? At nugatores isti adeo me non deterruerunt à proposito ueteribus quàm licet succurrendi, ut nunc non solum Velleium ædiderim semilacerum, sed & Tertulliani libros uetustissimi inter Christianos scriptoris, mendosi tamen, mea cura è tenebris erutos, apud Frobenium excudendos curem, in usum uidelicet rei theologicæ, & ad uetustatem illuminandam, quantum ad rem Christianam attinet. Cæterum optime lector uidetur hic parum deesse in hac peroratiuncula uotitia, nam in exemplari uersus aliquot erant erasi, forsitan ab aliquo nebulone facturo periculum, an illitæ membranæ notæ expungi possint. Videntur autem extrema uerba in talem scripta sensum, Consiliaque omnium ciuium aut pia, aut salutaria, in felicem exitum prouehite: Aut sensum similem. Bene Vale mi lector, & conatum nostrum boni consule. Basileæ. Decimoseptimo Calend. Decembreis. ANNO M. D. XX.

Pagina. 59. uersu à fine. 12. pro Rhomo & Alces lege Rhoemetalces. cuius in prioribus libris sæpe meminit Tacitus. Tum eius forte non ueniebat in mentem, cum ea pagella typis informaretur. Sed & in proxime præcedenti. 58. pag. uersu. 23. sic legendum puto, Proxima duobus Batoni ac Pineti ducibus autoritas erat. Nam paulo post Velleius Batonis ac Pinetis rursus meminit. Et Suetonius Battonem Pannoniorum ducem à Tiberio Cæsare scribit ingentibus donatum præmijs.

BASILEAE IN AEDIBVS IO
ANNIS FROBENII MEN
SE NOVEMBRI. ANNO

M. D. XX.

VM Velleium typis excusum uidissem, casu inspecto recenti libro erratulum quoddam deprehendi, leuiusculum quidem illud, sed adeo non leue, quin dignum uideretur obseruatu: atque ex hoc uno (quod aiunt) cetera omnia spectare coepi, uetustum Vellei codicem à Io. Frobenio repetens animo conferendi eius. Verebar enim, ne si, reddito Velleio, quippiam in tam precioso autore desideraretur, promptum non fuerit eundem cottidie è bibliotheca tam longinqua repetere. Contuli itaque Velleium à capite (quod aiunt) usque ad calcem, atque hoc solo studiosorum nomine, cum nihil aliud spectare, quam ut studiosos obsequo dederer, hisque pro mea uirili gratificarer. Præterea cum hunc recentem uetusto Vellei codici conferrem, non modo uersum uersui, sed etiam syllabam syllabæ, & (quod alicui plus quam curiosum ac penè stultum uideri queat) etiam literam literæ contuli, ne quid non ageretur in rem studiosorum. Valete.

Pagina. 2. uersu. 18. Eodem ferme tempore. Exemplar uetustum habet: Eodem ferè tempore Athenæ sub regibus esse desierunt &c. Pagina eadem, uersu. 23. imprudenter rixancies, tu rixam in inciens: ego uero rixam ciens legendum puto, literis uetusti exemplaris propius inspectis: sic enim uetustum habebat exemplar, rixam inciens. interpolito inter rixam & ncies puncto diuisibili, & transposita n litera. Pag. 3. uer. 15. alij nocturno æris sono. ex. uet. habet, nocturno aeris sono: nisi ueteres aliter pinxerint diphthongum æ, quam hodie pingamus. Erat enim e ab a spacio diuisum. Pag. eadem, uer. 21. magna uis Græciæ iuuentutis, exemplar uetustum habet, magna uis Græcæ iuuentutis.

Pag. 4. uer. 3. tertio & trecetesimo loco ab Nino, exemplar uetustum habet, tertio & tricenlmo loco ab Nino. tricensimo pro tricesimo more ueterum. Id quod etiam obseruauit Politianus in huiusmodi antiquis exemplaribus. Pag. 6. in principio fragmenti Velleiani, uer. 2. ut plerumque superior fuerit, ex. uet. habet: ut plerumque superior fuit.

Pag. eadē, uer. 3. quibus Rhodij quoque fideliss. ante Rhomanis. ex. uet. habet, quibus Rhodij quoque fideliss. antea Rhomanis. Pag. ea. uer. 10. tam fortiter in ea mortem obierat. ex. uet. habet, tam fortiter in ea morte obierat. ego legēdū suspicor, tam fortiter in eo marte obierat. Pag. 7. uer. 1. suorum actorum. In uetusto exemplari actorum præcedit suorum. Pag. ea. uer. 8. qui quadrienniū post. ex. uet. habet, qui quadriennio post in libera custodia Albæ decessit. Pag. 7. uer. 11. adsumpti regni insignibus, mihi uidetur adsumptis regni insignibus legendū esse. Pag. ea. uer. 36. quicquid de Carthaginensibus dicebatur, ex. uet. habet, quicquid de Carthaginensibus diceretur. ba ab alio quopiam additum uidetur, nam non est chirographum scribæ ueteris exemp. Pag. 8. uer. 8. fecitque suæ uirtutis monumentum. exemplar uetustum habet: fecitque suæ uirtutis monumentum. Pag. ea. uer. 10. ab hinc annos. cclxxvij. exemp. uet. habet, ab hinc annos. clxxvij. Pag. ea. uer. 20. A. Mummius, exemp. uet. habet, a paruum, inde legendū coniicio, At Mummius. Pag. 8. uer. 35. & quin hac prudentia &c. tamen si sic habeat uetustum exemplar, tamen uidetur legendū, & quia hac prudentia.

Pa. 9. uer. 1. Nā militariū & causa & autores &c. ex. uet. sic habuisse uidetur. Nam militariū & causæ, apiculo illo quo fit diphthongus, abraſo. Pa. 9. uer. 15. Ad quintum Fabium Decio Mure quarto Coss. quo anno Pyrrhus regnare coepit Sinuessam, Minurnasque missi coloni. Ex. uet. sic habet: ad quintum fabium decio mure quarto CONS. quo anno pyrrhus regnare coepit &c. Locum hunc ueræ ac genuinæ lectioni suæ sic restitu-

G endum

EMENDATIONES VELLEIANAE

endum puto. Qui aliquando ueterum exemplaria euoluerūt, sapicule imò fermè semper & ubiq; t pro d, & rursum d pro t positum legerunt: ut haut, pro haud: aput, pro apud: & at, pro ad: multaq; huiusmodi. Nouerunt item pleraq; ueterum exemplaria sine maiusculis literis, sine punctis, demum etiam sine omni sententiarum discrimine scripta. Nunc cum praesentem Vellei locum sic scriptum reppererim (ad quintum fabioq. decio mure quarto CONS. quo aⁿo &c.) literis singulis ordine diligēter excussis atq; ppenlis, sic legendum hunc locum exhibeo. Ad quintum Fabio Q. (fuit autē Q. Fabius, teste Liuius, quīnges CONS. iccirco quintū pro qnto aduerbialiter hic positum opinor) Decio Mure quarto cōns. Ad hic, ut dixi, pro At positum est, nisi si cui uideatur ad Sinuessam referri debere, quod tamen non est simile uero. Fabioq. p Fabio Q. positum uidetur, non pro Fabio & q; coniunctione. Pag. 9. uer. 19. id actū ante annos fermè. cccxxx. Exēp. uetustū habet, id actum ante annos. cccxx. Pag. ea. uer. 19. At Cossa. exemp. uet. habet, At Cosa. Pag. ea. uer. 34. Aquilia. exēp. uet. habet, Aquileia. Pag. ea. uer. 37. ante trienniu quam Cassius censor à Lupercali in palatium uersus theatrum facere instituit. Nōnihil dubito an legēdum sit, ante triennium quam Cassius censor Lupercalia in palatium uersus theatrum facere instituit.

Pag. 10. uer. 1. qui Sallyes. exemp. uet. habet, qui Sallues. Pag. ea. uer. 6. in Baciennis. exēp. uet. habet, in Bagiennis. Pag. ead. uer. eo. Eporedia. ex. ue. habet, Eporedi.

Pag. 10. uer. 7. Eporedia sexies, Mario sexies &c. exemplar uet. habet, Eporedi, Mario sexiens Valerioq; Flacco COS. Pa. ea. uer. 16. & quemadmodū clausa capsa. ex. uet. habet, & quemadmodū clausa capso. Pag. ea. uer. 31. in Accio circāq; eorū Rhomana tragoedia est. Vbi legitur aliās in Accio circāq; quorū Rhomana tragoedia est Ego legendum puto, in Accio circāq; eum Romana tragoedia est, & cetera.

Pag. ea. uer. 37. & Gracchorum, & Fauni. exemp. uet. habet, & Gracchorum, & Fannij. Pag. 11. uer. 1. pictoribus, scaltoribus, quisquis temporū institerit notis. Exemp. uet. sic scriptum habet, pictoribus, scaltoribusq; uisquisq; temporū institerit notis. ego literarū positione ducor, ut sic legendū existimē, pictoribus, scaltoribusq; ut quisq; tēporū institerit notis. Aut sic, pictoribus scaltoribusq; & quisquis tēporū institerit notis. Pag. ea. uer. eo. reperiet, & eminentiā cuiusq; operis artificis temporū claustris circūdatā. Exemplar uet. sic habet, reperiet eminentia cuiusq; operis artificis temporū claustris circumdatam. Pag. 11. uer. 3. Huius ergo praecedentisq; seculi ingeniorum similitudines congregantis, & in studium par, & in emolumentū causas cū semper requiro, & cetera. Exēp. uet. sic habet, huius ergo recedentisq; seculū ingeniorum similitudines congregantesq; se & in studium par & memolumentum causas cū semper requiro, & cetera. Hic ideo uetusti codicis formā lectori proposuimus, ut uideat quibus laboribus Velleius à mendis, quibus scatebat inumeris, fuerit repurgandus.

Pagina. 11. uers. 24. quae urbes talium studiorū fuere steriles. Exemp. uet. habet, existi-
matumq; urbes & initalia talium studiorum fuere steriles. cōiñcio legendū, quae urbes & multae aliae, siue item aliae, talium studiorū fuere steriles. mihi tamen prior lectio melius placet. Pag. 11. uer. 27. ni Thebas. Exemp. uet. habet, nisi Thebas unū os Pindari inluminaret. Pag. 12. uer. 15. uel inscitia nostrorū ducum, & cetera. Exemp. uet. habet uel inscia nostrorum ducum. Pa. ea. uers. 34. imperiū abrogauit. Exemp. uet. habet imperium adrogauit. Pag. 13. uer. 7. ex superiori parte. Exēp. uet. habet, ex supiore parte. Pag. ea. uer. 20. nec quisq; putat turpe. Exēp. uet. habet, nec quisq; sibi putat turpe, & cetera. Pag. ea. uer. 31. lege, clariore urbium excidio. Pag. 15. uer. 19. cum ab eo ad te M. Vinici. Exemp. uet. habet, cum ab eo sint ad te M. Vinici. Pag. ea. uers. 35. Eodem temporum tractu. Exemp. uet. habet, Eodem tractu temporum. Pag. ea. uers. 38. Crassus & M. Antonius. Exēp. uet. habet, L. Crassus & M. Antonius. Pa. 16. uer. 2. usq; in Græcorū ingeniorum comparisonem eius aetatis. Exem. uet. habet, usq; in Græcorū ingeniorū comparisonem euectis. Pag. 17. uer. ul. Cū aedificaret tēplū. Exem. uet.

EX CODICE VETVSTO.

Exemp. uet. habet, cum aedificaret domum. Pag. 18. uer. tertio, immuniſq; ab omni-
bus hominibus. Tu lege, immuniſq; ab omnibus arbitris eſſet. ſic enim uet. habet. ex.

Pag. 18. uer. 13. Fonteiumq; legatum. Ex. uet. habet, Fontemiumq; legatū. Pag. 19.
uer. 1. Caput imperij ſui Corfinium legerantq; Italicani. Exemp. uet. habet, Caput im-
perij ſui Corfinium legerant, quod appellarent Italicum. fortasſe legendū appellarūt.

Pag. ea. uer. 3. fluentem procumbentemq; Remp. reſtituentibus. Ex. uet. habet, fluē-
tem procumbentemq; Rem. P. R. reſtituentibus. Pag. ea. uer. 6. conſulatū inierunt
CN. Pompeius. Ex. uet. habet, Cōſulatū inierunt Q. Pompeius & L. Corneli⁹ Sulla.

Pag. 20. uer. 6. ut agnouit Marium, cum magno eiulatu. Ex. uet. habet, ut agnouit
Marium, magno eiulatu expromenti indignationem caſus. Pa. 20. uer. 13. militis im-
butæ manus. Ex. uet. habet, militis imbutæ manus ſunt. Pa. ea. uer. eo. quippe Pom-
peius collega Syllæ ad exercitum CN. Pompeij proconſulis ſeditione, ſed quam dux
creauerat, interfectus eſt. Ex. uet. ſic habet, ut dubiū mihi ſit utra ſit uerior lectionū, illa
ſuperior, an hæc poſterior, quippe Pompeius collega Syllæ ab exercitu CN. Pompei
proconſulis ſeditione, ſed quam dux creauerat, interfectus eſt. dubito nōnihil an pro
creauerat legendū ſit exciuerat, uel excitauerat. Pag. 21. uer. 4. ante annos ferè. c. lxxvii

Ex. uet. habet ante annos ferè. c. lxxvii. Pag. ea. uer. 9. neq; licentia gladiorū in medio
creis ſauitum. Ex. uet. habet, neq; licentia immediocri ſauitū. Pa. 22. uer. 1. Cæterū cū
oppreſſi. Ex. uet. habet, Cæterum tum oppreſſi. Pag. ea. uer. 14. quibus diē dixerat
motu ad Syllam profugiſſent. Mihi uidetur legendum, quibus diem dixerat metu ad
Syllam pfugiſſent. Pag. ead. uer. 35. cōfluentibus ad eum optimo quoq; ſaniſſimo.

Ex. uet. habet, cōfluentibus ad eum optimo quoq; & ſaniſſimo. Pag. ea. uer. eo. Felici
deniq; circa Capuā euentu. Ex. uet. habet, Felici deinde circa Capuā euētū. Pa. ea.
uer. eo. Scipionem, Narbonumq; Ex. uet. habet, Scipionem, Norbanūq;. Pag. 22.
uer. 36. Coſ. ſuperat, tu fac Coſſ. ſuperat. Pa. ea. uer. eo. quorū Narbonus acie ui-
ctus. Ex. uet. habet, quorum Norbanus acie uictus. Pa. ea. uer. 38. Adeo enim Sylla
diſſimilis fuit bellator ac uictor: ut dum uincit, ac iuſtiſſimo lenior, poſt uictoriā audi-
to fuerit crudelior. Mihi ſic legendū uidetur, Adeo enim Sylla diſſimilis fuit bellator
ac uictor, ut dum uincit iuſtiſſimo lenior, poſt uictoriam audito fuerit crudelior.

Pa. 23. uer. 2. qua demendef montem ti fata cū C. Norbano cōcurrerat Sylla. Ex. uet.
ſic ſcriptum habet, poſuit uictoriā qua demendef montē tifata cū C. Norbano con-
currerat Sylla. Hic locus deprauatiſ. adeo omnium ſuffugit cōiecturas, ut penè de eo
quali irreſtituibili loco deſperatum eſſet. Nihilominus ego (ceu ſolēt canes uenatici)
odorari nō deſtiti, donec lectionem aliquam, ſi nō germanam, attamē germanæ ſimil-
limā deprehēderim. Ea hæc eſt, poſuit uictoriā qua demens de monte in Tifata cū
C. Norbano concurrerat Sylla. Fuit aut Tifata (teſte Volaterrano) oppidū in Cam-
pania, non longe à Capua, ubi Sylla Norbanum acie uicerat. Pa. ea. uer. 3. gratus Di-
anæ cuius &c. Ex. uet. habet, gratis Dianæ. Pag. ea. uer. eo. cuius numini regio illa ſa-
crata eſt. Ex. uet. habet, cuius nomini regio illa ſacrata eſt. Pag. ea. uer. 4. ſoluit aquas,
ſalubritate medend. Ex. uet. habet, ſoluit aquas ſalubritate in medendiſq; corporibus
nobiles. Pag. ea. uer. 5. agroſq; omneis adduxit, deæ huius gratae relig. &c. ex. uet. ſic
habet, ut potius agroſ omneis adduxit deæ, huius gratae religionis memoria & in
ſcriptio templi adfixa poſti. legendū exiſtimē. Pag. ea. uer. 6. hodieq; tabula teſtatur
ærea intra ædem. Coſſ. Carbo. &c. exemp. uet. habet, hodieq; crabula teſtatur ærea.
Interea deinde CON. Carbo. III. & C. marius ſeptiēs &c. Pag. ea. uer. eo. Coſſ.
Carbo, tu leg. Coſ. Carbo &c. Pag. ea. uer. 22. abhinc annos. XL. ex. uet. habet, ab
hinc annos. XI. kal. &c. Pag. ea. uer. 25. quam eodem die. exemp. uet. habet, quā eo
diē &c. Pag. ea. uer. 38. obſcuratur eiſ memoria. ex. uet. habet, obſcurat eiſ memo-
ria. Pag. ea. uer. 39. quod quidem uſurpaſſet. ex. uet. habet, quo quidem uſurpaſſet.

Pag. 24. uer. 1. Mari præfuerat Afella Lucretius. ex. uet. habet, mari præfuera Afella

EMENDATIONES VELLEIANAE

Lucretius. Ofella legitur in margine. Pagina ea. uer. eo. Marianarū. exēp. uet. habet, marinarum fuisset partium. Pa. ea. uer. 4. quibus eius nomine. Exem. uet. habet, qui sub eius nomine &c. Pa. ea. uer. 14. iudicium historiarium ex alto &c. Ex. uet. habet, iudicium historiarum ex alto redditur. Pa. ea. uer. 23. res in senatu gessisse. Ex. uet. habet, res in consulatu gessisse &c. Pa. ea. uer. 31. ad ultimam uitae comitata est diē. Exē. uet. habet, ad ultimū uitae comitata est diem. Pag. ea. uer. 37. inter maxima, ciuitate libera. ex. uet. habet, inter maxima in ciuitate libera. Pag. ea. uer. 39. Hicce toga uirili. ex. uet. habet, Hic à toga uirili adsuetus &c. Is qui Velleium è uetusto descripsit, falsus est a litera in ccc, nam ut in hoc, sic etiam in quibusdam alijs ueterum codicibus a sic scribitur cc quod iste pro ce syllaba aspexit. Pa. 25. uer. 1. singulari rerum militarium prudentia celeriora, & à Sertorio Metellus laudaretur magis. exē. uet. sic habet, ut potius leg. uideatur, Singulari rerum militarium prudentia celerior, ita ut à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pomp. timeretur ualidius &c. Pa. ea. uer. 6. ex Hispanis triumpharunt. ex. uet. habet, ex hispanijs triumphauerunt. Pa. ea. uer. 28. deferabatur, lege, deferabatur. Pa. ea. uer. 37. nimum iam liber are. ex. uet. sic habet, nimum iam liber aeret. Mirum est si me literarum coniectura hoc loco fallit, nam ex aeret sic coniectio legi debere, nimum iam libere imperaret Reip. &c. quod si cui hac nostra coniectatio non placuerit, habeat is occasionem quarendae melioris. Pag. 26. uer. 24. ne uterq; ab eo. ex. uet. habet, neuterq; ab eo quod arguebatur &c. ut aut facile ex neuterq; ne uterq; fit, si diuiseris. Sic rursum ex neuterq; diuiso facile neuterq; fit, si comiseris. Pa. eadē. uer. 26. ut primum Rempub. adgressus. ex. uet. habet, ut primum ad rem P. adgressus est. Pa. 27. uer. 5. & aliorum utriusq; ordinis uirorum. ex. uet. habet, & aliorū utrius ordinis uirorum. Pa. ea. uer. 6. Catilina metu imperi. ex. uet. habet, Catilina metu consularis imperi. Pa. ea. uer. 11. homo uirtuti simillimus &c. ex. uet. habet, non uirtuti simillimus. Sed (ut sunt uaria chirographorum genera) suspicor librariū homo sic hō scriptum pro non aspexisse: nam si aspirationis caudam quam sursum erectā habet, nō longule in altum protraxeris, nē esse cuius non penitus introspectanti uidetur. Pag. ea. uer. 15. Hic Trib. Pleb. designatus. ex. uet. habet, hic TR. PL. designatus est. Pag. ea. uer. 20. ita consilij uirtutem amplificauit. ex. uet. habet, ita consilis uirtutē amplificauit. Pa. ea. uer. 23. At Catilina non segnius uota obijt. ex. uet. habet. At Catilina non segnius nota obijt &c. Pa. ea. uer. 29. Quis enim ignorat diremptos. ex. uet. habet, q̄s enim ignorat direptos gradibus. Pa. ea. uer. 36. principes carminū &c. ex. uet. habet princeps carminum Vergilius &c. Pa. 28. uer. 1. Ac rex fusus. ex. uet. habet, At rex fusus. Pa. ea. uer. 27. Ianus geminus clausus dedit. ex. uet. habet, ianius geminus clausus dedit &c. Pa. 29. uer. 6. Galli in arariū redditus contulit. At T. Caesar &c. exē. uet. habet, Galli in ararium redditus contulit. Ad T. Caesar &c. Pa. 29. uer. 7. parem Illyrijs Delmatisq; ex. uet. habet, parem Illyrijs Delmatifq; extorsit. Pa. 30. uer. 11. ita semper omne spacium. ex. uet. habet, ita se per omne spatium &c. Nec miror cur hic semper pro se per inoleuerit, cum facile se per uel sola in literae interpositione deprauari poterat in semper. Pa. ea. uer. 18. motu suo destituere, mihi rectius uidetur ut destituere in finite legatur. Pag. ea. uer. 20. pecunia redemptus. exē. uet. habet, pecunia redēptus est &c. Pa. ea. uer. 29. redderetur epistola. ex. uet. habet, redderent epistula. opinor legendum, epistulae. Pa. 31. uer. 16. Crassus, ut qui principatū. exē. uet. habet, Crassus ut quem principatum solus adsequi non poterat &c. Pa. ea. uer. 17. Pompei uiribus teneret. ex. uet. habet, Pompei uiri uiribus teneret caesaris. Pa. 32. uer. 13. caesis ac captis. ex. uet. habet, caesis & captis &c. Pa. ea. uer. 32. Circa Alesiam uero tantae res. exē. uet. habet, Circa Alesiam uero tantae res gestae, quantas audere &c. Pa. ea. uer. 34. Pontiac Camiliae cohaerentis. ex. uet. sic habet, ut appareat legendum, Pontiae Camillae cohaerentis &c. Pa. 33. uer. 2. in coertione ambit. ex. uet. habet, in coercitione ambitus &c. Pa. ea. uer. 11. per Afrannium. ex. uet. habet, per Afraniū. ego legen. puto, Africanū, aut certe

EX CODICE VETVSTO.

ut certe Afranium. Pagi. 33. uer. 14. sic habet uet. exemp. ñs qui ab ipso quoq; aduer/
fabatur &c. Pag. ea. uer. 30. leg. præteritarumq; pro præteritumq; &c. Pa. ea. uer. 36
leg. post urbem conditam annis A. cc. iij. & annos. lxxviij. quam tu M. Vinici &c.

Pag. 34. uer. 9. cõmittere decreuere. ex. uet. sic habet, ut legend. existimẽ, cõmittere
decreuerat. Pa. ea. uer. 21. Africano consulari. ex. uet. habet, Africano erasis i & c m̃
dijs literis hinc legendũ opinor, Afranio consulari &c. Pagina. eadem. uer. 24. ac ui/
cina ei urbi regio castris Pompeio retinetur. Exemplar uetustũ habet, ac uicina ei ur/
bi regio castris Pompei, o litera puncto deleti sup̃scripto, sic o. Pa. ea. uer. 26. Tetrar/
charum, simulq; ex. uet. habet, regumq; tetarcharum simulq; &c. Pag. ead. uer. 35. nō
Hispaniæ Asiæ natus, mihi uidetur legendũ, nō Hispaniæ suæ natus. Pa. ea. uer. 41.
aliq; ut bellum traheret, quod dignationi partium indies iplis magis prosperũ fieret.
ex. uet. sic habet, aliq; ut bellum traheret, quod dignationi partem indie ipsiñs, ubi ego
ipsi legendũ puto, ut ad Pomp. referatur. Pa. 35. uer. 2. & illum cruentissimum Rho/
mano nomini diem. ex. uet. habet, & illum cruentissimum romani nomini diẽ. opinor
etiã Rhomani nominis diem, legi posse, fortassis etiam debere. Pa. ea. uer. 3. & con/
silio inter se duo Reip. capita. Coniñcio legendũ, & consiliunt inter se duo Reip. capi/
ta &c. Pa. ea. uer. 12. cum libentius uitam uictoriam dare. ex. uet. sic habet, ut legẽdũ
existimẽ, cum libentius uitam uictor iam daret, quã uicti acciperent &c. Pa. ea. uer.
14. lege, Sextoq; filio. ut hoc Sexto, sit proprium nomen filij Pompei. Pag. ea. uer.
eo. asteriscum & lectionem marginalem inducito, nam & superior illa restituta, & infe/
rior hæc lectio integra est. Pa. ea. uer. 23. Achillæ. ex. uet. habet, Achili, ipse lector cõ/
ijce utrum horum hoc loco rectius legatur. Pa. ea. uer. 29. in tantum, lege, intatũ,
coniunctim. Pa. ea. uer. 34. Non fuit maior in Cæsarem. ex. uet. habet, Non fuit nō
maior in cæsarem &c. mihi uidetur legendum, non fuit tamen maior in cæsarem &c.

Pa. ea. uer. 39. asteriscus ante Africum oblitteretur, cū nihil desit sententiæ Velleianæ.

Pa. 36. uer. 1. ab eo sacer. ex. uet. habet, lectus ab eo focer. Pag. ea. uer. 3. ei ambitus
deferretur imperium. ex. uet. habet, qui uir cum summũ ei à militibus deferretur impe/
rium &c. A militibus in ambitus deprauatum est, uitio scribæ posterioris. Pagi. ea.
uer. eo. honoratori parare maluit, pro parare legendũ uidetur parere. Pa. ea. uer. 19.
acies restituta sunt à duce. ex. uet. habet, acies restituta C. A. duce &c. Pag. ea. uer.
23. lege, magnificentissimisq; gladiatorij muneris &c. Pa. ea. uer. 28. & tã clementer oĩ
bus uso. ex. uet. habet, & tam clementer omnibus uictoribus suis uso &c. Pa. ea. uer.
37. quod ab eo id repulsum erat &c. ex. uet. sic habet, ut ita legendum uideatur, quod
ab eo ideo repulsum erat, ut non offensus uideretur, nisi offensum (sic enim habet ue.
ex.) ad Lupercal referre uelis. Pa. 37. uer. 1. cum quidẽ plurima. ex. uet. habet, cū qui/
dem plurimi &c. Pa. ea. uer. 6. cuius quom fortunam. ex. uet. habet, cuius cum for/
tunam &c. Pa. ea. uer. 33. operam ei pollicerentur. ex. uet. habet, operã ei pollicentur.

Pa. 38. uer. 22. aliq; in breui in formã iusti &c. ex. uet. habet, aliq; breui in forma iusti co/
ire exercitus. Pa. 39. ue. 40. & cõditionũ iacta mētio. mihi uideẽ leg. facta mētio. Pa.
40. uer. 6. tur inita potētia societas. mihi uideẽ leg. tũ uel tũc inita potētia societas. sed
lectio marg. nō usq; quaq; displicet. Pag. ea. uer. 14. quom ambo mallẽt. ex. uet. ha. cū
ambo mallẽt. Pa. ea. uer. 24. ne deflere qdẽ. ex. uet. habet, nec deflere qdẽ. Pagi. 41
uer. 11. in urbe seditionem haud magis occulte bellicum tumultum mouens &c. Mihi
(quantum ex uetusto codice coniñcere potui) legendum uidetur, in urbe seditionem,
magis autem occulte bellicum tumultum mouens &c. Pa. ea. uer. 15. uir iniquis & ul/
tra sortem temerarius. ex. uet. habet, ultra fortem temerarius. Pa. ea. uer. 17. Cæse eti/
am. ex. uet. habet, Cæsetium &c. Pa. ea. uer. 19. ut censoria potius contentus nota. ex.
uet. habet, ut censoria potius contemptus nota. Pa. ea. uer. 28. Laodiceam expugna/
ta ea urbe &c. ex. uet. habet, Laodicia expugnat. Pag. ea. uer. 31. uoluentis legiones:
ex. uet. habet, uolentis legiones extorserat, sicq; leg. Pa. ea. uer. 34. In quo deformitas

EMENDATIONES VELLEIANAE

cum turpitudine. ex. uet. habet, In quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenij. Pa. 43. uer. 6. ad quem & Brutianis castris. lectio Velleiana bene habet. In uet. cod. sic scriptum erat, adque me Te brutianis castris &c. Pag. ea. uer. 13. post Antonianam fugam. ex. uet. sic habet, post antonij A mutinam fugam. Quid hic legēdū conijciam nescio, nisi sicui post Antonij à Mutina fugam, legendū uideat. Pag. ea. uer. 31. spem magis ostenderat auxiliij. ex. uet. uidetur habere, spe magis ostenderat auxiliij &c. Pag. eadem, uer. 38. magni uir animi. ex. uet. habet, magni uiri animi.

Pagi. 44. uer. 1. Drusi Calidiani filia. Quanq̃ ex. uet. sic habeat, tamen Drusi Clau- diani filia, legendum esse ex sequentibus constat. Pag. ead. uer. 4. Caesaris arma nus- bimum hunc Tiberium Caesarem &c. exemp. uet. sic habet, ut legendum existimem. Caesaris arma, cuius bimum hunc Tiberium Caesarem &c. Pa. 44. uer. 12. & corpo- re cum esse non posset. Ex. uet. habet, & corpore comes esse non posset &c.

Pag. eadē, uer. 17. & propriae classis. ex. uet. habet, & propriae classis. Vide num legē- uideatur, propriae classis. Pag. ea. uer. 21. praepratusq; Caesaris contra eum. ex. uet. ha- bet, praepratusq; contra eum Caesaris. Pa. ea. uer. eo. sed pax circa Brundisium. ex. uet. habet, sed pax contra Brundisium &c. Pagina ead. uer. 24. ex equestri ordinis COS. exēp. uet. habet, ex equestri ordinis CONS. &c. Pag. ea. uer. 25. ni simul ascen- disset è quo infra se & Caesarem uideret &c. exemplar uetustū sic habet, nisi in is ascen- disset equo infra se &c. legendum suspicor, nisi in ijs ascendisset quo infra se &c.

Pa. ea. uer. 34. & M. Syllanum, Sentiumq; Saturninum. exemplar uetustum sic ha- bet, & M. Silanum Sentium Q. Saturninum & Atruuciū ac Titium. uide an legen- dum sit, & Atruncium Actitium. nam è codice uetusto nihil certi conijci potuit.

Pa. ea. uer. 37. & Menocres fastidierāt. ex. uet. habet, & Menotrades fastidierāt &c.

Pag. 45. uer. 8. nomine Iubillium. ex. uet. habet, nomine Vibillium &c. Pa. eadē, uersu eo. fuste pcussit. ex. uet. fusti pcussit. Pagi. 45. uer. 39. ut inutilis alienae uictoriae comes, quā diu moratus erat &c. ex. uet. habet, ut inutilis in alienae uictoriae comes. suspicor legendum, ut inutilis in aliena uictoria comes quā diu moratus erat &c.

Pa. ea. uer. 40. tutam uictoriam. Ex. uet. habet, totam uictoriam. Pag. 46. uer. 8. q̃ ad in dissimillimam uita sua potentiam &c. Aliās sic le gitur, decimōq; anno quāmad- in (dijs simillima uita) potentiam peruenerat Lepidus. Nunc uideat lector, utra le- ctio rectius legatur. Pa. ea. uer. 11. spoliata quam tueri non poterat dignitas. Exem- uet. habet, spoliata quam intueri non poterat dignitas. Pag. ead. uer. 32. cum fortunā non animū mutasset. Exem. uet. habet, cum fortuna non animū mutasset &c.

Pa. 47. uer. 13. Hunc mox auunculū &c. Exem. uet. sic habet, mox autē hūc, mox auunculū Titius imitatus est &c. Pa. ea. uer. 14. Coponius, uir pratorius &c. Exēp. uet. habet. Coponius uir. E. pratorius &c. Pa. ea. uer. 19. illa marcebant omnia. Exē. uet. habet, illam arcebant omnia. Sed pinde m ab arcebant detractum, atq; praceden- ti dictioni est additum: ac si quis studiosissime id fecerit. Odoratur hic etiam inscitia li- brariorum non intelligentium ea quae scribebant. Pa. ea. uer. 20. modicāue. Exem. ue- tustū habet, modicāne celeritate &c. Pag. eadem, uer. 21. aduersa illa specie & terrib. Exemp. uetu. sic habet, ut mihi legendum uideatur, aduersa illa species terribilior &c.

Pagi. eadem, uers. 22. cotidie aliqui transfugiebant. Exem. uet. habet, cotidie aliquid transfugiebat &c. Pag. eadem, uer. 25. naxuta. opinor legi debere, natura. Pagi. 48. uer. 6. uidebit è suo, an Cleopatrae arbitrio &c. Mihi melius placet ut legatur, ut dubi- tes suo ne, an Cleopatrae arbitrio &c. Pag. 48. uer. 13. quem aut initio triumuiratus sui, aut in campis Philippijs, si sic licuisset, uictoriae suae facturus fuerit. mihi sic legēdū uidetur: quem autem initio triumuiratus sui, aut in campis Philippijs, si licuisset, uicto- riae suae facturus fuerit triumphum. Pag. ea. uer. 16. nam cum se. Exemp. uet. habet, nāq; cum se post Brundisiam &c. Pag. eadem, uer. 19. se immiscuisset. Exemp. uetu. habet, se miscuisset &c. Pag. eadem, uer. 22. Proximo anno persecutus reginam. Ex. uet. habet,

EX CODICE VETUSTO:

uet. habet, Proximo deinde anno persecutus reginam &c. Pag. eadem, uersu eodē, Antoniumq; Alexandriam. Exemp. uet. habet, Antoniumq; Alexandream.

Pag. ea. uer. 25. inlata aspide, morlu sanè eius &c. exemp. uetu. habet, inlata aspide in morlu sanè eius &c. Pag. ea. uer. 28. Sext. Pomp. ab eodem uictum. exemp. uet. habet, Sextum Pompeium ab eodem uictum. Pag. ea. uer. 34. Trebonius. exemplar uet. habet, Tribonius &c. Pagina 49. uersu 3. nec minora consequi potuit &c. mihi asteriscus & lectio marginalis inducenda uidetur, cū bene habeat Velleiana lectio si qs ppius intueat. Pag. 49. uer. 8. pramaturā mortē immortalī nominis sui pēfauit memoria. Exēp. uetustū sic habet, ut potius legendum existimem, pramatura morte immortalē nominis sui pensauit memoriā. Pag. ea. uer. 12. lectioni Velleianae nihil deesse uidetur, si bene perpendas. Pag. eadem, uer. 31. & coram alio. mihi legendum uidetur, & coram altero, ut subaudiatur R. P. membro. Pag. 50. uer. 8. dijudicari non potuerit. exēp. uet. habet, dijudicari non poterit. Pa. ea. uer. 27. ita se mores habent, publica &c. mihi ante publica deesse uidetur. Pag. 51. uer. 13. sanè, ingenuarū (ut aiunt) uirtutum. ex. uet. sic habet, sane ut aiunt ingenuarum uirtutum &c.

Pag. ea. uer. 21. respondente Nerone. Exemplar uet. uidetur habere, respondente ei Nerone. Pag. ea. uer. 25. capescere, tu scribe capessere. Pag. eadem, uer. 32. regnum eius Artauasdi dedit. exemp. uet. habet, Artauzdi dedit &c.

Pagina. 52. uer. 14. Gentes Pannoniorum, Dalmatarumq;. Exēp. uet. habet, Gentes Pannoniorum Delmatarumq; &c.

Pagina. 53. uer. 21. ita septem annos Rhodi moratum est, ut omnes &c. Exemp. uetustum habet, ita septem annos Rhodi moratum, ut omnes qui pro consulib. &c.

Pag. 54. uer. 9. ad sedandum obitis. Exēp. uet. habet, adsidendum obitis. & cetera.

Pagina eadem, uersu. 18. sub patre tuo M. Vinici & P. Silio. Exēp. uetust. sic habet, ut potius legendum existimem, sub patre tuo M. Vinicio & P. Silio &c.

Pag. ea. uersu. 36. Deinde reluctatus. Exēp. uetustum sic habet, ut nescias an diu reluctatus, seu potius de reditu luctatus, legendum sit: mihi tamen prior lectio non usque quaque displicet.

Pagina eadem, uer. 37. Limyram nominant. Ex. uet. habet, Lymira nominant &c.

Pag. 55. uer. 1. Massilia decessisset. Exemp. uet. habet, Massiliae decessisset &c.

Pagina eadem, uersu. 6. legeret. Exemplar uetustum habet, legerat.

Pagina eadem, uersu. 7. facere uoluerat, atq; uehementer repugnante Nerone erat inhibitus. Ex uestigijs uetusti codicis apparebat pro atq; eoq;, siue eo quod scriptum: nam uestigia literarum uix poterant uideri prae uetustate.

Pagina. 55. uer. 11. annis. D. CCLIII. abhinc. Exemp. uet. habet, annis A CC. L. IIII.

Pa. ea. uer. 16. id unum diaisse quam ille omnibus &c. Mihi sic legendum uidetur, id unū dixisse iuuat quā ille omnibus fuerit charus, cū refullit certa spes liberorū &c.

Pagina eadē, uer. 32. quo fructus sum. Exemp. uetustum habet, quo fructus sum.

Pagina. 56. uer. 6. & inamninus. Exem. uet. habet, & inamminus. hinc legendū conijcio, & inamoenus &c.

Pagina eadem, uersu. 26. Fracti Longobardi. Exemplar uetustum habet, fracti Langobardi.

Pagina eadem, uersu. 37. sub omnem motum nostrarum nauium &c. Exemplar uetustum habet, sub omnem metumq; nostrarum nauium. inter omnē motumq;. quidam deesse uidetur.

Pagina. 57. uer. 4. quam armis tenebamus. ex. uet. habet, quā armis tendebamus.

Pagina ea. uer. 5. Data à Caesare petenti facultas. Exem. uet. habet, data petenti facultas. Hoc à Caesare in uetusto cod. hoc loco nō reperitur, unde unde huc immigrarit.

Pagina eadem, uer. 10. impetratoq; ut manum cōtingeret &c. Exemplar uetustum habet, imperatoq; ut manum coutingeret. &c.

EMENDATIONES VELLEIANAE

Pa.ea.uer.21.& ex uoluntate parentum &c.ex.uct.habet,& ex uoluntate parentiū
constantem &c. Pa.ea.uer.25.Occupatis igitur (quos prädiximus) locis.ex.uct.ha/
bet,Occupatis igitur quis prädiximus locis,& recte quidē:nam quis hoc loco pro q/
bus positum uidetur. Pa.ea.uer.27.Corporum suum custodia,tum imperium ppetuis
exercitijs.Ex.uct.sic habet,ut potius legendum existimē,Corporum suum custoditū,im/
perium perpetuis exercitijs penē ad Romanæ disciplinæ formam redactū. Pa.ea.
uer.30.ut neq; bello nos lacefferetur supeffe sibi uim &c.mihi sic leg. uidetur:nec dubi
to quin recte,ut neq; bello si lacefferetur supeffe sibi uim ac uoluntatem resistendi.&c.

Pa.ea.uer.35.quem LX.milium peditum.ex uestigijs uet.cod.apparet.LXX.fuisse,
erafo X posteriore. Pa.58.uer.2.initiū eius finitū.ex.uct.habet,inititū cuius finitū &c.

Pa.ea.uer.14.cum uniuersa Pannonia.ex.uct.habet,tum uniuersa Pannonia &c.

Pa.ea.uer.21.pars acerrimis ac peritissimis ducibus.ex.uct.habet,parentis acerrimis
ac peritiss.ducibus.sicq; leg.opiner. Pa.ea.uer.co.properare in Italiam decreuerat.
ex.uct.habet,pars petere Italiam decreuerat. Pa.ea.uer.33.& fortunatum.ex.uct.ha/
bet,& formatum tantorum bellorum &c.forte firmatum legendum est. Pa.59.uer.
8.furētis in eū uireis uniuersas. ex.uct.ha.furētis eorū uires uniuersas euasimus &c.

Pa.59.uer.23.dirigētibusq; etiā.ex.uct.habet,dirigētibusq; aciē.lectio igit marginal
reponat in ordinē suū. Pag.ea.uer.24.munitiōe se defendit antea pars &c.ex.ue.ha.
munitiōe se defendit.At ea ps &c.redigat ergo lectio marginal in cōtextū. Pag.ea.
uer.27.qppe magna Thracum manu uinctus prädictis ducibus Rhomo & Alces
Thraciæ rex &c.Et hic locus usq; adeo deprauatus (meo iudicio) sic restituendus erit,
suffragāte ad hoc nonnihil codice uetusto,in quo pro uinctū,iunctum scriptum legi.
Deinde quia Velleius cū prädictis ducibus inquit, non Rhomum & Alcem intelligi
uult,de quibus etiam ab hinc si uoluminis ad caput usq; recurras nil scriptū reperiēs.
Sed quos hic prädictos duces appellat, Cæcina & Siluanus fuere,nūc q mihi legēd.
uideat,audi.& eqtatu regio,qppe magna Thracum manu.iūctus prädictis ducibus.
Romanis (Cæcinæ uidelicet & Siluano) Mœtalces Thraciæ rex,in adiutorium eius
belli &c. Pa.ea.uer.29.Fugata regionum equestris acies.Ex.uct.habet,fuga regionū
equestris acies. Pa.ea.uer.36.qui etiam primi ordines cecidere.Ex.ue.habet,quibus
etiam primi ordines cecidere.obliteretur lectio in margine. Pa.60.uer.5.quantum
in pace uides.Principes &c.Ex.uct.sic habet,& recte quidem,ut mihi uidetur. Acci
pe nunc M.Vinici tantum in bello ducem,quantum in pace uides principē. Iunctis
exercitibus &c. Pa.ea.uer.21.regressus Sistiā.Ex.uct.habet,regressus Sisciā &c.

Pa.60.uer.27.huic uni uacaret animus.Ex.uct.habet,huic uni genitio,puto legen.
huic uni genti uacaret animus &c. Pa.61.uer.7.Casarem Lepidus præsfectus est.le/
ctionē Velleianam sic restituendam puto,Casare M.Lepidus præsfectus est. Pag.
ea.uer.12.Magio Celere ulli flano usus sit.Ego legēdū puto,Magio Celere Vlisano
usus sit. Pag.ea.uer.15.pgentis integras immunesq; adhuc &c.ex.uct.habet,pergē/
tis in integras imunesq;adhuc clade belli.Nisi quis mauelit legere in integras immu
nesq;adhuc clade belli.cum ex.uct.habeat,in integritas. Pa.ea.uer.19.quæ si pprijs
gessisset auspicijs.Quanq; ex.uct.sic habeat,tamē non dubito quin sic (si recte legas)
legendum sit:quali proprijs gessisset auspicijs. Pag.ea.uer.22.Dalmata.ex.uct.Del/
mata. Pa.ea.uer.30.nec unq; consilia ducis.ex.uct.habet,ne cum quod consilia du/
cis &c. Pa.ea.uer.32.Dalmatico.ex.ue.habet,Delmatico. Pa.ea.uer.34.Iulius Post
humus.ex.uct.habet,Iul.Postumus. Pa.ea.uer.co.Dalmatiā.ex.ue.habet,Delma
tiā. Pa.ea.uer.38.At Posthumi.ex.uct.habet,Ad Postumio &c. Pag.62.uer.8.ne
nihil optimo ciui.ex.uct.habet,ne nihil non optimo ciui,simpliçissimo duci pissit &c.

Pa.ea.uer.11.Quorum uirorum &c.opinor legendum,horum uirorum,cū ex.uct.
habeat honorum. Pag.ea.uer.29.& nunc procaces &c.ex.uct.nō habet paces,sed
procataes.Hinc lectionem marginalem ut ueram,in ordinem redigendam puto.

Pag.ea

EX CODICE VETVSTO.

Pa.ea.uer.31.mitesceret.ex.ue.habet,mutesceret. Pa.63,uer.6.deponat asteriscus
cum nihil deesse uideatur sententiæ Velleianæ. Pagina ea.uer.9.etiam merito acci-
disse uideatur.ex.uet.habet,& etiam merito accidisse. &c.ego legendū puto.id etiam 63

Pa.ea.uer.eo.& casus in culpam.ex.uet.habet,& casus in culpa transeat &c.

Pa.ea.uer.10.negat itaq; se credere,spemq; in se beneuolētia ex merito aestimare p-
fitetur.aliās sic legendū uidetur,Negat itaq; se credere (ut subaudiatur fortunæ)spemq;
in se beneuolentia & merito aestimare profitetur. Vel sic:spemq; se beneuolentia ex me-
rito aestimare profitetur. Pa.ea.uer.12.qua nulla post Crassi.ex.uetu.aperte habet,
qua nulla post Cassi. Pa.ea.uer.18.egregie,mihi pro egregie ægre dies legendū uide-
tur,cū ex uet.habeat,egrediē. Pa.ea.uer.eo.aut occasionis inquantum uoluerant da-
ta esset immunis.Mihi Vellei lectio sic restituenda uidetur,ut pro inquantū.quantū.
pro immunis,inimicis legas,sic enim ex uestigijs uet.cod.legendum conieci. Pa.ea.
uer.19.quia Rhomanis & armis & animis usi fuissent.Suspisor legendū,qui à Roma-
nis & armis,& animis uisi fuissent.ut hic uerbum aliquod deesse uideatur. Pa.ea.23.
quippe paterni auitiq; exempli successor &c.Ex.uet.habet,quippe paterni auiq; exem-
pli successor &c. Pag.ea.uer.27.At Valnumonius.forte legendū Valumnus, tale
enim mihi quiddam quasi pertransennā,legendū uidebatur. Pa.ea.uer.29.fuga cū
alijs &c.ex.uet.fugatum alijs Rhenum.Hinc sic legendū puto spoliatum equitem,pe-
ditem relinquens fugatum &c. Pa.ea.uer.eo.alijs Rhenum petere ingressus est &c.
mihi pro alijs,ab eis siue ab ijs legēdum uidetur,ut subaudias equitibus & peditibus.

Pa.uer.31. Vari corpus semiustū hostiū lacerauerat feritas.opinor legi debere, Vari
corpus semiustū hostilis lacerauerat feritas.cū ex.uet.tantum habeat hosti.

Pa.ea.uer.36.præsidia munit,se magnitudine sua &c.sic legendū uidetur,quanq; ex
uet.cod.nihil certi conijci queat.præsidia munit,& se magnitudine sua,non fiducia me-
tiens. Pa.ea.uer.37.minabantur.ex.uet.habet,minabatur. Pa.64.uer.1.fudit ob-
uios.ex.ue.habet,fudit obulos. Pa.ea.uer.13.nec segni prouidentia usi.ex.uet.habet,
nec segni prouidentia uiti.&c.Mihi (quantū ex literis conijcio) adiuti legendū uidet.

Pa.ea.uer.22.ingressa animū imperatoris Tiberij fuit.ex.uet.habet.ingressa animā
imperatoris Tib.&c. Pa.ea.uer.24.accentasq; plebis.ex.uet.habet,accentasq; plebis
Viennen &c. Pa.ea.uer.25.Senatus Populusq; R.postulante patre eius,ut equū
eius in omnibus prouincijs exercitibusq; &c.Non dubiū est,quin Velleius hoc loco
sic sit restituendus,Senatus Populusq; R.postulante patre eius,ut æquū ei ius in oi-
bus prouincijs exercitibusq; esset,quas (ut subaudiatur prouincias exercitusq;) erat
ipse decreto cōplexus.Effet etenim absurdum,eas (subaudi prouincias) non esse sub
illo,quæ ab illo uindicabantur &c. Pa.ea.uer.34.quem militi fratriq; meo &c.p mi-
liti uidetur legendū mihi. Pa.ea.uer.39.propositi.ex.uet.habet,prapropositi &c.

Pa.65.uer.5.ocyus.ex.uet.habet,totius. Pa.ea.uer.6.adornare deb.Ex.ue.habet
adornari debuerit &c. Pa.ea.uer.11.ad formanda pace.mihi legi debere uidetur, ad
firmanda pace,quæ bello subegerat. Tamen ex.uet.formāda habeat. Pag.ea.uer.23.
Pompeio Apuleioq; COS.pro cos scribatur COS.s. ss duplici:nam sic solet scribi con-
sules.consul uero unico s.In cod.uet.sic scriptum est,COS.potest autem scribi s acu-
rato uel erecto utcūq; libebit,nec me fugit quomodo in ueterū codicibus plerisq; scri-
batur,in quibus consul sic cōf.cōsules uero sic CONS.scripūt reperio. Pa.ea.uer.28
cuius orbis ruīnam timueramus.mihi uidetur legendū,cuius urbis ruīnā timuer. &c.

Pa.ea.uer.33.tandē ratione magis &c.ex.uet.sic scriptū habet,tādē magis rōne &c.

Pa.66.uer.12.penē in ultimū.ex.uet.habet,penē in ultimā &c. Pag.ea.uer.19.tā re-
q; exēplo.ex.ue.habet,sibi timere quā exēplo &c. Pa.ea.uer.23.ac Hispanias.ex.u.h.
ad hispanias. Pa.ea.uer.24.celeberrimāq; in Illyrico militia prædiximus cū impio ob-
tineret.Non dubito qn uera & germana Vellei lectio sic sonuerit,olīm celeberrimāq;
in Illyri

EMENDATIONES VELLEIANAE

in Illyrico militiā (ut prädiximus (prädixit aut paulo superius) cum imperio obti-
neret: nec uideo cur hic legi debeat präditū, cum, si sic legas, Vellei sentētia bene qua-
dret. Pa. ea. uer. 29. cum inserta sint. ex. uet. habet, cum inserta oculis &c. ego, cum
inserta oculis animisq; omniū, legerem. Pa. ea. uer. 31. appellauit eū. suspicor legēdū.
non appellauit deum, sed fecit deum. Pa. ea. uer. 32. sepultā. ex. uet. habet, sepultāq; ac
litu opposita. Pagina. 67. uer. 8. Scpiones. lege, Scpiones. Pa. ea. uer. 12. enumera-
rentur sacerdotia. ex. uet. habet, enumerentur sacerdotia &c. Pa. ea. uer. 22. semp infra
aliorum. ex. uet. habet, semperq; infra aliorū &c. Pa. ea. uer. 23. uultu uitāq; tranquil-
lum, animo exomnē. Mihi suspicio oboritur, scriptorem uet. cod. sic scribere debuisse,
uultu uitāq; tranquillū, animo exomnis. Sed legat quisq; quod sibi optimū uideat, sat
fuerit mihi lectorem admonuisse. Pa. ea. uer. 24. In huius uirtutū aestimatiōe. ex. ue.
habet, in huius uirtutem, aestimationem &c. Ipsus uideat lector quid sibi lectu opti-
mū uideatur, nam mihi hęc lectio non admodū displicet. Pa. ea. uer. 27. T. Corun-
canū. ex. uet. habet, Ti. Coruncanium &c. Pa. ea. uer. 30. SP. Caruiliū. opinor u. p. b.
scriptū, nam aliās solet scribi SP. Carbilus. Pa. 68. uer. 1. eō pduxit. ex. uet. habet, eo
produxit &c. Pa. ea. uer. 5. formā euocauit. formā sursum in tertiū uersum, unde in/
curia librarij decidit, reponat: nā ut hic supest, sic isthic deest. Nec te multū mouerit le-
ctio, quæ paulo inferius in margine posita legitur: nā supiore illa, inferior hęc induciť.
Pa. ea. uer. 12. respondente cultu triumphī rerū quas gesserat magnitudinē. ex. ue. ha-
bet, respondentē &c. Mihi aliās sic legendū uidetur, respondente cultui triumphī rerū
quas gesserat magnitudinē. Pa. ea. uer. 36. ut Silium Pisonemq; tam alterius dignita-
tem constituit &c. mihi uidetur deesse quām: sic enim legendū puto: ut Silium Piso-
nemq; tam alterius dignitatem constituit, quām auxit alterius. Pa. ea. uer. 39. quid ut
nepotem ex Druso? Ex. uet. habet, ex Drusuo. Hinc mihi legi debere uidetur: quid ut
nepotem ex Druso suo? Pa. 69. uer. 1. ad erubescenda. Ex. uet. habet, ad erubescēda
est. Pa. ea. uer. eo. M. Vinici. Ex. uet. habet, M. Vinicij dolorib. &c. Pa. ea. uer. 3. do-
ere, indignari coactus est. Ex. uet. sic habet, dolere, indignari, erubescere coactus est.
Pa. ea. uer. 7. Iupiter Capitoline, & autor & Stator &c. Ex. uet. habet, ac stator.
Pa. ea. uer. eo. quicquid numinum hanc Romanī imperij molem &c. Ex. uet. sic ha-
bet: & quicquid nominū honor omni imperij molem in amplissimū terrarū orbis fa-
stigium extulit. Pag. 10. & ut Liuiū. aliās. ut &. Pa. 23. uer. 29. in quam refugere so-
lent. aliās in quam refugere solerent. Pa. 26. uer. 5. ut Horoscus. aliās & Horoscus.
Pa. ea. uer. 8. à multis locis uictos. aliās ac multis locis uictos. Pa. 29. uer. 37. & queli-
bet festinantem. aliās & quamlibet festinantem. Pa. 61. uer. 33. celebri etiam opa. aliās
celebris etiam opera. Pa. 62. uer. 38. Rhomæ ius. aliās Rhomanæ ius &c.
Pa. 63. uer. 29. Rhenum petere ingressus est. fort. pectore pro petere legendū est.

FINIS EMENDATIONVM VELLEIANARVM.

